

Colecția ISTORII SECRETE

Vol. VI prezentată de Dan-Silviu Boerescu

Cei ce au încercat să distrugă România...
și aproape au reușit
Ipoteze despre motivațiile lor ascunse

INTEGRAL

Pare incredibil dar, într-un moment sau altul, lideri mondiali precum Stalin, Hitler și, chiar, Churchill au cochetat, în diverse maniere, cu ideea distrugerii României. Unii aveau interese strategice directe, alții doar conjuncturale, însă au reușit cumva să se pună întotdeauna de acord în detrimentul țării noastre.

În trecutul istoric, exemple similare pot fi găsite cu duiumul. De la tratatul țaristo-otoman semnat în 1812 în hanul bucureștean al agentului dublu Manuc Bei, când ni s-a furat Basarabia, la tratatul de pace de la Paris din 1947, când s-a consfințit ciuntirea țării după Al Doilea Război Mondial, istoria modernă este plină de asemenea tragedii provocate României de diferitele imperii, uneori și cu contribuția directă a unor oameni politici români. De altfel, nici prezentul nu ne scutește de asemenea scenarii abracadabrante. Tratatul semnat pe 5 aprilie 1991, în Vinerea Mare(!), la Moscova, de Ion Iliescu și Mihail Gorbaciov, o dovedește, din păcate, cu prisosință...

**„Cum îndrăznește un caporal să-i reproșeze
unui Rege că fumează?”**

**Scrisoarea lui Adolf Hitler
către Regele Carol al II-lea (17 iulie 1940)**

**Planurile neștiute ale lui Hitler.
Ce s-ar fi întâmplat cu România dacă Germania nazistă
ar fi câștigat Al Doilea Război Mondial!**

**„Ostași, vă ordon, treceți Prutul!”.
Stalin ar fi atacat oricum România**

România – 10% pe șervețelul lui Churchill

14.99 lei

INTEGRAL
eintegral.ro

Vol. VI

Cei ce au încercat să distrugă România...

și aproape au reușit.

Ipoteze despre motivațiile lor ascunse

Colecția ISTORII SECRETE

prezentată de Dan-Silviu Boerescu

Colecția: **ISTORII SECRETE**
Coperta: Stelian BIGAN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BOERESCU, DAN-SILVIU

Cei ce au încercat să distrugă România... și aproape au reușit.
Ipoteze despre motivațiile lor ascunse : docu-drame și mituri istorice
însoțite de consemnări din presă / evocate de Dan-Silviu Boerescu. -
București : Integral, 2018
Conține bibliografie
ISBN 978-606-992-067-1

94

© INTEGRAL, 2018

Editor: Costel POSTOLACHE
Tehnoredactor: Stelian BIGAN

Tipărit la *Societatea Tipografică Filaret S.A.*

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări,
fără acordul scris al editorului, este strict interzisă
și se pedepsește conform Legii dreptului de autor. *

ISBN 978-606-992-067-1

Cei ce au încercat să distrugă România... și aproape au reușit. Ipoteze despre motivațiile lor ascunse

Docu-drame și mituri istorice
evocate de Dan Silviu Boerescu,
însoțite de consemnări din presă

INTEGRAL

Sumar

**„Cum îndrăznește un caporal
să-i reproșeze unui Rege că fumează?" / 7**

ANEXĂ / Scrisoarea lui Adolf Hitler către Regele Carol al II-lea
(17 iulie 1940) / 31

**Planurile neștiute ale lui Hitler. Ce s-ar fi întâmplat cu România
dacă Germania nazistă ar fi câștigat**

Al Doilea Război Mondial! / 43

Raport german din 4 noiembrie 1940 / 44

„Ostași, vă ordon, treceți Prutul!"

...Stalin ar fi atacat oricum România / 51

România – 10% pe șervețelul lui Churchill / 121

Lămuriri bibliografice / 137

Sumar

„Cine scrie despre un capitol”

de I. Popescu (cu ilustrații de I. Popescu)

1961, 120 pagini, 16 cm, 1000 lei

1961, 120 pagini, 16 cm, 1000 lei

„Cine scrie despre un capitol” de I. Popescu (cu ilustrații de I. Popescu)

de I. Popescu (cu ilustrații de I. Popescu)

1961, 120 pagini, 16 cm, 1000 lei

1961, 120 pagini, 16 cm, 1000 lei

„Cine scrie despre un capitol” de I. Popescu (cu ilustrații de I. Popescu)

1961, 120 pagini, 16 cm, 1000 lei

1961, 120 pagini, 16 cm, 1000 lei

1961, 120 pagini, 16 cm, 1000 lei

„Cum îndrăznește un caporal să-i reproșeze unui Rege că fumează?”

La finele anilor '30, cu puțin timp înainte de izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial, România era prinsă între cele două dictaturi atroce ale secolului XX: nazismul german în Vest și stalinismul venit din Răsărit.

Încercând fără succes să găsească sprijinul democrațiilor europene, Regele Carol al II-lea, tatăl Regelui Mihai, se întâlnește cu Adolf Hitler pe 24 noiembrie 1938, la Berchtesgaden, Germania, în celebrul „Cuib al vulturilor”, unde au loc discuții tensionate pe care Carol le va nota în jurnal.

În documentarul *Războiul Regelui*, Regele Mihai, cel care l-a însoțit pe Carol în Germania, precizează că: „Drumul către *Cuibul vulturilor* a fost foarte lung. Am ajuns la celebrele trepte pe care le vedeți în filme. Tatăl meu a urcat în cabană împreună cu Hitler și cu ceilalți, iar eu am rămas jos”.

„După monologul de două ore al lui Hitler, Carol, tensionat, și-a aprins un trabuc. Hitler i-a zis că, deși fumatul este interzis, îi permite să fumeze.

Ulterior, Regele Carol al II-lea și-a notat în jurnal: *Cum îndrăznește un caporal să-i reproșeze unui Rege că fumează?*, aluzie la faptul că în Primul Război Mondial, Hitler nu a depășit gradul de caporal, deși își însușise merite în Marele Război.

Ulterior, la puțin timp după întrevvedere, pe 23 august 1939, Hitler va ajunge la o înțelegere cu Stalin, prin celebrul „Pact de neagresiune” (Pactul Ribbentrop-Molotov), care avea și un protocol secret privind împărțirea Europei, Basarabia și Bucovina de Nord fiind „cedate” URSS-ului de către Hitler. (www.dcnews.ro)

Era ușor de remarcat lașitatea și moliciunea Puterilor Occidentale care, teoretic, prin tratatele internaționale existente, ar fi trebuit să salvgardeze independența și granițele României Mari. Sau cel puțin asta visaseră inițial diplomații români! Numai că, de pildă, aliatul nostru tradițional, Franța, care ne sprijinise în Primul Război Mondial (numele generalului Berthelot intrând, bunăoară, în panteonul eroilor naționali), în noul context interbelic, se derobase și limitase deliberat efectele ipotetice ale tradiționalei alianțe. Așa că, practic, România ajunsese, în ciuda eforturilor ei susținute, să se bazeze doar pe sistemul de alianțe balcanic, absolut insuficient în condițiile tendințelor revizioniste de tot felul, care au contestat permanent Tratatatele de la Versailles, Saint-Germain en Laye, Neuilly, Sèvres și Trianon (1919-1920), care consfințise destrămarea vechilor imperii (Austro-Ungar, German, Otoman și Țarist) și afirmarea sau reîntregirea națiunilor central și est-europene.

În iunie 1919, s-a înființat *Societatea Națiunilor*, din care România făcea parte ca membru fondator. Pactul avea menirea de a menține pacea și de a evita o nouă conflagrație mondială. Se prevedea angajamentul tuturor statelor membre de a menține și de a apăra integritatea fiecărui stat semnatar. România a promovat creșterea rolului internațional al acestui tratat militând pentru dezarmare și combaterea revizionismului. Meritele politicii externe a României sunt recunoscute prin ocuparea funcției de preșetinde al Adunării Generale al importantului tratat, de către Nicolae Titulescu, de două ori consecutiv în 1930 și respectiv în 1931.

Un nou moment important pe plan extern este nașterea primei alianțe cu caracter regional care se baza pe Pactul Societății Națiunilor mai sus amintit și care avea ca principal obiectiv crearea unui climat de securitate în sud-estul Europei. E vorba de *Mica Înțelegere* sau *Mica Antantă*, care ia naștere în intervalul 1920-1921. În rolul principal se afla reprezentantul diplomației române, ministrul de externe Take Ionescu. El dorea un sistem de alianțe care să se opună oricărei mișcări revizioniste și care să cuprindă România, Polonia, Cehoslovacia, Iugoslavia și Grecia. Disensiunile dintre Polonia și Cehoslovacia, dintre Iugoslavia și Grecia, dar și războiul greco-turc au dus la eșuarea planului. În această situație *Mica Înțelegere* a fost semnată ca un tratat de alianță între România, Cehoslovacia și Iugoslavia.

Pe lângă tratatele menționate, România a continuat să își îndrepte politica externă spre Marea Britanie și Franța, în care regăsea cel mai viabil argument al siguranței naționale. Succesul însă nu a fost decât unul palid. Astfel, după lungi demersuri diplomatice, la 10 iunie 1926 este semnat *Tratatul*

de Alianță cu Franța, care nu are decât o valoare morală. Era un tratat de prietenie, practic cea mai slabă valoare a unui pact. Se prevedea că în cazul unui atac neprovocat cele două țări se vor consulta asupra măsurilor ce trebuiau luate. Tratatul nu avea nicio obligație militară, precum prevedea Mica Antantă, și asta pentru că Franța a evitat un asemenea act. Din punct de vedere politic, pentru Franța nu era un câștig sprijinirea României. Dimpotrivă. Franța încerca să recupereze enorma datorie pe care Rusia o avea din împrumuturile Marelui Război. În condițiile în care, după Revoluția din Octombrie 1917 din Rusia, bolșevicii aflați acum la putere refuzau să plătească datoria fostului Imperiu Țarist și care nu recunoșteau unirea Basarabiei cu România, era greu pentru partea franceză să semneze un asemenea act. Practic, distrugeau orice speranță cu privire la un angajament de plată dinspre partea sovietică.

Cu Italia, este semnat un tratat la 17 septembrie 1926, prin care cele două state se angajau să se ajute reciproc în cazul unui atac neprovocat. Este de subliniat faptul că actul româno-italian își pierde din eficiență, iar la 1934 își pierde valabilitatea. Totul se petrece în contextul în care Italia lui Benito Mussolinii semnează un tratat de alianță cu Ungaria la 5 aprilie 1927, care vorbește despre „revizuirea granițelor” și sprijinirea revizionismului horthyst.

În ceea ce privește relația cu Rusia, ea nu putea fi decât, desigur, tensionată. De altfel raporturile diplomatice româno-sovietice fuseseră rupte din ianuarie 1918, la inițiativa conducerii bolșevice. Problema se numea evident, Basarabia. S-a încercat readucerea la normalitate a relațiilor cu Rusia prin anumite contacte în perioada 1920-1924. În acest sens, între

primul ministru român Alexandru Vaida-Voievod și comisarul poporului pentru afaceri externe, Gheorghe V. Cicerin, are loc un schimb de radiotelegrame la începutul anului 1920, care aveau ca obiectiv tratative directe între cele două țări. Nu se ajunge la niciun consens, tratativele nu vor avea loc. Se stabilește totuși organizarea unei conferințe româno-sovietice la Viena în martie 1924, care eșuează din pricina aceleiași cauze. Partea sovietică refuză să recunoască unirea Basarabiei cu România.

Pactul de la Paris (sau *Pactul Briand-Kellogg*), semnat la 27 august 1928, aduce o premieră. Este primul tratat care interzicea recurgerea la război pentru rezolvarea diferendelor între state. Statele semnatare se angajau să își rezolve problemele exclusiv prin mijloace diplomatice și pașnice. România aderă la acest pact, după care semnează protocolul de la Moscova la 9 februarie 1929, protocol prin care România, Uniunea Sovietică, Polonia, Estonia și Letonia se angajau să-l pună imediat în vigoare. Până în 1933 la tratat aderaseră 33 de state. Cu toate acestea, instaurarea hitlerismului în ianuarie 1933 a dus la o politică de revanșă din partea uneia din marile puteri europene. Se urmărea revizuirea tratatelor de la Versailles. Acest aspect a încurajat și celelalte state revizioniste, mai ales Ungaria. Din pricina aceasta, Pactul Briand-Kellogg a eșuat lamentabil.

După lungi negocieri, este semnată la Atena, în ziua de 9 februarie 1934, *Înțelegerea Balcanică* de către reprezentanții Greciei, României, Iugoslaviei și Turciei. Ea era deschisă adeziunii oricărui stat balcanic ce dorea respectarea principiilor Societății Națiunilor. S-a militat pentru consolidarea

securității și pentru garantarea reciprocă a frontierelor balcanice. (<https://tudorcurtitan.wordpress.com>)

Carol al II-lea, care, după Restaurația din 1930, se îndrepta spre un regim autocratic, ce va culmina cu dictatura regală instituită în 1938 prin modificarea Constituției, desființarea partidelor politice tradiționale și instituirea propriului partid unic (Frontul Renașterii Naționale), a eliminat din sistem vechii diplomați profesioniști și a încercat o strategie pe cont propriu. Inițial, a încercat să meargă, asemenea tatălui său, Regele Ferdinand, în 1916-1919, tot pe mâna Franței.

Reflectând orientarea sa pro-franceză timpurie, Carol a organizat sărbătorile fastuoase de întâmpinare a ministrului francez de externe Louis Barthou la București în 1934, când acesta a vizitat țara în iunie pentru a se întâlni cu miniștrii de externe ai Micii înțelegeri din România, Cehoslovacia și Iugoslavia. Festivitățile aveau ca scop să consolideze prietenia franco-românească, ca una între două „surori latine”. Ambasadorul german la București, contele Friedrich Werner von der Schulenburg, s-a plâns cu dezgust într-un raport către Berlin că toată elita românească suferea de o francofilie incurabilă, cu toții afirmând răspicat cum că România nu va trăda niciodată „sora sa latină”, Franța.

Încă lucid, În același timp, Carol considera că, dacă, în paralel, relațiile româno-germane s-ar îmbunătăți, atunci probabil Germania ar putea fi convinsă să nu sprijine Ungaria în campania de recâștigare a Transilvaniei.

Aplecarea ulterioară a lui Carol către Germania a fost generată de starea disperată a economiei românești. Chiar înainte de Marea Depresiune, România era o țară extrem de săracă, iar crahul a lovit-o din greu. Românii s-au aflat în

imposibilitatea de a exporta multe bunuri datorită războiului comercial global declanșat de Legea Vamală, inițiată în 1930 de congressmanii Reed Smoot și Willis C. Hawley, de ridicare a tarifelor vamale la peste 20.000 de produse importate, ceea ce a condus la o depreciere a valorii leului românesc. În iunie 1934, ministrul român de finanțe, Victor Slăvescu, a vizitat Parisul pentru a cere francezilor să injecteze milioane de franci în trezoreria românească și să își reducă tarifele la bunurile de import românești. Când francezii au refuzat ambele cereri, Carol a notat enervat în *Jurnal*-ul său că „sora latină” Franța se comporta într-un mod prea puțin prietenos față de România.

În aprilie 1936, când Wilhelm Fabricius a fost numit noul ambasador german la București, ministrul de externe Konstantin von Neurath, în instrucțiunile sale către noul demnitar, a descris România drept un stat neprofitabil și pro-francez, dar a sugerat că perspectiva unui comerț mai mare cu Germania ar putea scoate românii de pe orbita franceză. Neurath l-a instruit pe Fabricius că, în timp ce România nu era o putere majoră în sensul militar, ea avea o importanță crucială pentru Germania grație resurselor sale de petrol.

Îndoielile privind disponibilitatea franceză de a da o ripostă hotărâtă împotriva Germaniei au fost alimentate și mai mult de remilitarizarea Renaniei în martie 1936, care a permis germanilor să înceapă construirea liniei Siegfried de-a lungul graniței cu Franța, ceea ce a diminuat considerabil perspectiva unei ofensive franceze în vestul Germaniei dacă germanii ar invada oricare dintre regiunile „cordonului sanitar” instituit prin tratatele semnate la finalul precedentei conflagrații. Un memorandum britanic al Biroului

de Externe din martie 1936 arăta că singurele națiuni care ar aplica sancțiuni împotriva Germaniei după remilitarizarea Renaniei, dacă Liga Națiunilor ar decide să voteze un astfel de sancțiune, erau Marea Britanie, Franța, Belgia, Cehoslovacia, Uniunea Sovietică și România. În urma remilitarizării Renaniei și o dată ce era clar că nu se vor aplica niciun fel de sancțiuni împotriva Germaniei, Carol a început să-și exprime corect temerile că zilele influenței franceze în Europa de Est sunt numărate, iar România ar trebui să caute o înțelegere cu Germania pentru a-și păstra independența și ființa națională în integralitatea ei.

În august 1936, Carol l-a eliberat pe Nicolae Titulescu din funcția de ministru de externe, iar în noiembrie 1936, l-a trimis în Germania pe liberalul Gheorghe I. Brătianu să se întâlnească cu Cancelarul Adolf Hitler, șeful diplomației naziste Konstantin von Neurath și Hermann Göring pentru a le comunica dorința României de o reală apropiere față de Reich. Carol a fost mult mai ușurat când Brătianu a relatat că Hitler, Neurath și Göring l-au asigurat pe toți că, la acel moment, Germania nu avea niciun interes să susțină revanșismul maghiar și că erau neutri în privința disputei Transilvaniei. Practic, exista posibilitatea ca o Germanie mai mare să nu însemne și o Ungarie mai mare.

Göring, coordonatorul *Planului de patru ani*, conceput pentru a avea Germania gata să înceapă un război total în 1940, s-a interesat în special de petrolul României și a vorbit mult cu Brătianu despre o nouă eră a relațiilor economice germane-române. Germania nu avea aproape deloc petrol, iar pe tot parcursul guvernării naziste controlul petrolului din România a constituit un obiectiv cheie al politicii externe.

Reflectând la situația internațională într-o continuă schimbare, Carol a respins, în februarie 1937, un plan promovat de Franța și Cehoslovacia pentru o nouă alianță care să alinieze oficial Franța cu Mica Înțelegere și să formeze legături militare mai strânse între francezi și aliații lor din Europa de Est. Din cauza petrolului său, francezii doreau să mențină alianța cu o Românie puternică, iar forța de muncă a României crea o modalitate de compensare a deficitului francez în materie (populația lor era sensibil mai mică în comparație cu Germania, francezii având 40 de milioane de oameni, în timp ce Reichul dispunea de 70 de milioane). În plus, s-a presupus în Franța că, dacă Germania ar invada Cehoslovacia, și Ungaria ar ataca Cehoslovacia pentru a-și recâștiga Slovacia și Rutenia. Strategii militare franceze au imaginat rolul României și al Iugoslaviei într-un astfel de război pentru o posibilă invadare a Ungariei în scopul diminuării presiunii asupra Cehoslovaciei. (<https://en.wikipedia.org>)

Tabla de șah a politicii europene nu prea oferea, totuși, soluții reale pentru România, ci doar, cel mult, obligații. În 1938, Regele Carol al II-lea căuta o ieșire din situația dramatică a țării, ce părea tot mai clar că va fi strivită Germania lui Hitler și Uniunea Sovietică a lui Stalin. Între 12-20 noiembrie a făcut, însoțit de fiul său Mihai, o vizită oficială în Marea Britanie și Franța pentru a se informa despre starea de spirit a politicienilor din cele două capitale occidentale, dar și pentru a cere sprijin. La Londra, prima etapă a călătoriei, a fost așteptat la Gara Victoria de vărul său, Regele George al VI-lea, de primul ministru, Neville Chamberlain, de alți miniștri. Lucrurile încep sub bune auspicii, dar rămân doar în acest stadiu. Britanicii se arată rezervați, extrem de

circumspecți. Nu doresc să se implice mai mult în sud-estul Europei și nici să irite Germania, care afișa pretenția de a fi cea mai mare putere de pe Continent. Spiritul conciliator de la München este la Londra foarte puternic. Marea Britanie spera să se înțeleagă cu Hitler și să prevină astfel izbucnirea unui război pentru care nu era pregătită.

A doua etapa a călătoriei, la Paris, dă aceleași rezultate mediocre. Oficialii francezi, privesc spre Berlin și nu doresc să dea garanții suplimentare României. Practic, Regele Carol nu a obținut nimic, nici la Londra, nici la Paris. Își calcă pe inimă și se decide să meargă în Germania pentru a-l întâlni pe Hitler, chiar dacă îl detesta. Întâlnirea are loc la 24 noiembrie în Alpii bavarezi, la Berghof. A fost un dialog al surzilor. Germania avea cu totul alte interese. Carol era îngrijorat de granițele României, amenințate de Ungaria, Bulgaria și URSS. Îl scrutează pe dictatorul german cu privire la intențiile sale. Hitler îi ține un discurs despre forța militară a Germaniei, căreia nimeni nu i se poate opune. Carol înțelege amenințarea. Se întoarce la București fără să fi obținut nimic, dar având o imagine exactă a situației dramatice în care se afla România.

România se găsea izolată, fără apărare, între forțe cărora nu avea cum să le reziste. Drama consta mai ales în faptul că nu depindea de ea însăși. Era la discreția marilor puteri, Germania URSS, Marea Britanie și Franța. Or, pentru ele, România era o monedă de schimb care se putea trafica în cazul unui troc. Chiar în timpul vizitei Regelui în Occident, acasă legionarii s-au dedat la noi acte de violențe și atentate. Cum a fost cel de la Cluj comis împotriva Rectorului universității. Acesta a fost pentru Rege semnalul că trebuie în sfârșit

să lichideze Mișcarea Legionară. Carol i-a cerut telefonic lui Armand Călinescu să fie uciși liderii legionari. De la închisoarea din Râmnicu Sărat au fost ridicați 14 deținuți în frunte cu Zelea Codreanu. Mai sunt cu el asasinii lui I. Gh. Duca și cei ai lui Mihail Stelescu, un fost apropiat al lui Zelea Codreanu, devenit critic al legiunii, ucis de o „echipă a morții” în iunie 1936. Toți 14 sunt uciși la 30 km nord de Capitală, pe șoseaua București-Ploiești lângă satul Tâncăbești. Au fost îngropați în curtea închisorii Jilava. Versiunea oficială vorbește despre o încercare de fugă de sub escortă. Procedul a stârnit multe controverse și a declanșat un șir de vendete sângeroase. Ministrul de interne, Armand Călinescu, când a auzit ce îi cere Regele Carol, a spus: „Sire, mi-ați semnat actul de condamnare la moarte!”. Nu va trece un an și Armand Călinescu va fi asasinat.

Dacă, politic vorbind, anul 1938 este cât se poate de prost, din perspectivă economică este cel mai bun an al domniei lui Carol. Mai mult: al întregii istorii românești de dinainte de Al Doilea Război Mondial. Și astăzi, anul 1938 servește ca reper pentru a măsura performanțele economiei românești.

În martie 1939, Patriarhul Miron Cristea se stinge din viață la Nisa. Prim-ministru este desemnat Armand Călinescu, un fidel de lungă durată al Regelui. Carol s-a oprit asupra lui pentru a conduce Guvernul în vremuri extrem de tulburi. La câteva zile de la desemnarea sa, trebuie să facă față primei crize de mari proporții. Cehoslovacia cade victimă tancurilor germane. Când se întâmplă asta – 15 martie –, Armand Călinescu fusese numit abia de nouă zile. Hitler nu și-a respectat angajamentele luate în septembrie la München

față de Daladier și Chamberlain. Și de data asta Franța și Marea Britanie s-au rezumat la câteva proteste diplomatice!

Drama Cehoslovaciei a fost o lovitură puternică pentru România. Cehoslovacia era aliata României în Mica Înțelegere. Scopul comun era să se apere de forțele care voiau să revizuiască tratatele de la Versailles și Trianon. O dată cu sacrificarea Cehoslovaciei, sistemul de alianțe de după Primul Război Mondial s-a prăbușit. Granițele României Mari nu mai erau deloc sigure. Cehoslovacia fusese unul din partenerii privilegiați ai Bucureștiului. Carol fusese în 1938, împreună cu Mihai, într-o vizită la Praga, unde se întâlnise cu președintele Eduard Benes.

În fața agresiunii Germaniei și a amenințărilor venite de la Răsărit, România a rămas, practic, singură. Ea a încercat o politică de neutralitate și de obținere de garanții pentru granițele sale din partea marilor puteri. La 13 aprilie 1939, Marea Britanie și Franța s-au angajat formal să acorde ajutor pentru apărarea independenței României în fața unei agresiuni străine. Cât de sigure erau aceste garanții rămânea, însă, de văzut.

În toamna anului 1938 Mișcarea Legionară aproape dispăruse din viața politică a României, spațiul public era asaltat de propaganda pro-Regele Carol al II-lea, Corneliu Zelea Codreanu era în închisoare, ca și cea mai mare parte a șefilor legionari. Și totuși, Corneliu Zelea Codreanu a fost ucis sub pretextul fugii de sub escortă în noaptea de 29 noiembrie 1938. (*www.stelian-tanase.ro*)

Documentele păstrate ne spun foarte puține despre împrejurările în care s-a produs acest eveniment. O reconstituire a faptelor din timpul guvernării legionare arată că uciderea lui

Codreanu a fost pregătită în detaliu. Șeful Mișcării Legionare, împreună cu „Nicadorii” și „Decemvirii” (două grupuri de legionari condamnați la închisoare pentru asasinarea premierului I.G. Duca și a disidentului Mihail Stelescu) au fost suiți în două mașini; deținuții erau legați de mâini și de picioare și în spatele fiecăruia se găsea câte un jandarm. Mașinile au fost oprite în dreptul satului Tâncăbești, unde prizonierii trebuiau executați prin strangulare, doar că jandarmii din mașina în care se găsea Codreanu nu au respectat consemnul. A fost nevoie de îndemnul unui maior care a ordonat cu pistolul în mână „Executarea!”. Cadavrele au fost apoi scoase din mașini și au fost trase în ele mai multe gloanțe pentru a simula împușcarea în timpul unei presupuse evadări. De la Tâncăbești, cadavrele au fost duse la închisoarea Jilava, unde au fost stropite cu acid sulfuric (cel mai probabil pentru a nu mai putea fi recunoscute), iar asupra gropii comune a fost turnată o placă de beton. Întreaga operațiune ar fi fost pusă la cale de generalul Gavrilă Marinescu, prefectul Poliției Capitalei. Nimeni din România nu a crezut scenariul „fugii de sub escortă”, iar Constantin Argetoianu se întreba în memoriile sale de ce a fost nevoie de tot acest scenariu complicat.

Singura mențiune documentară care face legătura dintre acest asasinat și Regele Carol al II-lea se găsește în însemnările zilnice ale lui Armand Călinescu, pe atunci Ministru de Interne și om de încredere al Regelui (ulterior, prim ministru care va fi asasinat de legionari în toamna anului 1939). La 13 noiembrie 1938, Călinescu scria în agenda sa: „Urdăreanu: Codreanu și Maniu. Eu nu la Maniu”. Însemnarea merită câteva explicații: Ernest Urdăreanu era în acel moment

mareșalul Casei Regale, mâna dreaptă a Regelui Carol al II-lea, care se ocupa de toate treburile murdare ale Suveranului. Codreanu și Mișcarea Legionară se aflau de câțiva ani într-o tendință electorală ascendentă și într-un conflict deschis cu Regele. La un moment dat, acesta i-ar fi sugerat lui Codreanu ca să-i cedeze conducerea Mișcării Legionare, idee respinsă. Iuliu Maniu era și el în conflict deschis cu Regele din cauza amantei Elena Lupescu (șeful țărăniștilor cerea insistent plecarea ei). Armand Călinescu provenea din rândurile Partidului Național Țărănesc și nu și-a uitat originile politice – astfel că l-a protejat pe Maniu.

Tot 13 noiembrie este ziua în care Regele Carol al II-lea a plecat însoțit de Ernest Urdăreanu într-un turneu european pe traseul Londra-Paris-Berlin. În toamna anului 1938 România se găsea într-o situație dezastruoasă: Franța și Marea Britanie fuseseră de acord cu dezmembrarea Cehoslovaciei în beneficiul Germaniei lui Hitler – ceea ce ridica în mod natural chestiunea granițelor României, granițe contestate de Ungaria, Bulgaria și Rusia Sovietică. În plus, armata română ducea lipsă de armament și nu existau nici fabrici pentru producerea muniției. Carol al II-lea a mers în principalele capitale europene cu două întrebări: cine garantează frontierele României și cine ne oferă armament?

La Londra și la Paris, Carol al II-lea a primit ridicări din umeri. S-a găsit în arhivele britanice stenograma discuției dintre Carol al II-lea și ministrul britanic de externe Halifax. O discuție dură, care nu lăsa nici o speranță de ajutor pentru România – ba mai mult, Halifax îl îndemna pe Carol al II-lea să se înțeleagă cu Germania. Dintr-o discuție a lui Carol

al II-lea cu Constantin Argetoianu rezultă că și francezii l-au trimis pe Regele României să se înțeleagă cu Hitler.

Carol al II-lea s-a întâlnit, așadar, cu Hitler pe 24 noiembrie 1938, iar dialogul nu a adus nici un fel de clarificări în sensul dorit de Regele României. Hitler a preferat să poarte discuția în termeni generali și nu a oferit nici un fel de garanții concrete pentru granițele românești. (După discuția cu Carol al II-lea, Hitler i-a spus ministrului său de Externe von Ribbentrop că Ungaria și România trebuie menținute ca două fiare încinse pentru a fi modelate după interesul Germaniei – ceea ce s-a și întâmplat). Pe 26 noiembrie 1938, Carol al II-lea s-a întâlnit cu Göring; această discuție a fost orientată în principal spre aspectele economice. Regele României a fost de acord cu aplicarea unui plan economic comun româno-german pe 5 sau 10 ani – ceea ce avea să se întâmple și să ducă la dominarea economiei românești de interese germane. Pe 28 noiembrie, Carol al II-lea ajungea în România, în noaptea 29-30 noiembrie era asasinat Corneliu Zelea Codreanu.

În urma turnelului Londra-Paris-Berlin, Carol al II-lea a înțeles un lucru: Germania urma să devină puterea dominantă în România (și în întregul spațiu sud-est european), iar Franța și Marea Britanie nu doreau și nici nu puteau face mare lucru pentru a schimba această situație. Hitler și cu Göring nu au oferit nimic României – nici garanții teritoriale, nici armament – în schimb au cerut tot din punct de vedere economic și Carol al II-lea a fost de acord. Orice s-ar putea spune despre Carol al II-lea, dar nu că îi lipsea inteligența: a înțeles că după ce România avea să intre în sfera de influență economică a Reich-ului lui Hitler, acesta nu avea

să ezite în a-și exercita influența politică. Și chiar dacă Hitler și diplomația nazistă (cu excepția unor facțiuni mistice din SS și SA) nu iubeau foarte tare Mișcarea Legionară, totuși cel mai logic partener al Germaniei în România urma să fie Corneliu Zelea Codreanu – ceea ce ar fi însemnat în cel mai bun caz pentru Carol al II-lea să ajungă pe planul secundar al politicii românești (ceea ce nu a suportat niciodată) sau chiar să fie detronat și exilat. Carol al II-lea a încercat să împiedice această evoluție prin uciderea lui Corneliu Zelea Codreanu. Doar că nu a reușit să fugă de soarta sa, scenariul expus mai sus a fost doar amânat: s-a produs în 1940 cu generalul Ion Antonescu partener al Germaniei naziste (după pierderea Basarabiei, Bucovinei de Nord, Ardealului de Nord și a Cadrilaterului). (<https://historice.ro>)

Germania începuse să facă presiuni din ce în ce mai mari asupra Bucureștiului. La sfârșitul lui martie 1939 a fost semnat cu Berlinul un acord comercial. Economic, România intra în zona de interese germane. Mașinăria de război a lui Hitler avea nevoie de petrolul și grânele românești. România spera în schimb să obțină sprijin în cazul unui conflict cu Ungaria sau al unei agresiuni sovietice. În acel an, deja, principalul client al exporturilor românești devine Germania, iar Germania este principalul furnizor de produse pe care România le importă.

Pe continent, lucrurile evoluează cu repeziciune. Toată lumea se pregătește de război. După negocieri prelungite în culise, între URSS, Marea Britanie și Franța, Stalin preferă să se înțeleagă cu Germania. La 23 august 1939, la Moscova, cei doi miniștri de externe, Joachim von Ribbentrop și Viceslav Molotov, semnează un act prin care cele două două

state își stabilesc de comun acord sferele de influență și își împart între ele Europa de Est. Consecințele se văd repede. La 1 septembrie, Polonia este atacată de Germania. Al Doilea Război Mondial a început!

Marea Britanie și Franța, care asistaseră pasive la agresiunile lui Hitler, se hotărăsc de-abia acum să riposteze. La 3 septembrie, declară război Germaniei. La 17 septembrie, URSS invadează dinspre est și Polonia se prăbușește în ciuda unei rezistențe eroice. Blindatele germane mărșăluiesc la Varșovia. Deși, la 6 septembrie, România s-a declarat neutră, Guvernul este de acord să primească refugiații polonezi. Veștile din Polonia nu sunt singurul semn al dezastrului...

La 21 septembrie, primul ministru Armand Călinescu este ucis de un grup de legionari. Echipa morții ocupă pentru câteva minute clădirea Radiodifuziunii din strada Berthelot și anunță asasinatul. Regele Carol dă ordin ca făptașii să fie executați și cadavrele să fie expuse la locul atentatului. România a intrat în zodia Satanei, cum va scrie mai târziu Regele Carol.

La București, după uciderea lui Armand Călinescu, regele îl desemnează prim-ministru pe generalul Gheorghe Argeșeanu, a cărui misiune este să decimeze Garda de Fier. E vorba de represalii ordonate de Rege ca ripostă la asasinat. Au loc arestări și execuții sumare. Cadavrele legionarilor sunt expuse în piețele orașelor. După o săptămână, este numit alt prim-ministru, Constatin Argetoianu. Carol caută o formula prin care să liniștească situația. Lucru care nu îi reușeste. Gheorghe Tătărescu formează un alt cabinet la 24 noiembrie. În exterior, România își declara repetat neutralitatea, încercând să se păstreze în afara conflictului. Pe plan intern,

Carol încearca o apropiere de forțele politice, inclusiv de legionari, care îi jură fidelitate. În primavara lui 1940, ei sunt eliberați din închisori și lagăre.

Ofensiva germană, după câteva luni de acalmie, se reia. Austria, Cehoslovacia, Polonia. Urmează Danemarca. După numai patru zile, Copenhaga capitulează. Norvegia rezistă doar o săptămână. Belgia, Olanda, Luxemburg – două săptămâni cu totul. Se credea că adevărata încercare va veni atunci când mașinăria germană se va confrunta cu cea a Franței, la fel de puternică, de instruită și de bine echipată. Carol se aștepta ca seria victoriile militare *blitzkrieg* să înceteze. Dar Franța capitulează și ea după numai șase săptămâni. Este momentul decisiv al ruperii echilibrului de forțe din Europa. Zilele României, așa cum se constituise după Tratatul de la Versailles, sunt numărate.

Căderea Franței a fost un șoc la București. Numai Anglia mai rezista. Dar Anglia era departe. Ea însăși va trebui să lupte din răputeri pentru a supraviețui împotriva agresiunii submarinelor lui Donitz și avioanelor lui Goering. URSS, după ce a încheiat războiul cu Finlanda, a ocupat republicile baltice, și a ridicat pretenții asupra Basarbiei, și mai nou, Bucovinei. România complet izolată își așteaptă sfârșitul. În acest context, sărbătorirea a zece ani de domnie care se organizează cu fast la începutul lunii iunie este cel puțin stranie. Ziarele sunt pline de elogii. Se desfășoară ceremonii și festivități. S-ar părea că Regele Carol al II-lea este la apogeul puterii lui. De fapt, el mai are de domnit doar mai puțin de 100 de zile.

Carol s-a menținut pe plan extern într-o poziție de neutralitate și a declarat că România își va apăra cu armata

teritoriul în fața oricărei agresiuni. Mai mulți politicieni au cerut reorientarea politicii externe către Germania, care triumfă peste tot. Ministrul de externe Grigore Gafencu cedează locul lui Ion Gigurtu, cunoscut pentru simpatiile sale filogermane. Mai târziu, Gigurtu devine prim-ministru. Carol îl primește în audiență pe Horia Sima, noul șef la Mișcării Legionare, întors clandestin din Germania. Cei doi adversari se tatonează. La 22 iunie, Frontul Renașterii Naționale, înființat în 1938, se transformă în Partidul Națiunii, care se declară partid totalitar și este condus chiar de Rege. Este o încercare disperată de a da regimului politic din România un aspect mai apropiat de cel german. Manevra nu convinge pe nimeni, mai ales la Berlin. Hitler și Stalin hotărâseră deja, prin înțelegerea lor din 23 august 1939, soarta României.

Evenimentele au luat un curs ireversibil. La 26 iunie, ministrul de externe sovietic, Molotov înmânează ambasadorului român la Moscova, Davidescu, cererea Kremlinului de cedare a Basarabiei și transferul Bucovinei către URSS. În 24 de ore, declară el, așteaptă un răspuns. La București, Carol convoacă Consiliul de coroană pe 27 iunie. Poziția sa este că trebuie refuzat ultimatumul și opus rezistență armată pe graniță. Dar punctul său de vedere nu este susținut decât de 11 din cei 27 membri ai Consiliului. Printre ei Nicolae Iorga, Ernest Urdăreanu, Victor Iamandi.

O a doua întâlnire a Consiliului de coroană, în seara aceleiași zile, dă un rezultat și mai prost. Numai șase se pronunță pentru respingerea ultimatumului sovietic. Ceilalți sunt de părere că Armata nu poate rezista atacului sovietic, mai ales că de la Sofia și Budapesta existau semnale că România va fi atacată. O mobilizare a armatei în Est, spun ei, ar expune

țara unei catastrofe. Ar duce practic la dispariția statului român, împărțit între sovietici, unguri și bulgari. România ar fi putut rezista unei ofensive a Armatei roșii numai două săptămâni. Carol se înclină.

În încercarea de a câștiga timp, propune negocieri. Molotov refuză și dă Guvernului român o zi pentru a accepta cererea Kremlinului și numai 4 zile pentru a evacua teritoriile cerute. Era vorba de aproape 45.000 km pătrați și peste 3 milioane de locuitori în Basarabia, iar în nordul Bucovinei de 5.396 km pătrați și o jumătate de milion locuitori. Carol notează în *Jurnal*: „Mi-e rușine de mine însumi”. Prea târziu!

Începând cu 28 iunie, Basarabia și Bucovina sunt evacuate de autoritățile române. Este un exod incredibil. Se petrec scene dramatice. Armata română se retrage fără a trage un foc de armă. La fel au procedat cehii și danezii în fața Germaniei. Totuși, Finlanda a opus rezistență Armatei Roșii. Atmosfera în România este una de disperare și neputință. Pe plan diplomatic, România face încercări disperate de a-și îmbunătăți situația. La 1 iulie, Guvernul român renunță la garanțiile anglo-franceze acordate în aprilie 1939. Era un gest simbolic, dorind să arate reorientarea politicii externe. Un guvern condus Ion Gigurtu, ia locul la 4 iulie, celui condus de Gheorghe Tătărescu. Ministru de externe este un fidel al Regelui, Mihail Manoilescu, cunoscut pentru simpatiile sale pentru Axă. Din Guvern fac parte și trei legionari. Guvernul face declarații de apropiere de Germania și Italia. Totul în speranța că stăpânii Europei vor cruța România. Era prea târziu. La Moscova, se fac tatonări prin Grigore Gafencu. Primul ministru Ion Gigurtu și ministrul de externe Mihail Manoilescu merg la Berlin și Roma la sfârșitul lunii iulie

încercând să salveze situația. E zadarnic. Bulgaria și Ungaria au formulat și ele cereri ultimative. Hitler îi cere printr-o scrisoare Regelui să înceapă negocieri cu acestea și să accepte să cedeze teritorii.

La 16 august, la Turnu Severin – locul unde strămoșul lui Carol al II-lea, Carol I, pusese prima oară piciorul pe pământ românesc – încep tratative cu o delegație a Ungariei lui Horthy. Budapesta cere 75% din teritoriul Transilvaniei, teritoriu locuit de circa 3 milioane de oameni, dintre care 2/3 etnici români. La trei zile după începerea negocierilor de la Turnu Severin, încep alte tratative, între România și Bulgaria, referitoare la Cadrilater, sudul Dobrogei care a revenit României prin Pacea de la București din 1913. Carol convoacă din nou un Consiliu de Coroană. România e prinsă într-un clește. Consiliul de coroană hotărăște ca România să propună la Turnu Severin un schimb de populații și aplicarea criteriului etnic la trasarea granițelor. La tratativele de la Craiova, la 24 august se ajunge la un acord. România retrocedează cele două județe din Cadrilater – Caliacra și Durostor – Bulgariei.

La Turnu Severin, în schimb, nu s-a înregistrat nici un progres. La 27 august, miniștrii Germaniei și Italiei la București, Fabricius și Ghigi, sunt rechemati acasă pentru consultări. În aceeași zi, 27 august, Ribbentrop și Ciano – ministrul de externe al Italiei, ginerele lui Mussolini – îi invită pe miniștrii de externe ai României și Ungariei la Viena. La 29 august, la Viena, Ribentropp și Ciano discută cu trimișii Bucureștiului și Budapestei. A doua zi, 30 august, cei doi dictează condițiile lor. România cedează Ungariei un teritoriu de 42.360 de km pătrați din Transilvania, cu o populație de

peste 2,6 milioane de locuitori, din care peste jumătate români. Granița trece prin Salonta, Oradea, Cluj, Secuime, Sfântu Gheorghe. Au loc doua consilii de coroană. Din nou, se pune problema dacă trebuie să se opună rezistență armată sau să cedăm. Dacă se rezistă, exista riscul unei agresiuni militare a Axei căreia România nu i-ar fi putut face față. Cedarea în fața Dictatului de la Viena ar fi permis supraviețuirea statului român, dar cu teritoriul ciuntit. Se putea aștepta o conjunctură favorabilă. Ca și în cazul cedării Basarabiei și a nordului Bucovinei, a prevalat acest punct de vedere.

În țară, vestea cedării unei mari părți a Transilvaniei produce un șoc. România a pierdut în vara aceluia an peste 33% din teritoriu și tot atât din populație. Aproape 7 milioane de locuitori și aproape 100.000 km pătrați din suprafață. Lumea e revoltată. Izbucnesc tulburări. Popularitatea lui Carol s-a prăbușit la pământ. Este considerat vinovat pentru tot ce s-a întâmplat în acea vară nefastă. Pentru opinia publică, el devine țapul ispășitor al situației fără ieșire în care se afla România. Viața sa luxoasă, corupția din jurul său, legătura cu Elena Lupescu – toate îi sunt reproșate acum. Legionarii sunt cei mai agresivi. La Brașov, București, în alte orașe, ies în stradă, organizează demonstrații. Fac uz de arme. Stația de radio de la Bod este ocupată. Nici partidele istorice, dizolvate în 1938, dar care supraviețuiseră subteran, nu doresc prelungirea dictaturii lui Carol. Iuliu Maniu și Dinu Brătianu consideră că regimul este epuizat. Protestele, demonstrațiile nu încetează. Carol a rămas singur în acest vârtej. Este rezultatul politicii pe care a dus-o zece ani, de subminarea autorității partidelor și a celorlalte instituții democratice. La greu, nu avea nimic și nimeni în jur pe care să se sprijine. Armata

l-a părăsit, liderii politici la fel. Opinia publică s-a întors împotriva lui. I-au rămas alături numai câțiva oameni din anturaj, Elena Lupescu, Ernest Urdăreanu. Foarte puțini.

Prezența mulțimii în Piața Palatului Regal nu încetează. Se trag focuri de armă. Stația de radio București și Palatul telefoanelor sunt ocupate de legionari. Carol îl invită la palat pe generalul Ion Antonescu, fost ministru al apărării în guvernul Goga/Cuza. Avea relații proaste cu Carol încă din 1934, când demisionase din poziția de șef al Statului Major al armatei în semn de protest față de regimul lui Carol, pe care îl acuza de corupție. Regele îl surghiunise la Mănăstirea Bistrița în urma criticilor aduse camarilei. Antonescu era dorit de armată, dar și de liderii partidelor istorice. Avuseseră deja discutii cu el în zilele crizei. Și legionarii doreau plecarea lui Carol și liderii lor erau înțeleși cu generalul. Antonescu avea reputația de om capabil și incoruptibil. Fusesse atașat militar la Londra și Paris, și nu era cunoscut ca un progerman. A acceptat în 4 septembrie oferta de a forma guvernul făcută de Regele Carol cu condiția să i se dea puteri depline. La 5 septembrie, în zori, Regele semnează un decret prin care îl investește pe generalul Antonescu cu puteri excepționale. Puterea trece din mâinile Regelui în cele ale lui Antonescu. În aceeași zi, seara, în urma eșecului de a forma un guvern, partidele refuzând altă soluție decât abdicarea, Antonescu cere Regelui Carol al II-lea să abdice și îi dă timp de gândire până a doua zi.

Regele Carol își convoacă apropiații pentru a-i consulta. Unii sunt de părere să abdice. Alții îi cer să decline propunerea și să treacă la represalii, începând chiar cu Antonescu. Dar balanța înclină spre a accepta. Carol se vede complet

izolat. Cei mai mulți sunt favorabili abdicării, altfel ar izbucni un război civil. În aceste condiții, Carol se resemnează, deși, inițial, fusese decis să refuze. La șase dimineața, la 6 septembrie, semnează actul de trecere a coroanei către fiul sau Mihai. Nu este propriu-zis un act de abdicare. Carol nutrește gândul secret că odată și odată se va reîntoarce pe tron. Mulțimea neîncrezătoare, deși a aflat vestea, rămâne în Piața Palatului, în așteptare. Generalul Antonescu îi cere să părăsească țara și îl asigură de protecție. Ultima zi în România: Carol își adio de la colaboratori, își face bagajele. A doua zi, 7 septembrie, Carol, însoțit de Elena Lupescu, de mareșalul curții Ernest Urdăreanu, omul lui de maximă încredere, de alți însoțitori, părăsește Bucureștiul, cu un tren pe ruta Craiova-Timișoara. În gara Timișoara, un comando de legionari trage asupra trenului. Carol și Elena Lupescu trec granița trântiți pe podeaua vagonului. Soldații care asigură paza trenului ripostează cu foc. Pe teritoriul iugoslav, în orașelul Kikinda, sunt întâmpinați de emisari ai Regelui Paul. Aici, vagoanele sunt atașate la trenul Orient Express. Din Iugoslavia trece în Italia, apoi în Elveția. Traversează Franța și se oprește în Spania. Rămâne aici până la începutul lunii martie, când trece clandestin în Portugalia. Două luni mai târziu, cu un vapor, pleacă spre Cuba, apoi spre Mexic. Nu reușește să se stabilească în Statele Unite, cum ar fi dorit, refuzat de autoritățile americane. Rămâne pe durata războiului în Mexic. (*www.stelian-tanase.ro*)

ANEXĂ

Scrisoarea lui Adolf Hitler către Regele Carol al II-lea (17 iulie 1940)

„Maiestatea Voastră,

Evenimentele, ca și unele consultări determinate de ele, nu mi-au îngăduit până azi să exprim opiniile mele despre propunerile pe care Maiestatea Voastră mi le-a comunicat. Trebuie să vă rog să admiteți că situația extraordinară și pericolele pe care le prezintă constituie explicația absolutei francheți a gândurilor pe care doresc să le exprim. L-am informat pe Duce despre această scrisoare.

După războiul mondial, România, favorizată de o șansă excepțională, a dobândit de la trei state teritorii pe care, după părerea mea, nu le mai poate păstra mult timp din punctul de vedere al politicii de forță. Alta ar fi fost situația dacă România ar fi reușit să realizeze asimilarea internă a acestor teritorii din punct de vedere etnic și politic sau dacă slăbiciunea militară a țărilor vecine ar fi rămas permanentă. Prima alternativă nu s-a putut materializa, iar pe cea de-a doua nu ar putea conta nimeni dintre cei care au cunoștință de legile ce guvernează evoluția națiunilor. Dacă România este astăzi silită pe calea concesiilor să înapoieze teritoriile pe care le-a dobândit, aceasta nu reprezintă altceva decât ceea ce previziunea omenească trebuia să se aștepte a se întâmpla într-o zi. Îmi pare deja un mare câștig faptul că Ungaria – după cum consider că am motive să cred – nu insistă asupra unei definiții strict juridice a revendicărilor ei, ci este gata să le negocieze pe baza unui compromis echitabil.

Eu am făcut însă și guvernului ungar următoarea declarație clară:

În eventualitatea că nu ar exista nici o posibilitate de înțelegere pașnică între România, Ungaria și Bulgaria, Germania la rândul ei ar putea anunța în mod clar că de acum înainte ea se va dezinteresa total față de viitoarea evoluție în sud-estul Europei. Reichul german este destul de puternic pentru a se proteja el însuși, cu promptitudine și prin propria forță, împotriva amenințării oricărei agresiuni. Totuși, eu nu voi permite niciodată ca Wehrmachtul german să fie angrenat într-un conflict pentru chestiuni care sunt absolut disproporționate cu jertfele cerute de un război. Dacă România, Ungaria și Bulgaria consideră că nu pot ajunge la o înțelegere, convingerea mea este că această atitudine nu va aduce beneficii nici uneia dintre aceste țări, ci, din contră, le va aduce pedeapsa tuturor. În acest caz, nu mă simt chemat să întreprind ceva spre a ține sub control evoluția viitoare.

Dacă Maiestatea Voastră ar fi acum în măsură să revadă punctul de vedere al României în acest sens și ar fi dispusă să mă informeze despre aceasta, aş face imediat cunoscut lui Mussolini acest fapt, ca și guvernelor ungar și bulgar.

Dacă, pe de altă parte, Maiestatea Voastră ar considera că nu poate fi de acord cu modul meu de a raționa, eu nu îl voi mai continua în viitor, ci, pur și simplu, voi informa guvernele ungar și bulgar că guvernul german, la rândul lui, nu vede calea pe care ar putea porni la soluționarea acestor probleme.

Dacă totuși ar fi posibil să se ajungă la o reglementare satisfăcătoare între cele trei țări printr-o asemenea atitudine, aceasta ar însemna, pentru fericirea și viitorul tuturor celor trei interesați, mai mult decât orice presupus succes tactic de

moment, care, mai devreme sau mai târziu, ar duce inevitabil la noi crize.

Adolf Hitler"

La 1 iulie 1940, guvernul român renunță la garanțiile anglo-franceze, iar la 4 iulie noul guvern a publicat o declarație în care anunța hotărârea sa de a urma o politică de integrare „sinceră” în sistemul Axei. O săptămână mai târziu, la 11 iulie, guvernul român anunța ieșirea din Societatea Națiunilor. Toate aceste gesturi și declarații aveau însă, cum corect observă noul ministru de externe, Mihail Manoilescu, într-un anumit sens, „un caracter unilateral”, întrucât ele nu au fost urmate, cum era firesc, „de o luare de atitudine a Axei față de România”.

Concomitent însă, între guvernul român și cel german, care acționa în numele Axei, s-a desfășurat, cum spunea tot Mihail Manoilescu, „o acțiune de un ordin confidențial și diplomatic”. Debutul acestei acțiuni s-a produs la 2 iulie. După ce Regele Carol al II-lea n-a reușit să obțină legătură telefonică pentru a vorbi cu Hitler, care „se plimba undeva în Franța”, monarhul l-a chemat pe ambasadorul german Fabricius pentru a transmite pe cale diplomatică ceea ce dorise să comunice direct Führer-ului. În *Însemnări zilnice*, Regele arată ce i-a declarat lui Fabricius, pentru a fi transmis lui Hitler:

- 1) România a renunțat la garanțiile anglo-franceze și caută „o colaborare mai intimă” cu Germania, „care ar putea fi chiar întărită printr-o alianță care să fie în folosul celor două țări”.
- 2) Știri sigure arătau că Rusia avea intenția „de a depăși linia de demarcație” stabilită în urma ultimatumului și

de a se apropia de zona petroliferă, ceea ce reieșea din pregătirile militare ce le făcea.

- 3) La evacuarea Basarabiei, trupele române au fost insultate, dezarmate și împiedicate să se retragă.
- 4) Regele solicita Führer-ului „un ajutor, ca să ne apere în aceste momente grele”, România făcând tot ce a putut pentru a păstra pacea în regiune.
- 5) În final, el a cerut „o misiune de instrucție militară, care va întări și mai mult legăturile dintre cele două state”.

Răspunsul lui Hitler, comunicat tot prin intermediul ministrului Fabricius, la 4 iulie, arăta interesul Führer-ului pentru modul în care Regele vedea „regularea chestiunilor” cu Ungaria și Bulgaria, pentru a putea să ia o hotărâre. De asemenea, Hitler considera că trebuiau începute „conversații” cu părțile interesate.

Răspunsul Führer-ului conținea și un element care, pe de o parte, constituia o explicație a poziției germane, dar care, pe de altă parte, suna că un avertisment în ceea ce privea poziția Germaniei în raporturile dintre România și vecinii ei, bulgari și unguri: „Germania nu poate uita că Ungaria și Bulgaria au fost aliații ei în trecut”. La 6 iulie, Carol a răspuns mesajului Führer-ului: accepta începerea de negocieri cu Ungaria și Bulgaria, pe bază etnică și a schimbului de populație, iar ca accesoriu, eventual, rectificări de graniță.

La 17 iulie, Carol a primit un mesaj scris (datat 15 iulie) de la Hitler. Führer-ul recomanda Regelui luarea unei „hotărâri principiale” în negocierile cu Ungaria și Bulgaria, prin căutarea unei „soluții definitive, care ar putea prezenta riscul unor sacrificii”. Abia după reglementarea „rațională” a problemelor cu Ungaria și Bulgaria, Germania se angaja să

examineze „posibilitatea unei colaborări mai strânse, iar în vederea acesteia și după împrejurări, să-și asume obligațiuni mai largi”.

Răspunsul Regelui Carol al II-lea la acest mesaj a fost înmănat lui Hitler de Ion Gigurtu și Mihail Manoilescu, în cadrul întrevederii pe care aceștia au avut-o cu Hitler la Berghof, la 26 iulie 1940. În esență, Regele reafirma acceptul pentru începerea de negocieri cu Ungaria și Bulgaria, pe baza principiului etnic („România nu poate să se abată nicio clipă de la principiul etnic”), care putea fi satisfăcut „în mare măsură” prin schimbul de populație; respingea arbitrajul puterilor Axei, dar accepta „influența lor durabilă”, în sensul moderării revendicărilor „vecinilor noștri”.

În continuare, în scrisoare se arăta că sacrificiile pe care România le făcea ar fi trebuit să ducă nu numai la „o pace definitivă” și „la bune raporturi prietenești de vecinătate”, dar și la o „nouă ordine politică” din care nu puteau lipsi „ample obligații” asumate de Germania, inclusiv garanțiile acesteia „față de orice posibilitate și de orice încercare de știrbire a teritoriului nostru, ori de unde ar veni ea”.

Este prezentă în scrisoarea de răspuns a Regelui o idee ce va reapărea în acțiunea politico-diplomatică a guvernului român în primăvara anului 1941, cu prilejul victoriei germane în campania din Balcani. Este vorba de solicitarea ca reglementarea problemelor dintre România și vecinii ei, Ungaria și Bulgaria, să fie inclusă într-o acțiune mai largă de reglementare a tuturor „neînțelegerilor asemănătoare, de mai mare sau mai mică importanță”, între toate statele din sud-estul Europei.

O astfel de solicitare, în vara anului 1940, nu putea avea decât două obiective. În primul rând, ea se putea înscrie în

realizarea acelei „păci definitive” și a „bunelor raporturi prietenești de vecinătate” între statele din regiune, care să ducă la „noua ordine politică” și la asumarea de către Germania a unor „ample obligații” privind garantarea integrității teritoriului României împotriva oricărei încercări, „ori de unde ar veni ea”, despre care Carol al II-lea vorbea în scrisoarea către Hitler.

Germania însăși era interesată în realizarea acestei „liniștiri” a sud-estului european, care îi asigura aprovizionarea cu alimente și, în special, cu petrol. „Condiționările” pe care le ridica față de România pentru acordarea de garanții conțineau însă nu numai dorința de a satisface cererile unor „aliați”, dar și intenția de a pedepsi România pentru politica pro-anglo-franceză promovată de guvernul român până la sfârșitul lunii mai, în condițiile în care țara era înconjurată din toate părțile de state ce promovau, în diverse grade, politici pro-germane sau erau chiar aliate ale acesteia. În al doilea rând, această solicitare avea în vedere un obiectiv „de uz intern”, în sensul de a se arăta poporului român, care suferise deja trauma pierderii umilitoare a Basarabiei și Bucovinei de Nord și nu mai putea suporta noi cedări teritoriale fără sancționarea celor vinovați, că România nu era singura țară care era nevoită să suporte sacrificii.

Motivele pentru care Germania nu a acceptat o discuție generală asupra frontierelor din Balcani au fost furnizate chiar de Hitler. La 27 iulie 1940, în convorbirile pe care le-a avut cu premierul bulgar, Bogdan Filov, și cu ministrul de Externe, Ivan Popov, Führer-ul declara că a respins propunerea românească pentru că „o dezbatere generală nu poate fi folositoare dacă se dorește să se ajungă la o soluție rapidă

a problemelor de revizuire”. Ceea ce dorea Hitler era mai întâi un acord între România, Ungaria și Bulgaria, iar în caz de succes el era gata să garanteze, împreună cu Italia și Rusia (!), statutul teritorial rezultat.

Niciunul dintre obiectivele urmărite de Germania, pe de o parte, și de România și Carol al II-lea, pe de alta, nu a fost atins integral. În urma noilor cedări teritoriale pe care a fost constrânsă de Germania să le accepte, chiar dacă România a obținut garanții din partea Axei a căror importanță nu trebuie subestimată, având în vedere politica de expansiune teritorială a Uniunii Sovietice și care și-au demonstrat întreaga valoare, în zonă nu numai că nu s-a instaurat liniștea, ci dimpotrivă, sub regimul impus de „pax germanica” tensiunea a cunoscut acumulări nemaiîntâlnite până atunci, gata să erupă la suprafață în orice moment favorabil.

În ceea ce privește situația internă din România, în urma noilor pierderi teritoriale impuse prin Dictatul de la Viena și Tratatul de la Craiova, regimul Regelui Carol al II-lea a fost puternic contestat, încât acesta a fost obligat, la începutul lunii septembrie, să abdice și să părăsească țara. (*www.historia.ro*)

Anul 1940 a fost o tristă amintire pentru istoria românilor. Practic, în acel an România Mare a încetat să mai existe. Conduasă de un rege slab și o camarilă interesată, în fața unor mari forțe dictatoriale și revizioniste, România a clacat. La 26 iunie 1940, Molotov, prim-ministru al URSS, convoca la Moscova pe ambasadorul României Gheorghe Davidescu. În acel moment, ministrului român i-a fost prezentată o notă ultimativă prin care se cereau României Basarabia și nordul Bucovinei. Aceste două regiuni urmau să fie anexate de URSS. În cazul în care România s-ar fi opus, ar fi urmat o invazie

a Armatei Roșii. Fără posibilitatea de a face ceva în fața acestei amenințări și fără sprijin din partea nimănui, românii au acceptat. „Guvernul român, pentru a evita gravele urmări ce le-ar avea recurgerea la forță și deschiderea ostilităților în această parte a Europei, se vede silit să primească condițiile de evacuare specificate în răspunsul sovietic”, îi scria Davidescu, drept răspuns, lui Molotov.

Atât anglo-americanii, cât și Germania nazistă către care tindea Carol al II-lea, își luaseră mâna de pe România. Mai mult decât atât, „Dictatul de la Moscova” a avut loc prin consimțământul lui Hitler. Acesta, de fapt, s-a înțeles cu Stalin pentru luarea acestor teritorii românești și această clauză făcea parte din actul adițional secret al celebrului pact Ribbentrop-Molotov. „Ciuntirea” României de către sovietici a deschis apetitul revizionist și altor state membre ale Axei, adică state care gravitau în jurul Germaniei naziste și cu lideri apropiați de concepția politică a lui Adolf Hitler. Printre acestea s-au numărat Ungaria și Bulgaria. Mai ales Ungaria, condusă de Miklos Horthy, care instaurase un regim autoritar de extremă dreaptă. Pretențiile Ungariei au dus la noi pierderi teritoriale ale României și tot cu girul lui Adolf Hitler. Istoricii arată că rapturile teritoriale ale URSS în dauna României au deschis și apetitul Ungariei în special. Diplomații îi maghiari cereau lui Hitler Transilvania. „Încă de la declanșarea războiului, la Budapesta se manifestase un curent al cărui exponent era șeful Marelui Stat Major, Henryk Werth, favorabil unei acțiuni militare împotriva României, în vederea ocupării Transilvaniei”, precizează istoricul Florin Constantiniu. Sesizând momentul favorabil, diplomația maghiară a început să insiste pe lângă Germania nazistă pentru primirea

unor teritorii din România Mare. Ungurii au prezentat nemților planul lor de anexare a Transilvaniei. Istoricii spun că era vorba de trei variante, expuse de diplomații maghiari. „În zilele de 6-7 ianuarie 1940, la Veneția au avut loc convorbiri între miniștrii de Externe ai Italiei și Ungariei, conții Galeazzo Ciano și István Csáky. Acesta din urmă a arătat că țara sa avea un program maximal și unul minimal în privința revendicării Transilvaniei: primul lua în considerare anexarea a 78.000 km², cu o populație de 4,2 milioane locuitori, dintre care 37% maghiari, 50% români și 10% germani; celălalt prevedea anexarea a 50.000 km², cu o populație de 2,7 milioane, românii și maghiarii aflându-se în procente aproape egale”, preciza Constantiniu, în aceeași lucrare. A treia variantă consta în invadarea României și obținerea unui teritoriu cât mai vast. „Când, la 28 iunie, Uniunea Sovietică a anexat, fără ca România să opună rezistență, Basarabia, nordul Bucovinei și ținutul Herța, a apărut cea de a treia situație evocată de ministrul ungar. La Budapesta s-a declanșat o adevărată isterie războinică. Războiul împotriva României era foarte popular”, continuă istoricul român. Aflându-se în sfera lor de influență și pentru a-i menține în orbita Axei, Adolf Hitler a decis să facă pe plac Ungariei și să-i dea ce-și dorește, adică o bună parte din Transilvania.

Pretențiile Ungariei erau deosebit de mari. Doreau să ocupe până la 78.000 de kilometri pătrați din România. Culmea, Hitler a limitat aceste pretenții. Nu din dragoste pentru poporul român însă. Istoricii au identificat două motive. Unul ar fi grija pentru petrolul românesc, esențial pentru mașina de război germană în est, dar și noile realități politice. URSS trecuse de partea Angliei împotriva nemților, iar

România putea servi și ca aliat, dar și ca bază germană. „Rușii sunt foarte aproape de câmpurile noastre de petrol (cele din România), doar la 30-50 de minute. Se poate să trebuiască să stabilim un cuib pentru vulturii noștri”, spunea Hitler în aceea perioadă. Tocmai de aceea nu dorea să dezmembreze prea mult România. Trebuia însă să-i mulțumească și pe unguri. Inițial a cerut ca românii și ungurii să se întâlnească și să cadă de acord. Este vorba despre tratativele de la Turnu Severin. „Sub presiune germană, la Turnu Severin au avut loc discuții româno-ungare care au eșuat. Delegația ungară a pretins 69.000 km², cu 3,9 milioane locuitori (dintre care 2,2 milioane români). Teritoriul revendicat cuprindea spațiul transilvan de la nord de Mureș, trecând Ungariei Aradul, Alba Iulia și Brașovul, dar lăsând României Blajul, Mediașul și Sighișoara”, a precizat Florin Constantiniu în *O istorie sinceră a poporului român*. Tratativele au eșuat însă, iar ungurii erau decise să invadeze România.

Văzând că cele două părți nu ajung la o concluzie, Hitler a decis să facă el ordine în partea aceasta de Europă. Împreună cu Mussolini, liderul Italiei fasciste, a semnat Diktatul de la Viena, un act de arbitraj prin care România pierdea Transilvania de Nord în favoarea Ungariei. Era vorba de un teritoriu de 43.492 km², cu 2.667.007 de locuitori. Majoritatea erau români.

Mai mult decât atât, România a fost umilită la Viena. Ministrul de Externe Mihail Manoilescu nu a fost lăsat să spună niciun cuvânt. De altfel, acesta, când a văzut harta cu România mutilată, a leșinat. „Am observat întâi că este o hartă românească. Am desfăcut-o cu nordul în jos, ceea ce m-a făcut să nu înțeleg nimic. Mi-a întors-o Schmidt. Ochii

mei căutau tăietura de la granița de vest, pe care cu toții o așteptam. Mi-am dat seama însă că este altceva. Am urmărit cu ochii granița care pornea de la Oradea către răsărit, alunecând sub linia ferată și am înțeles că cuprindea și Clujul... Am început să nu mai văd. Când mi-am dat seama că granița coboară în jos ca să cuprindă secuimea am mai avut, în disperarea mea, un singur gând: Brașovul! O mică ușurare: Brașovul rămâne la noi. Când am privit în toată grozăvia împărțirea Transilvaniei, am înțeles că puterile care îmi erau mult slăbite mă părăsesc cu totul. Tabloul dinaintea ochilor s-a făcut neclar, ca un nor galben cenușiu, din cenușiu, negru... În clipa aceea, mi-am pierdut cunoștința. Nu mai trăisem o asemenea senzație fizică decât cu 22 de ani în urmă, când o injecție cu novocaină la o operație mă făcuse să trec pentru o clipă pe lumea cealaltă, de unde mi-am revenit cu ajutoare medicale date *in extremis*", preciza Manoilescu în *Dictatul de la Viena. Memorii iulie-august 1940*. Ministrul român a semnat. De altfel, și în țară, Carol al II-lea și membrii guvernului acceptaseră această realitate. Eforturile palide ale guvernului român au fost de prisos. Pentru a evita acest dictat, Carol al II-lea a luat legătura cu Hitler și i-a dat de înțeles că va deveni aliatul său, ba chiar a și cerut o misiune militară germană în România. Mai mult decât atât, România, pentru a îmbuna Axa, a cedat și Bulgariei Cadrilaterul. „Bietul Cadrilater a fost o jertfă mai mult, și încă o jertfă inutilă, pe altarul Transilvaniei”, scria și Manoilescu. Nici măcar ungurii nu au fost mulțumiți, dorind un teritoriu mai întins din România, Pál Teleki, primul ministru, fiind descris ca „zdrobit sufletește” după întoarcerea de la Viena.

Textul arbitrajului de la Viena este unul cu puncte relativ generoase. Mai precis, românii primeau cetățeanie maghiară și urmau să fie tratați ca toți ceilalți și integrați în noul stat. Cei care doreau să rămână cu cetățenie română trebuiau să plece în România. După ocuparea regiunii, însă, trupe militare sau paramilitare ungurești au declanșat măcelul în rândul populației civile. Au căzut victime români, evrei sau țigani. Sunt foarte cunoscute masacrele de la Ip sau Trăznea. Cedarea acestui teritoriu Ungariei, atât de ușor, a dus la reacții de un tragism aparte în rândul populației și mai ales a intelectualilor români. Românii erau revoltați că foștii aliați sau alte state din Europa nu au sărit în ajutorul României. Oamenii erau revoltați și de pasivitatea liderilor României. „Se povestea că un ofițer apăruse de curând la o paradă în haine civile. Cerându-i-se să-și explice gestul, a răspuns: «Uniforma mi-e dată la curățat. M-am pișat pe ea, când am aflat cum a cedat guvernul nostru la Viena», preciza Julian Amery, un agent secret britanic aflat în acele zile la București. (www.adevarul.ro)

Planurile neștiute ale lui Hitler. Ce s-ar fi întâmplat cu România dacă Germania nazistă ar fi câștigat Al Doilea Război Mondial!

Textul de mai jos este traducerea unui raport german, care poartă data de 4 noiembrie 1940. Autorul acestui text stabilește strategia de acțiune a Germaniei naziste în România, la două luni de la alungarea Regelui Carol al II-lea și la puțină vreme de la sosirea misiunii militare germane.

Documentul se găsește la Arhivele Naționale ale României, Fondul Microfilme SUA, rola 258 cadrul 1405523. Raportul a fost recuperat din arhivele naziste de armata americană, însă din păcate nu a fost înregistrată proveniența lui.

Raportul nazist despre România are multe erori, dar și multe observații corecte. „Spațiul colonial”, de care vorbește, „care nu este capabil să trăiască într-un mod propriu și este influențat

de forme externe", era constituit în state independente încă din 1330 (Țara Românească) și 1359 (Moldova).

Autorul raportului nu știe nimic despre asta, și nici despre momentele de glorie europeană ale unor domnitori români. Cunoaște în schimb foarte bine istoria Țărilor Române de la 1710 înapoi (începutul perioadei fanariote) și pe această cunoaștere își fundamentează toată analiza. Sub această rezervă, raportul are o importanță documentară incontestabilă și scoate la lumină adevărata părere a naziștilor față de legionari.

Cât despre viitorul rezervat României, lucrurile scrise în raport sunt halucinante: „o colonie furnizoare de materii prime și forță de muncă”. De ce? Pentru că, mai scrie în raport, „există destul capital în Reich, care caută oportunități și care, printr-o organizație centrală de intermediere în mod planificat, să fie orientat către România”.

Raport german din 4 noiembrie 1940

„România de pe cele două părți ale Carpaților reprezintă două entități deplin diferite. Transilvania și Banatul sunt marcate de Europa Centrală; Valahia, Moldova și ținuturile de la gurile Dunării sunt mai degrabă oriental-asiatice. Încă din secolul al X-lea, cultura țărănească și orășenească a Imperiului a ajuns până la arcul carpatic. De cealaltă parte a Carpaților nu s-a putut clădi ceva asemănător, de aici începe un spațiu colonial care nu este capabil să trăiască într-un mod propriu și este influențat de forme externe.

Valahia și Moldova au fost dependente de imperiile german, turc și rus și, din păcate, la dorința acestor puteri au

devenit state „independente”. „Națiunea română” nu este nici în ziua de azi nimic altceva decât o legendă a istoriografiei. Până în secolul al XIX-lea nu a existat de fapt decât o viață vegetativă a micului popor de țărani și păstori valahi, care număra cu puțin peste un milion de oameni, care niciodată nu au avut o clasă conducătoare proprie, ci niște profitori patriarhali care se schimbau adesea.

Înmulțirea de zece ori a acestei populații în secolele al XIX-lea și XX s-a reușit prin apariția sistemului industrial european, care a transformat stepele în terenuri agricole. Această mare șansă economică s-a transformat, ca la toți primitivii, într-o creștere a populației. De aici a rezultat un număr mai mare și o clasă de mari proprietari lacomi, care nu aveau nici o legătură cu pământul și cu masele muncitoare; fără să existe un popor și cu atât mai puțin o națiune.

Puținul care are legătură cu voința poporului vine din Transilvania. În cercurile românilor emigrați aici ca forță de muncă, în urma contactului strâns cu cultura mărcilor de graniță ale Imperiului, a apărut dorința de a da o viață mai bună neamului propriu. Însă până în ziua de azi s-a rămas la stadiul de dorință.

«Aceasta nu putea să fie altfel», spune Garda de Fier, «deoarece clasa conducătoare străină orientată doar spre câștig a nimicit toate încercările de îmbunătățire. Faptul că turcii, grecii, evreii și alți străini au devenit zeii idealului îmbogățirii fără limite și acceptarea corupției ca sistem au făcut ca aceste dorințe idealistice să nu aibă nici o șansă. Abia revoluția din 1940 a dat ocazia unei renașteri a poporului român pentru o viață de națiune independentă».

Ar fi o greșeală acceptarea necritică a acestei teze a Gărzii de Fier. Este adevărat că mișcarea lui Codreanu este cea mai puternică expresie de sănătate și voință proprie care a apărut în rândurile populației României. Putem astfel vedea că există aici substanțe ale unei rase vrednice. Este însă îndoielnic că acestea sunt destul de puternice pentru a crea un stat și a transforma o populație într-un popor.

În primul rând, nu există un conducător și nici o clasă conducătoare. Codreanu și 17.000 de comandanți subordonați au fost înlăturați și „poporul” nu s-a mișcat. Revoluția nu a fost făcută de Garda de Fier, ci de Antonescu, un general despre care se poate spune că este un bărbat curajos. Lovitura de stat i-a reușit deoarece inamicii săi au fost niște nemernici lași. Și chiar și așa Antonescu nu ar fi reușit nimic, dacă prăbușirea politicii externe a vechiului sistem nu i-ar fi pus în mână toate atuurile. Revoluțiile adevărate au drept urmare modificarea politicii externe.

Noua Românie însă trăiește de la început pe baza atotputernicei bunăvoințe a Axei, chiar și din punctul de vedere al politicii interne. Anume nu împotriva unor puteri străine a trebuit Antonescu să cheme trupele germane, ci împotriva propriei sale armate și împotriva rezistenței din cadrul aparatului de stat pentru că, într-adevăr, nu avea la îndemână forțe proprii care să-i fie alături. Într-o țară ai cărei ofițeri, funcționari și intelectuali aproape fără excepție sunt obișnuiți să trăiască din trădare, acest bărbat care, înainte de toate, pretinde cinste, s-a confruntat imediat cu o dușmănie crescândă. De asemenea, trebuie evitată luarea drept realitate a viselor gardiștilor. Noua Românie va avea nevoie pentru totdeauna, din punct de vedere al politicii externe, de sprijinul trupelor

germane, iar din punctul de vedere al politicii interne pentru cel puțin câteva decenii.

Garnizoanele germane din România îi dau Reichului garanția că nu vor apărea dezordini în sud-estul spațiului său vital, care ar fi păguboase din punct de vedere politic și pentru situația aprovizionării sale. Mulțumită capacității populației românești de a răbda de foame, mica supraproducție agrară a României va fi la dispoziția Reichului și petrolul își va găsi drumul spre Reich câtă vreme acesta va curge. Astfel prin aceste exporturi românești se pare că vor asigurate lipsurile industriei germane.

Apare acum întrebarea dacă Reichul trebuie să se mulțumească cu atât. Nu ar fi mai degrabă în interesul său să folosească pe deplin bogățiile naturale și forța de muncă din această țară apropiată? Recolta medie la hectar în România este doar puțin mai mare decât jumătate din media Reichului, în ciuda faptului că terenul este în general cu mult mai bun decât cel din Germania. De asemenea, nu sunt folosite nici pe departe toate oportunitățile agricole ale României. Tratatul Wohlthat a indicat numeroase căi prin care să fie folosite puterile economice ale României și să fie însuflețite schimburile comerciale. Tratatul este în continuare în vigoare și piedicile politice care se opuneau punerii lui în aplicare au dispărut. Fără îndoială că mijloacele prevăzute în tratat pot fi folosite acum mai bine, însă este nevoie de un discipol dornic de învățătură și care să fie capabil de dezvoltare, asupra căruia să se facă simțite efectele pedagogice. Însă această viziune trebuie mai întâi analizată în mod corect.

Întreaga dezvoltare istorică pasivă de până acum a României vorbește împotriva unei posibilități de acest fel. Cunoscătorii țării ne asigură că populația României nu este una ambițioasă și că, în mod oriental-slav, se mulțumește cu astâmpărarea foamei în loc să se străduiască să își asigure toate cele necesare. Religiozitatea moartă a bisericii ortodoxe îi întărește în această atitudine. Faptul că credința ortodoxă se găsește alături de ideea națională și de cea de ordine în ideologia Mișcării Legionare ne face să nu ne așteptăm la nici un fel de schimbare.

Dacă se dorește ca România să nu fie doar păstrată, ci să fie folosită pe deplin, acest lucru nu poate avea succes doar prin consiliere, ci prin metode coloniale. Pentru aceasta, este nevoie ca în locul proprietăților țărănești minuscule prost exploatate să apară mari moșii care să fie administrate după metode moderne sub conducere germană. Apoi, trebuie ca forța de lucru care acum lenevește să fie ocupată intensiv pe model colonial cu agricultura și trebuie alcătuite mari armate de muncitori care să refacă sistemul de drumuri extrem de înapoiat. Industriile care necesită forță de muncă intensivă trebuie să fie transferate din Reich în România.

În acest fel i se va da poporului german din România o șansă de implicare care să îi dea și conștiința că joacă un rol important în cadrul Reichului. Poporul german din România a devenit de puțină vreme o corporație de drept public. Ei se pot alătura drapelului Reichului și pot să își satisfacă serviciul militar în regimente proprii. Prin aceasta se reușește ca Reichul să nu cedeze acest vechi post de graniță, ci să îl păstreze și, cum este de dorit, să îl dezvolte. Țara de dincoace

de Carpați poate, prin munca sașilor transilvăneni, să primească din nou caracterul unui district german. De asemenea, grupul etnic german oferă o rezervă necesară de oameni cunoscători ai țării care să fie folosiți pentru rezolvarea problemelor de cealaltă parte a Carpaților.

Aceste sarcini pot fi îndeplinite fără să fie atinsă suveranitatea formală a României (caracteristicile cele mai importante ale suveranității oricum îi lipsesc acestui stat) și fără ca să fie blocate posibilitățile de dezvoltare ale puterilor vrednice din rândul populației românești. Modalitatea de acțiune trebuie să fie o impunere pe cale pașnică. Nu ar trebui să fie dificil de obținut sprijinul guvernului român pentru înființarea unor moșii model și, treptat, numărul acestor mari moșii să fie crescut. De asemenea nu ar trebui să fie întâmpinate obstacole de netrecut pentru punerea sub regie germană a construcțiilor de drumuri și canale. Nu este nevoie de mijloace violente pentru penetrarea industrială. Există destul capital în Reich care caută oportunități și care printr-o organizație centrală de intermediere în mod planificat să fie orientat către România.

Printr-o politică românească bazată pe realități – și nu pe programul imposibil de realizat al unei minorități de gardiști – fiecare va primi ceea ce i se cuvine: masele capabile de dezvoltare o mai bună supraveghere și alimentare ca până acum, germanii vor primi conducerea în ceea ce privește interesele Reichului și foloasele cuvenite pentru contribuția și responsabilitatea lor politico-militară, forțele vrednice de origine românească vor primi participarea la guvernare și administrare, conducerea producției și a comerțului.

Misiunea militară germană din România trebuie să apere ordinea, astfel încât să nu mai fie posibile dezordinile. Reichul german nu trebuie să lase să îi scape posibilitățile coloniale care se găsesc la ușa sa.

4 noiembrie 1940.”

(<http://atlas-geografic.net>)

„Ostași, vă ordon, treceti Prutul!” ...Stalin ar fi atacat oricum România

Pacea de la București din 1812 a fost un tratat de pace semnat pe 16/28 mai 1812, între Imperiul Rus și Imperiul Otoman, la încheierea războiului ruso-turc din 1806-1812. Prin acest tratat, Principatul Moldovei a fost redus la o zonă geografică care a inclus cea mai mare parte a Moldovei Occidentale, în timp ce partea orientală, atribuită Imperiului Rus, a devenit o provincie, denumită atunci Basarabia, a Imperiului țarist (succesiv, *krai* în 1812, *oblast* în 1828 apoi *gubernie* în 1871).

Războiul ruso-turc din 1806-1812 a izbucnit pe 18/28 octombrie, Țarul Alexandru I ordonând trupelor sale să traverseze Nistrul și să ocupe Țările Române. Cei mai importanți factori de influențare a războiului din 1806-1812 au fost jocurile de interese dintre Prusia, Franța și Imperiul Habsburgic.

La începutul ostilităților, toți ambasadorii ruși din capitalele europene au fost instruiți să declare că Imperiul Rus nu avea „nici cea mai mică intenție să cucerească ceva de la Turcia”, urmărind doar „prevenirea intenției lui Bonaparte, exprimate de ambasadorul său la Constantinopole, de a trece armata franceză prin posesiunile otomane, pentru a ataca la Nistru”. În pofida asigurărilor inițiale, cu ocazia semnării Tratatului de la Tilsit de pe 25 iunie/7 iulie 1807 dintre Rusia și Franța și după întâlnirea de la Erfurt dintre Alexandru I și Napoleon, Țarul a căpătat în cele din urmă acceptul suveranului francez pentru ocuparea de către Imperiul Țarist a celor două principate dunărene – Valahia și Moldova – în cazul victoriei rușilor în războiul cu otomanii din 1806-1812.

Un armistițiu a fost semnat cu sârbii revoltați și s-a acordat autonomie Serbiei. Tratatul, semnat de comandantul rus Mihail Kutuzov, a fost ratificat de către Alexandru I al Rusiei cu doar o zi înainte de invazia lui Napoleon în Rusia.

Având asemenea asigurări diplomatice, rușii au înaintat propuneri de pace negociate încă din octombrie 1811 la Giurgiu, după înfrângerea armatelor otomane la Ruse și Slobozia. Propunerile țariste prevedeau, în mod imperialist, ca „principatele Moldova, «Valahia Mare» și «Mică» – adică Muntenia și Oltenia, formând împreună Țara Românească – și Basarabia să se alipească pe veci la Imperiul Rus, cu orașele, cetățile și satele, cu locuitorii acestora de ambele sexe și cu averea lor”, specificându-se că „fluviul Dunărea va fi de acum înainte granița dintre cele două Imperii”.

În timp ce, din partea țaristă, Mihail Kutuzov depunea toate eforturile necesare pentru încheierea păcii mai înainte de previzibila invazie napoleoniană, mediatorii britanici și

francezi trăgăneau tratativele de pace în speranța de a limita pierderile otomane, nu de dragul Sublimei Porți, ci pentru a stăvili expansiunea rusească spre Balcani și Strâmtori.

Constantinopolul a refuzat ferm propunerile inițiale țariste și atunci Rusia s-a declarat mulțumită și cu ocuparea „doar” a teritoriului Principatului Moldovei dintre Siret și Nistru. Evoluțiile militare și politice i-au determinat pe unii politicieni și generali ruși să ceară guvernului țarist să accepte doar ocuparea Bugeacului (viitoarele județe Cahul, Ismail și Cetatea Albă), care dădea acces la gurile Dunării.

O dată cu îmbunătățirea situației sale pe front, Imperiul Țarist și-a mărit din nou pretențiile, cerând cedarea întregului teritoriu dintre Prut și Nistru (ulterior numit Basarabia, nume care până atunci desemnase doar teritoriul numit de turci „Bugeac”). În această ultimă fază, negociatorul otoman a fost prințul fanariot Dumitru Moruzi (1768-1812, fiu al domnitorului Moldovei Constantin Moruzi și Mare Dragoman al Imperiului Otoman din 1808), iar negociatorul rus a fost prințul francez emigrat Alexandre-Louis Andrault de Langeron (1763-1831, în slujba Rusiei din 1790).

Tratatul de pace a fost semnat pe 16/28 mai 1812 la București, în hanul agentului rus Manuc Bei. Tratatul avea 16 articole publice și două articole secrete.

Prin articolele 4 și 5, Imperiul Otoman ceda Imperiului Rus un teritoriu de 45.630 km², cu 482.630 de locuitori, 5 cetăți, 17 orașe și 695 de sate (conform cu recensământul ordonat de autoritățile țariste în 1817). Au trecut în componența Imperiului Rus ținuturile Hotin, Soroca, Orhei, Lăpușna, Greceni, Hotărniceni, Codru, Tighina, Cârligătura, Fălciu, partea răsăriteană a ținutului Iașilor și Bugeacul.

Autoritățile țariste au denumit în 1813 noua regiune ocupată „gubernia Bessarabia”.

Articolul 6 prevedea retrocedarea către Imperiul Otoman a orașelor Anapa, Poti și Akhalkalaki, dar ocuparea de către Rusia a portului Suhumi și altor localități din Caucaz.

La București, s-au pus bazele independenței Serbiei, care a căpătat un grad sporit de autonomie, la care au participat și românii timoceni.

Actul de anexare a Moldovei Orientale de către Imperiul Țarist a fost juridic fraudulos, deoarece încălca practica internațională, cu toate normele de drept existente la moment, întrucât Moldova nu era provincie otomană.

Datorată dibăciei trimisului rus, Prințul Langeron, trecerea întregii Moldove orientale (de atunci încolo Basarabia) sub stăpânirea țaristă în ajunul ofensivei lui Napoleon Bonaparte, i-a adus lui diplomatului emigrat recunștința Țarului Alexandru I, cu mari avantaje nobiliare, militare și financiare; în schimb, Sultanul Mahmud, mâniat de faptul că Dumitru Moruzi nu știuse să tergiverseze încă o zi până la această ofensivă (din lipsa unor informatori în Franța), s-a răzbunat pe prințul fanariot, condamându-l să fie decapitat pentru trădare, Sultanul bănuindu-l că ar fi fost, ca ortodox, favorabil intereselor rusești. Pentru Rusia, semnarea tratatului a fost un mare succes diplomatic și militar, ratificarea numai cu o zi mai înainte de declanșarea invaziei lui Napoleon în Rusia permițând retragerea de la Dunăre a trupelor ruse pentru a rezista invaziei franceze și scoaterea Imperiului Otoman înfrânt din rândul aliaților Franței.

Printr-un manifest emis la încheierea tratatului de pace, Imperiul Rus s-a obligat să-și retragă trupele din Moldova

Occidentală. De asemenea, Țarul garanta locuitorilor de pe ambele maluri ale Prutului dreptul ca, timp de un an, să se mute de ce parte a noii granițe ar fi dorit și să-și vândă averea după propriul interes. În timpul acestui an, s-a înregistrat încheierea unui număr extrem de mare de vânzări și de schimburi de moșii.

Vechiul principat al Moldovei, după ce pierduse deja Bucovina, în favoarea Imperiului Habsburgic, în 1774, a fost astfel sfâșiat în două. Dacă, la început, Țarul Alexandru I a încercat să câștige simpatia noilor supuși prin asigurarea unor condiții de dezvoltare autonome a provinciei, în scurtă vreme s-a trecut la reorganizarea Basarabiei ca gubernie, populația fiind supusă politicii de rusificare. Imediat după anexare, boierii locali, conduși de prințul moldovean Scarlat Sturdza (devenit guvernator) și de Gavriil Bănulescu-Bodoni, Mitropolit al Chișinăului și Hotinului, au semnat o petiție pentru auto-guvernare și crearea unui guvern civil, bazat pe legile moldovenești tradiționale, oficial recunoscut în 1818. Atât româna cât și rusa au fost atunci limbi folosite de administrația locală. Bănulescu-Bodoni, de asemenea, a obținut permisiunea pentru deschiderea unui seminar și o tipografie, biserica din Basarabia devenind o eparhie a Bisericii Ortodoxe Ruse.

Dar, treptat, limbii ruse a început să i se acorde o tot mai mare importanță. Conform autorităților imperiale, din 1828 actele oficiale au început să fie publicate numai în limba rusă, iar pe la 1835, s-a acordat un termen de 7 ani în care instituțiile statului mai puteau accepta acte redactate în limba română.

Limba română a mai fost acceptată ca limbă de predare în învățământul public până în 1842, din acest moment statutul ei devenind unul de obiect secundar. Astfel, la seminarul din Chișinău limba română s-a regăsit printre materiile obligatorii de studiu (10 ore pe săptămână) până în 1863, când catedra respectivă a fost desființată. La Liceul nr. 1 din Chișinău, elevii aveau posibilitatea să aleagă studiul uneia dintre următoarele limbi: română, germană și greacă până pe 9 februarie 1866, când autoritățile imperiale au interzis studierea limbii române, oferind următoarea explicație: „elevii cunosc această limbă în modul practic, iar învățarea ei urmărește alte scopuri”.

Prin 1871, țarul a emis un ucaz „Asupra suspendării studierii limbii române în școlile din Basarabia” deoarece „în Imperiul Rus nu se studiază limbile locale”. (<https://ro.wikipedia.org>)

La 28 decembrie 1919, Lenin scria: „...anume recunoscând independența statelor polonez, lituanian, leton, estonian, finlandez, noi încet, dar neclintit, cucerim încrederea celor mai înapoiate, amăgite și oprimăte de capitaliști mase de muncitori ale micilor state megieșe”.

Dacă Lenin recunoscuse independența unor națiuni ce aveau în comun un teritoriu total de zeci de ori mai mare ca cel al Basarabiei, de ce a evitat să recunoască libertatea și independența încă a unei mici gubernii, ieri colonie? Cauza principală a nerecunoașterii de către Rusia Sovietică a unirii „Republicii Democratice Moldovenești” (stat efemer a cărui autonomie față de Rusia a fost proclamată la 2 decembrie 1917 de către Sfatul Țării din Basarabia, organ reprezentativ al populației din regiune, ales în octombrie-noiembrie

1917, o dată cu începuturile Revoluției rusești din februarie a aceluiași an și cu dezintegrarea puterii politice din Imperiul Țarist) cu România a fost una și de interes pur financiar. Recunoașterea ar fi însemnat implicit înapoierea către România a tezaurului ei național, dus în 1916 și 1917 în Rusia, pentru a nu fi confiscat de către Puterile Centrale, care ocupau treptat Regatul României și avansau spre București.

În acea perioadă „...banii pentru Lenin erau nu atât un element al pieței, complet distrusă de bolșevici, cât o armă politică, un mijloc de atingere a scopurilor comuniste”.

Tezaurul României, o dată nimerit în mâinile lui Lenin, devenise o convenabilă armă politică împotriva națiunii române, pe care doreau să o păstreze cu orice preț. Acest fapt a fost înțeles just și de ambasadorul român Constantin Fililiti, încă în timpul tratativelor sovieto-române din august 1921 duse cu Lev Karahan, șeful delegației sovietice, locțiitor al comisarului poporului pentru Afacerile Externe, care scria în telegrama trimisă Ministerului de Externe: „Dat fiind că tot avem o valoare negustorească în tezaurul nostru ...nu ne vor da un leu, ...a relua relațiile cu bolșevicii ar fi să facem jocul lor, fără niciun profit pentru noi...”

Lenin, fiind inspirat de rezultatul absolut fantastic al evenimentelor din octombrie 1917, credea că cu aceeași ușurință bolșevicii și aliații lor vor acapara puterea și în alte țări ale Europei, iar apoi și pe întreaga planetă. În Manifestul Congresului al II-lea al Internaționalei Comuniste, scris la indicația lui Lenin și aprobat de el, se declară direct: „Războiul civil în întreaga lume e la ordinea zilei. Drapelul său este Puterea Sovietică”.

La 23 iunie 1920, Lenin îi scria lui Stalin cu satisfacție: „Situația din Komintern e minunată. Zinoviev, Buharin, dar și eu gândim că ar urma să stimulăm o revoluție imediată în Italia, iar pentru aceasta cred că trebuie sovietizată Ungaria, dar poate că și Cehia și România...” (<https://cersipamantromanesc.wordpress.com>)

Tezaurul României este tezaurul care a fost trimis în Rusia în timpul Primului Război Mondial și care nu a mai fost niciodată returnat în întregime. El includea tezaurul Băncii Naționale a României, valori aparținând unor diverse bănci românești private, societăți comerciale, persoane particulare, colecții de artă, bijuterii, arhive etc. Toate acestea au fost transportate din România spre Rusia țaristă în timpul Primului Război Mondial, cu scopul de a fi adăpostite de armatele Puterilor Centrale, care ocupaseră o parte însemnată a României și amenințau să ocupe întreg teritoriul național. După Marea Revoluție din Octombrie și preluarea puterii de către bolșevici, sub conducerea lui Lenin, proaspăt instalata putere sovietică a sechestrat tezaurul și a refuzat restituirea acestuia. Aceasta a fost parțial restituit, în trei tranșe separate, în anii 1935, 1956 și 2008, ca un semn de bunăvoință al sovieticilor și, ulterior, al rușilor. Dar cea mai mare parte din tezaur a rămas nerestituit, fapt pentru care el rămâne un subiect sensibil în relațiile diplomatice dintre România și Rusia.

În august 1916, România luase decizia intrării în război, alături de Antantă. Deși campania a debutat favorabil, prin pătrunderea trupelor române în Transilvania, în scurt timp, trupele germane, austro-ungare și bulgare au preluat inițiativa ocupând în toamna aceluiași an Dobrogea, Oltenia și Muntenia, conducerea României fiind nevoită să mute capitala țării

de la București la Iași și să organizeze rezistența în fața invadatorilor în Moldova. Pe acest fundal, în luna noiembrie, s-a decis și mutarea sediului Băncii Naționale a României, ocazie cu care și tezaurul său a fost transportat la Iași. Principalul activ cuprins în tezaur era cantitatea de 93,4 tone de aur, formată din 91 de tone de monede istorice de aur și 2,4 tone de lingouri de aur. Conform convențiilor aplicabile în acea vreme, aurul avea rostul de a garanta emisiunile monetare de lei românești. Cele 91 tone de monede de aur aparțineau băncilor românești particulare, existente pe piața românească în acea vreme, firmelor private și persoanelor private, iar cele 2,4 tone de lingouri de aur aparțineau, în exclusivitate, Băncii Naționale a României. Rușii au solicitat să nu se semneze protocoale de predare/preluare cu mai multe bănci, firme și persoane fizice din România, ci să se semneze doar un singur protocol cu Banca Națională a României, urmând ca BNR să colecteze toate aceste valori de la fiecare entitate românească în parte. La acea dată, Banca Națională a României era în totalitate o bancă privată, în care statul român nu era deloc implicat. La începutul lunii decembrie 1916, frontul de apărare nu era încă stabilizat și se pune în mod serios problema evacuării guvernului peste râul Prut, în Rusia. La 2 decembrie, Consiliul General al BNR aproba în principiu posibilitatea punerii la adăpost a tezaurului în Rusia, punct de vedere care, la 8 decembrie, era susținut și de guvern, prin vocea ministrului de finanțe Emil Costinescu, care evoca între altele și precedentul creat de Banca Națională a Franței (care decisese transferarea tezaurului său în Statele Unite ale Americii). Costinescu menționa și varianta transferării tezaurului la Londra, dar considera că drumul ar fi fost prea periculos,

dată fiind și amenințarea suplimentară reprezentată de submarinele germane. De aceea, soluția preferată era depunerea tezaurului laolaltă cu tezaurul imperiului țarist, la Kremlin.

La 12 decembrie 1916, Consiliul de Miniștri aproba transferul tezaurului în Rusia, după ce ministrul Rusiei la Iași, generalul A. Mossoloff, comunicase, la 11 decembrie, că este autorizat să semneze protocolul relativ la încărcarea într-un tren special al tezaurului BNR, adăugând că guvernul imperial rus garanta integritatea lui atât pe timpul transportului, cât și pe durata șederii lui la Moscova. Protocolul care prevedea predarea Tezaurului în aur către delegații guvernului imperial rus a fost semnat la Iași, la 14/27 decembrie 1916.

Tezaurul care urma să ia drumul Moscovei includea trei categorii principale de valori:

- acte, documente, manuscrise, monede vechi, tablouri, cărți rare, odoarele mănăstirești din Moldova și Muntenia, arhive, depozite, colecții ale multor instituții publice și particulare;
- efecte publice și alte valori (cum ar fi acțiuni, obligațiuni, titluri de credit, gajurile Muntelui de Pietate etc.);
- o cantitate de 93,4 tone de aur (91 de tone de monede istorice de aur, care aparțineau persoanelor private, companiilor și băncilor particulare din România și 2,4 tone de lingouri de aur, care aparținea Băncii Naționale a României); valoarea acestui stoc metalic, niciodată restituit, este de aproximativ 13 miliarde de lei, adică 3,2 miliarde de euro (estimare din aprilie 2011).

Între 12 și 14 decembrie 1916, în gara Iași, s-au încărcat în 17 vagoane un număr de 1.738 casete, în care se afla depozitat aurul, deținut sub formă de lingouri și monede diverse

(dintre care majoritatea erau mărcile germane și coroanele austriece), în valoare totală de 314.580.456,84 lei aur. La acestea s-au mai adăugat două casete, conținând bijuteriile Reginei Maria, evaluate la 7.000.000 lei aur. La terminarea operațiunilor de încărcare, s-a semnat un Protocol în trei exemplare, câte unul pentru partea rusă, Ministerul de Finanțe român și Banca Națională.

Transportul a plecat imediat și a sosit la Moscova la 21 decembrie 1916. Din partea BNR au fost delegați să însoțească transportul directorul Theodor Capitanovici (care avea și însărcinarea de a rămâne la Moscova și să păstreze două dintre cheile compartimentului unde aveau să se depoziteze valorile), cenzorul Anghel Saligny și casierul central M.Z. Dumitrescu.

Delegații români și ruși au început inventarierea conținutului casetelor la 9 ianuarie 1917, operațiune care a durat până la 4 februarie, iar la 16 februarie s-a redactat un protocol definitiv în această chestiune, semnat de reprezentanții Ministerului de Finanțe rus și de delegații părții române, la care se adăuga consulul român de la Moscova, P. Guerin. Casetele cu tezaurul erau sigilate, iar reprezentanții BNR aveau dreptul să verifice oricând compartimentul unde acestea erau depozitate, iar restituirea valorilor urma a se face delegaților BNR, investiți în mod special pentru acest scop.

La începutul anului 1917, izbucnea la Petrograd Revoluția rusă, început al marilor mișcări sociale din Rusia aceluși an, încheiate cu Revoluția din Octombrie și preluarea puterii de către bolșevici. Deși se reușise stabilizarea frontului în Moldova, responsabili politici români erau îngrijorați în continuare de posibilitatea spargerii frontului de către armatele

germane și de înfrângerea definitivă a țării. Se avea în vedere evacuarea guvernului în Rusia, la Poltava sau la Herson, în Crimeea, unde se începeau deja pregătiri pentru instalarea familiei suveranilor și a miniștrilor.

La 18 iulie 1917, Consiliul de Miniștri hotăra, la propunerea lui Nicolae Titulescu, atunci ministru de finanțe, strămutarea sediului și avutului Băncii Naționale în Rusia. S-au făcut pregătiri pentru transportarea valorilor BNR în Rusia, precum și a celor aparținând Casei de Depuneri și altor instituții publice și particulare. Încărcarea trenului care avea să conțină noul transport s-a făcut în perioada 23-27 iulie 1917, în seara aceleiași zile pornindu-se spre Rusia.

Trenul avea 24 de vagoane, din care trei vagoane reprezentau valorile Băncii Naționale, cu o valoare declarată de 1.594.836.721,09 lei, dintre care aur efectiv în valoare de 574.523,57 lei, arhiva evaluată la 500.000 lei, iar restul reprezentând titluri, efecte, depozite și alte valori. Valorile Casei de Depuneri ocupau 21 de vagoane, respectiv 1.661 de casete, al căror conținut era estimat la circa 7,5 miliarde lei.

Trenul a ajuns la Moscova la 3 august 1917, transportul fiind păzit de partea rusă; din partea română au supervizat transportul reprezentanți ai următoarelor instituții: Banca Națională, Casa de Depuneri, Banca de Credit, Banca Marmorosch Blank, Banca Comercială, Banca de Scont. Valorile Băncii Naționale din al doilea transport au fost depozitate la Kremlin, în care fusese depus și stocul metalic și bijuteriile Reginei Maria ce fuseseră aduse cu primul transport, în timp ce valorile tezaurul Casei de Depuneri a fost depozitat la localul Casei de Împrumuturi și Depozite a Rusiei.

În februarie 1917, la Petrograd izbucnea revoluția rusă. Porniți la revoltă din cauza crizei economice în care se afla Rusia în timpul Primului Război Mondial, precum și a provocărilor agenților germani, revoluționarii ruși au obținut în scurt timp controlul asupra capitalei. La 15 martie 1917, Țarul Nicolae al II-lea a abdicat în favoarea fratelui său Mihail, care însă a refuzat investitura, puterea fiind preluată de un guvern provizoriu, condus până la 20 iulie de prințul Lvov, iar după aceea de Kerenski. La 17 aprilie, avea să revină din Elveția și Vladimir Ilici Lenin, transportat într-un vagon plumbuit; în cele din urmă, la 7 noiembrie, Lenin avea să preia puterea, înlăturând prin forță guvernul provizoriu.

Tulburările aveau să cuprindă și Moscova; garda de cazaci însărcinată cu paza tezaurului românesc a trecut de partea Revoluției. Pentru a asigura siguranța valorilor românești depozitate la Kremlin au fost trimiși 20 de jandarmi rurali îmbrăcați în civil, plecați de la Iași la 15 noiembrie 1917, dar care, în lipsa permisiunii autorităților bolșevice, nu au putut să-și îndeplinească misiunea. Paralel, se făceau demersuri pentru transferarea tezaurului în Statele Unite ale Americii. Aliații însă nu puteau garanta siguranța transportului; lucrul nu era surprinzător, câtă vreme tezaurul ar fi urmat să traverseze întreaga Siberie într-o perioadă de mare dezordine socială.

Între timp, situația se complica și în Moldova, unde se refugiase guvernul. Armata rusă de pe teritoriul românesc era în curs de bolșevizare, iar comandantul său, generalul Șcerbacev, nu mai avea controlul asupra acesteia. La Socola, lângă Iași, se instalase un adevărat Stat Major bolșevic care avea drept obiectiv înlăturarea Regelui Ferdinand I, instituirea unui regim sovietic în România și asasinarea lui Șcerbacev.

Împotriva acestuia s-a organizat un atentat la 21 decembrie; acesta eșuând, comandantul rus a cerut sprijinul armatei române pentru distrugerea centrului bolșevic de la Socola. Consiliul de Miniștri, după multă chibzuință, a aprobat cererea, dezarmând soldații ruși și expediindu-i peste Prut. Acest fapt a plasat însă România în conflict deschis cu puterea bolșevică ce se instalase la Petrograd, care, cu încălcarea regulilor diplomației, l-a arestat pe Constantin Diamandi, ministrul României la Petrograd, pe care l-a ținut în detenție vreme de trei zile.

Mai mult însă, nu s-a rezolvat problema cauzată de bolșevizarea armatei. La 15 martie 1917, în Basarabia se proclamase Republica Democratică Moldovenească, dar armatele rusești în descompunere făceau imposibilă instaurarea ordinii. În aceste condiții, Sfatul Țării cerea intervenția Armatei Române, care a trecut Prutul la 20 ianuarie 1918. La 26 ianuarie, Rusia, prin Troțki, comisarul afacerilor externe, anunța ruperea relațiilor diplomatice cu România, iar generalul Șcerbacev era scos în afara legii și declarat ca dușman al poporului. Tot atunci, Troțki declara că „fondurile românești depuse la Moscova sunt intangibile pentru oligarhia română. Guvernul sovietic își ia răspunderea păstrării acestor fonduri și a predării lor în mâinile poporului român”.

În urma ruperii relațiilor diplomatice, interesele României în Rusia au continuat să fie reprezentate, cu titlu temporar, de ambasadorul Franței la Petrograd. Noulens, respectiv de Erick Labonne, consulul francez la Moscova. Acesta din urmă a preluat de la consulul român, la 2 februarie 1918, arhiva Consulatului General Român de la Moscova. Cu aceeași ocazie, lui Labonne i s-au remis protocoalele de depunere la

Kremlin a tezaurului Băncii Naționale a României și respectiv de depunere a valorilor Casei de Depuneri, precum și cheile de la compartimentele unde erau depozitate valorile BNR. Cheile au rămas în posesia consulului francez până în august 1918, când acesta a fost arestat și expulzat, cheile fiind predate consulului Danemarcei și apoi celui al Norvegiei. În septembrie 1918, ultimii reprezentanți ai României părăseau Moscova, iar din acel moment nu s-a mai cunoscut nimic cert despre soarta tezaurului.

În seara zilei de 16 iunie 1935, în gara Obor din București, sosesc 17 vagoane de marfă, încărcate cu 1.443 de lăzi, provenind de la Moscova, din ordinul guvernului URSS, care a decis să restituie României o parte din bunurile care au fost depozitate la Kremlin. Consulii Nicolau și Popovici au supervizat deschiderea fiecărui vagon în parte. Lăzile cu bunuri au fost predate diferiților reprezentanți ai instituțiilor prezente la descărcarea bunurilor. Pentru fiecare descărcare și predare de obiecte și bunuri s-a întocmit un proces-verbal de predare-primire. În documente au fost menționate numărul de lăzi, conținutul lor detaliat, greutatea și numărul de ordine din lista de inventar care fusese întocmită la data încărcării lor cu destinația Moscova, în decembrie 1916 și/sau iulie-august 1917.

Bunurile și efectele bancare (titluri de proprietate, valori, acțiuni, obligațiuni, titluri de credit, garanții bancare, gajuri, ipoteci etc.) au fost predate inspectorului I. Ciolac, șeful Comisiei de Supervizare a Guvernului Român, cu indicația ca ele să fie transmise Ministerului de Finanțe de la București. Toate inventariile efectuate în comun de partea rusă și română, semnate de fiecare reprezentant autorizat al instituțiilor

românești beneficiare a acestor bunuri din Tezaur, au fost remise reprezentanților Ministerului Afacerilor Externe de la București. La solicitarea părții sovietice, s-au efectuat verificări comparative cu listele de inventar, cele emise la data transmiterii bunurilor în Rusia, cu cele actuale, din iunie 1935, conținând bunurile recepționate de partea română. În marea lor majoritate (1.436 de lăzi), verificările au confirmat că au fost predate aceleași bunuri cu cele existente în listele de inventar, la data expedierii lor spre Moscova. Totuși, au fost găsite 7 lăzi, cu diferite bunuri, care nu figurau în listele inițiale întocmite în 1916. Acestea au fost predate Ministerului Român de Interne, urmându-se aceeași procedură de inventariere și de întocmire a unui proces-verbal. Întreaga operațiune de identificare, sortare și predare a celor 1.443 de lăzi a avut loc între 19 iunie și 27 iunie 1935, lucrându-se efectiv de la orele 8:00 la 17:30. În documentele întocmite, s-a făcut precizarea că nici o ladă nu mai avea sigiliul original, deci era clar că lăzile fuseseră desigilate, iar o bună parte din ele erau foarte degradate. Singurele bancnote restituite Băncii Naționale a României au fost cele românești, în valoare totală de 198.000 lei. Au mai fost găsite și alte câteva bancnote străine, stivuite printre cele românești, care au fost predate Ministerului de Finanțe.

Acest transport a însemnat prima restituire din istoria Tezaurului României la Moscova, constând în documente vechi, cărți rare, planuri, hărți, arhive, acte, manuscrise, obiecte bisericesti, covoare, carpete, depozite, tablouri, picturi, schițe, desene, colecții de artă și bunuri aparținând persoanelor particulare sau instituțiilor de stat.

La data de 28 iunie 1935, delegatul român G. Paraschivescu a semnat un raport de recepționare a acestor bunuri, cu specificația că nu s-a predat nicio cantitate de aur și nici bijuterii sau alte obiecte de valoare.

După preluarea puterii de forțele comuniste în 1945 și a prezenței Armatei Roșii, problema tezaurului nu a mai fost ridicată de autoritățile române, fiind aproape uitată. În mod neașteptat, la 12 iunie 1956 ziarele relatau despre faptul că tezaurul românesc aflat la Moscova urma să fie restituit. Comunicatul oficial afirma că „poporul sovietic a păstrat cu grijă toate aceste opere de artă, care reprezintă o mare valoare istorică și artistică. Guvernul URSS și poporul sovietic au privit întotdeauna aceste valori ca un bun inalienabil al poporului român însuși”.

Lista bunurilor restituite includea Tezaurul de la Pietroasele, 120 de tablouri semnate de Nicolae Grigorescu (dintr-un total de 1.350 de picturi, gravuri și desene), vase liturgice din aur și argint, cărți și miniaturi vechi, bijuterii, 156 de icoane, 418 tapițerii, 495 obiecte de cult religios etc. În total, expoziția deschisă la București în august 1956 cu obiectele sosite din URSS includea nu mai puțin de 39.320 de piese, dintre care 33.068 de monede de aur și 2.465 de medalii, 1.350 de tablouri și desene, restul de circa 2.500 de obiecte fiind obiecte de orfevrărie medievală, broderii liturgice, icoane și stofe vechi.

Literatura comunistă a vremii puneă restituirea tezaurului pe seama unei porniri „spontane și amicale” din partea URSS și acredita ideea că întregul tezaur ar fi fost restituit, informație care abia după Revoluția din decembrie 1989 a putut să fie mai detaliat cunoscută. România era însă nemulțumită,

fiindcă „grosul” Tezaurului, constituit din cantitatea de 93,4 tone de aur, nu fusese niciodată restituită.

După căderea comunismului în România și în Rusia, președintele României, Ion Iliescu, l-a trimis la Moscova, în vara anului 1994, pe ambasadorul Traian Chebeleu, cu sarcina de a solicita Kremlinului „găsirea unei soluții de rezolvare a problemei Tezaurului României”. Noua conducere de la Kremlin a preluat scrisoarea oficială a Administrației Prezidențiale de la București și a răspuns că „pentru Rusia, așa-zisa problemă a Tezaurului românesc depozitat la Moscova nu mai există”.

Situația părea fără ieșire, cu atât mai mult cu cât Moscova a trimis la București o delegație, în toamna anului 1994, care i-a comunicat președintelui Ion Iliescu că „problema Tezaurului, la nivel oficial, diplomatic și politic, între cele două țări, a fost definitiv rezolvată prin Protocolul semnat la Moscova, pe 6 septembrie 1956, inclusiv toate anexele sale, de academicianul Mihail Ralea, reprezentantul oficial al Guvernului Republicii Populare Române, în problema Tezaurului României, protocol care prevedea restituirea bunurilor istorice către Guvernul Republicii Populare Române”. Acest protocol a fost însă semnat numai de academicianul Mihail Ralea, nu și de ceilalți membri ai delegației României, și anume: ambasadorul României la Moscova, Mihail Dalea, adjunctul ministrului Culturii, Constantin Prisnea, directorul Institutului de Artă al Academiei Republicii Populare Române, academicianul Gheorghe Oprescu, academicianul și poetul Tudor Arghezi, academicianul Andrei Oțetea și de directorul Galeriilor Naționale de Artă, Marin Bunescu. Toți acești delegați români nu au fost de acord să semneze acel

protocol, în schimb l-au lăsat doar pe academicianul Mihail Ralea să semneze protocolul oficial și anexele sale, iar ceilalți membri ai delegației române doar au fost prezenți la semnarea oficială a protocolului și a anexelor sale.

Dar iată că tot delegația Moscovei i-a prezentat președintelui Ion Iliescu o soluție de rezolvare a problemei, prin mărirea exponențială a schimburilor economice și comerciale dintre cele două țări, oferind României un pachet de 32 de proiecte economice și comerciale, care să se deruleze prin intermediul firmelor private, din care proiectul cu nr. 32 să se denumească „restituirea componentei de metale prețioase către Banca Națională a României”. De fapt, acest proiect ar fi însemnat chiar restituirea monedelor și lingourilor de aur către Banca Națională a României.

Iliescu a fost încântat de oferta rușilor și a predat problema, spre rezolvare, consilierului său pe probleme speciale, Ioan Talpeș. Acesta s-a arătat însă sceptic față de oferta Moscovei și a cerut, ca o dovadă de bună credință, ca partea rusă să predea României un set de 12 monede de aur, ce provin din primul transport al Tezaurului la Moscova, din primul tren și din prima ladă, conform listei de inventar existentă în arhive.

Partea rusă s-a conformat și a trimis imediat un delegat la București, în decembrie 1994, cu cele 12 monede de aur cerute de Ioan Talpeș, numai că nicio autoritate românească nu a mai dorit apoi să le mai primească. Abia în data de 6 martie 2008, cu actul de donație nr. 1.272, emis de Ministerul Culturii și Cultelor, Muzeul Național de Istorie a României, donație înregistrată cu nr. 867/06.03.2008, s-a reușit predarea acestor 12 monede istorice de aur, ediții din Franța

și Belgia, dintre anii 1854 și 1909, în greutate totală de 77,09 grame. Șeful Cabinetului Numismatic și Tezaur Istoric din cadrul Muzeului Național de Istorie a României, Ernest Oberländer Târnoveanu a semnat actul de primire și a certificat că „toate monedele prezentate sunt autentice”.

Problema tezaurului românesc a fost ridicată pentru prima dată la nivel internațional de România la Conferința de pace de la Paris în ședința Comisiei Reparațiunilor, ținută la 8 aprilie 1919. România solicita ca Germania și alte puteri învinse să fie obligate să restituie României suma de 322.154.980 lei aur, reprezentând contravaloarea stocului metalic (aur) depozitat în Rusia, la care se adăuga suma de 7.000.000 lei aur, reprezentând contravaloarea bijuteriilor Reginei Maria, precum și valoarea întregului depozit făcut de România la Moscova, respectiv suma de 7,5 miliarde lei. S-au invocat două motive pentru această cerere: în primul rând s-a spus că decizia transferării tezaurului în Rusia a fost motivată de presiunea militară germană și că starea de lucruri existentă în Rusia era – și ea – imputabilă tot Germaniei.

Tratatul de la Versailles, încheiat în iunie 1919 nu făcea mențiune însă despre această problemă, în schimb făcea răspunzătoare Germania și asociaatele sale de toate pierderile pricinuite guvernelor aliate. Suma despăgubirilor urma să fie stabilită de o Comisie a Reparațiunilor, care, deși sesizată de România, a respins pretențiile de despăgubire ale acesteia. Obligația Rusiei de a restitui tezaurul a fost însă confirmată de rezoluția Conferinței Economice Internaționale de la Genova (1922).

Și după aceasta s-au mai făcut eforturi pentru a rezolva problema tezaurului, dar acest lucru nu s-a reușit. În 1936,

în contextul unei ușoare încălziri a relațiilor dintre România și URSS, au fost restituite o serie arhive românești, dar de mică însemnătate raportate la întregul ansamblu de bunuri depozitate la Moscova. Cu aceeași ocazie, însă au fost repatriate și rămășițele pământești ale domnitorului Dimitrie Cantemir (care a murit în Rusia, la 21 august 1723, în satul său Dmitrovska, azi Dmitrovsk-Orlovski, după campania lui Petru cel Mare la Marea Caspică în zona Derbent, în urma unui diabet avansat, și a fost înmormântat într-o criptă din biserica Sf. Nicolae din Moscova, construită după planurile sale și cu hramul ca al Bisericii Sf. Nicolae, zisă și *Biserica Sf. Nicolae Domnesc* din Iași, deoarece a aparținut curții domnești).

Date fiind relațiile „frățești” dintre guvernele României comuniste și cel sovietic, problemele potențial litigioase dintre cele două țări erau evitate cu grijă de partea română. Una dintre ele era cea a restituirii integrale a tezaurului, în perioada comunistă făcându-se relativ puține eforturi reale de a discuta problema cu partea sovietică. Una dintre tentative – probabil cea mai importantă – s-a consumat în 1965, când Nicolae Ceaușescu făcea prima sa vizită în URSS în calitate de secretar general al Partidului Comunist Român. Reacția sovietică a fost însă brutală; potrivit declarației lui Leonid Brejnev, conducătorul de atunci al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, problema era „veche de 50 ani”, „ținea de raporturile dintre Rusia țaristă și România regală” și că aurul fusese transportat în 1918 la Perm, Omsk, Saratov și Kazan pentru a se păstra, informațiile din acest punct lipsind. În plus, Brejnev invoca faptul că România regală avea și ea datorii față de Rusia în valoare de 300.000.000 de dolari, ceea ce ar

corespunde la 274 de tone de aur, iar reparațiile în valoare de 300.000.000 de dolari pe care România fusese obligată să le plătească în urma celui de-al doilea război mondial fuseseră inferioare pagubelor suferite de URSS. Se concluziona că problema era de fapt una politică și nu una financiară, astfel că problema trebuia considerată închisă. După acest episod, chestiunea nu a mai făcut obiectul discuțiilor cu guvernul sovietic.

La 4 iulie 2003, s-a încheiat Tratatul privind relațiile prietenești și de cooperare dintre România și Federația Rusă. Partea rusă a refuzat reglarea problemei tezaurului prin tratat; în schimb s-a agreat totuși constituirea unei comisii de istorici români și ruși care să studieze chestiunea. Comisia s-a întâlnit pentru prima dată în perioada 19-21 octombrie 2004, la București, copreședinții acesteia fiind profesorul Ioan Scurtu, respectiv academicianul Alexandr Oganovici Ciubarian. Cu toate acestea, lucrările comisiei nu au avansat foarte mult până în prezent.

Pe 19 aprilie 2004, se pare că firma germană Capital Consulting a transmis către Banca Națională a României, o ofertă de retrocedare a celor 93,4 tone de aur din partea Moscovei, dar BNR nu a răspuns niciodată acestei oferte, venită pe canale private, din partea Kremlinului. (<https://ro.wikipedia.org>)

Pe 26 iunie 1940, România a primit un ultimatum din partea Uniunii Sovietice, prin care se cerea evacuarea administrației civile și a armatei române de pe teritoriul dintre Prut și Nistru, cunoscut ca Basarabia, și din partea nordică a regiunii Bucovina. În cazul în care retragerea nu s-ar fi făcut în termenul impus de patru zile, România era amenințată cu războiul. Din cauza presiunilor conjugate ruso-germane venite de la Moscova și de la Berlin, administrația și armata

română s-au retras pentru a evita războiul. Aceste evenimente s-au petrecut în context geopolitic mai larg, în care, prin pactul expansionist Ribbentrop-Molotov din 23 august 1939, Germania nazistă și Uniunea Sovietică își împărțiseră, în mod imperialist, sferele de influență teritorială în Europa Răsăriteană, după care, tot în 1939, a început cel de-al Doilea Război Mondial, prin atacarea Poloniei de către Germania hitleristă, la 1 septembrie 1939. La 17 septembrie 1939 are loc Invazia sovietică a Poloniei.

În cea mai mare parte a teritoriului ocupat, sovieticii au proclamat „Republica Sovietică Socialistă Moldovenească”, iar partea sudică a Basarabiei, Bugeacul, și nordul Bucovinei au fost alipite la Republica Sovietică Socialistă Ucraineană. O dată cu proclamarea Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești, „Republica Sovietică Socialistă Moldovenească Autonomă”, regiune autonomă „moldovenească” de la răsărit de Nistru, a fost împărțită între cele două republici sovietice vecine, Moldova Sovietică și Ucraina. Ocupația sovietică a fost întreruptă, pentru scurtă vreme, în 1941, după ce România alături de Germania a declanșat operațiunile militare de eliberare a teritoriilor ocupate de URSS ca parte a Operațiunii Barbarossa, dar teritoriile au fost în cele din urmă reocupate de sovietici în 1944.

După moartea lui Stalin din 1953 și, în special, după anul 1956, persecuția etnicilor români din Basarabia și Bucovina de nord a scăzut treptat. Primele alegeri libere din RSS Moldovenească s-au desfășurat în climatul general al perestroicii, în februarie 1990, iar controlul sovietic asupra acestei regiuni a încetat în august 1991, după tentativa de lovitură de stat de la Moscova și disoluția Uniunii Sovietice. În 1991, RSS

Moldovenească a devenit noul stat independent Republica Moldova, în vreme ce Bucovina de Nord și Bugeacul au rămas în componența Ucrainei.

În 1918, după prăbușirea Imperiului Rus și a imperiului multinațional austro-ungar, atât Basarabia, cât și Bucovina, s-au unit cu Regatul României, în conformitate cu votul parlamentelor locale. Actele unirii au fost recunoscute, pe plan internațional, prin tratatele de pace semnate după încheierea Primului Război Mondial.

Deși Vladimir Ilici Lenin sprijinise la început dreptul la autodeterminare pentru popoarele componente ale fostului Imperiu Rus, inclusiv pentru românii din Basarabia (Moldova Răsăriteană), în timpul războiului civil din Rusia, guvernele sovietice ale Rusiei și Ucrainei au emis, la 1 mai 1919, un ultimatum comun României, prin care cereau retragerea din Basarabia (Bucovina, care făcuse, până la încheierea Primului Război Mondial, parte din Austro-Ungaria nu fusese menționată în acest act). A doua zi, Cristian Racovski, președintele guvernului sovietic ucrainean, a emis un al doilea ultimatum, prin care se cerea retragerea României și din Bucovina. Bolșevicii ruși și ucrainenii făceau, de altfel, planuri pentru ocuparea întregii României și stabilirea unui regim comunist aici. Până în cele din urmă, rebeliunile din armata sovietică ucraineană au împiedicat efectuarea unui atac comunist împotriva României.

Deși tratatul ruso-turc de „prietenie și frăție” din 16 martie 1921 consemnase, în articolul VI, că părțile contractante „consideră toate tratatele precedente, semnate de Imperiile Otoman și cel Țarist, ca fiind anulate, acestea pierzându-și puterea juridică”, implicând, astfel, nulitatea juridică a cedării

Basarabiei către Imperiul Rus la Tratatul de la București (1812), Rusia leninistă refuză, în continuare, să recunoască alipirea Republicii Democratice a Moldovei la Regatul României.

În 1924, este întemeiată de către autoritățile sovietice, pe malul stâng al Nistrului, așa-numita „Republică Sovietică Socialistă Moldovenească Autonomă”, ca o amenințare strategică la adresa României Mari.

La 27 august 1928, Regatul României și Uniunea Sovietică au semnat Pactul Kellogg-Briand, renunțând la război ca instrument al politicii naționale. Ca urmare, Uniunea Sovietică a semnat cu vecinii săi (Estonia, Letonia, Polonia și România), la 9 februarie 1929, un protocol de aderare la termenii pactului. Prin semnarea acestor protocoale, părțile semnatare se angajau:

- să condamne războiul ca mijloc de rezolvare a conflictelor și să renunțe la el ca instrument al politicii;
- ca toate conflictele și disputele să fie aranjate prin metode pașnice.

La 21 iulie 1936, Maxim Litvinov și Nicolae Titulescu, miniștrii de externe sovietic și, respectiv, român, au semnat „Protocolul de asistență mutuală”, care a fost interpretat unilateral de partea română ca un tratat de neagresiune, recunoscând existența de facto a graniței din acea vreme dintre România și URSS. Franța era desemnată în calitate de arbitru al relațiilor sovieto-române. Pentru negocierile cu Uniunea Sovietică, Titulescu a fost puternic criticat de politicienii de dreapta din România. De altfel, atât Titulescu, cât și Litvinov, au fost schimbați din funcție în 1936, respectiv 1939.

Pe 23 august 1939, Uniunea Sovietică și Germania Nazistă au semnat Pactul Molotov-Ribbentrop, un pact de neagresiune

care conținea un protocol adițional imperialist secret, cu hărți privind sfere de influență, pe care erau trasate linii de demarcație în Europa Răsăriteană, frontiera zonelor de interese ale celor două puteri.

Pe această bază, o săptămână mai târziu, la 1 septembrie, Germania a declanșat Al Doilea Război Mondial, prin invadarea Poloniei dinspre vest. La 17 septembrie, Uniunea Sovietică ataca Polonia dinspre est, astfel că din data de 28 septembrie 1939, Polonia a încetat să mai existe ca stat independent.

Basarabia s-a numărat printre regiunile pe care sovieticii și naziștii și le-au împărțit prin pactul din 23 august 1939. Prin articolul III al Protocolului secret se stabilea:

„În privința Europei sud-estice, partea sovietică subliniază interesul pe care-l manifestă pentru Basarabia. Partea germană își declară totalul dezinteres politic față de aceste teritorii”.

Pe 30 noiembrie 1939, după refuzul Finlandei să cedeze în fața pretențiilor sovietice, URSS a atacat această țară scandinavă. A izbucnit *Războiul de Iarnă*, care a durat până pe 12 martie 1940. Datorită apărării foarte hotărâte și bine organizate pe linia Mannerheim, sovieticii au trebuit să se mulțumească doar cu ocuparea Istmului Karelia, a regiunii Karelia Ladogană, a orașelor Viipuri și Sortavala și cu dreptul de a construi o bază navală în Peninsula Hanko (la sud-vest de Helsinki).

Între 14-17 iunie, Uniunea Sovietică a dat ultimatumuri Lituaniei, Estoniei și Letoniei prin care se cerea, practic, ocuparea militară a celor trei țări baltice.

La 22 iunie 1940, cu patru zile mai înainte de prezentarea ultimatumului cu privire la Basarabia, mareșalul Philippe

Pétain semna capitularea Franței în fața Germaniei. Cel mai important aliat european al României și arbitru al relațiilor sovieto-române își pierduse o bună parte a teritoriului, inclusiv capitala Paris.

După Polonia, Finlanda, Estonia, Letonia și Lituania, avea să vină rândul României, care pierdea Basarabia și Bucovina de nord, în conformitate cu prevederile pactului sovieto-german. O activitate diplomatică sovieto-germană coordonată a precedat ultimatumul.

La 14 ianuarie 1939, Gheorghe Davidescu a fost numit ministru plenipotențiar (ambasador) la Moscova (1939 – august 1940). La 13 iunie 1940, îl informează pe Viaceslav Molotov, comisarul sovietic însărcinat cu afaceri străine, că guvernul român era de acord cu numirea lui A. Lavrentiev ca ministru al URSS la București. După 8 zile, la 21 iunie, noul reprezentant plenipotențiar sovietic sosește în Gara de Nord, cu acceleratul de dimineață, venind dinspre Tiraspol. Este salutat cordial de către un înalt consilier din Ministerul Afacerilor Externe, urându-i-se „Bun sosit”. Conform oficiosului guvernamental „România”, soției sale i s-a înmânat „o splendidă jerbă de trandafiri albi”. Același ziar adăuga: „Fără a face nici o declarație, dl. ministru al URSS și suita au pornit la sediul legației din șoseaua Kiseleff”. Tăcerea reprezentantului sovietic a fost primită cu surprindere, în condițiile în care pregătirile diplomatice ale sovieticilor pentru prezentarea ultimatumului au fost făcute în secret. Oficiosul nazist „Berliner Boersenzeitung” menționa: „Prin trimiterea noului ministru la București, Uniunea Sovietică a dovedit voința de a normaliza raporturile dintre cele două țări”. În cadrul aceluiași comentariu, ziarul berlinez atrăgea atenția cititorilor

asupra unor convorbiri oficiale care ar fi urmat să aibă loc în aceeași săptămână între ministrul de externe al României, Grigore Gafencu, și ministrul plenipotențiar sovietic de la București. Convorbirile, prezentate de publicația nazistă drept certe, nu au mai avut loc niciodată.

În 22 iunie 1940, cu doar câteva zile mai înainte ca URSS să-și prezinte ultimatumul, Franța capitulase, iar Regatul Unit își retrăsese ultimele trupe din Europa, ceea ce făcea ca toate garanțiile de securitate date României de cele două puteri vestice să-și piardă orice valoare. De altfel, la 2 iunie, Germania informase România că, pentru a beneficia de garanții de securitate din partea Reichului, guvernul de la București trebuia să ia în considerație negocieri prealabile cu Uniunea Sovietică.

La 23 iunie un număr de circa 23 de avioane sovietice depășesc frontiera cu România și pătrund până deasupra Chișinăului, acest act constituind o agresiune aeriană asupra României.

Ministrul de externe german, Joachim von Ribbentrop, a fost informat de partea sovietică, în 24 iunie 1940, de intențiile sale cu privire la Basarabia și Bucovina. Ribbentrop s-a arătat îngrijorat mai mult de soarta celor aproximativ 100.000 de etnici germani din Basarabia. De asemenea, Ribbentrop s-a arătat uimit de pretențiile sovietice în ceea ce privește Bucovina (acest teritoriu nu fusese menționat, în niciun fel, în protocolul secret al Pactului sovieto-german de neagresiune). În continuare, ministrul german de externe a subliniat că Germania are interese economice puternice în restul teritoriului românesc. În cartea de amintiri a lui Viaceslav Molotov *Molotov remembers. Inside Kremlin Politics*,

sunt relatate circumstanțele în care România a pierdut nordul Bucovinei și Ținutul Herța, în anul 1940, odată cu Basarabia. Molotov relatează: „Nu cunoșteam bine geografia la data vizitei lui Ribbentrop. Nu știam geografia granițelor dintre Rusia, Germania și Austro-Ungaria. Am cerut să trăsăm granițele în așa fel încât orașul Cernăuți să ne aparțină nouă. Germanii mi-au spus: «Dar voi n-ați avut niciodată Cernăuțiul. El a aparținut întotdeauna Austriei. Cum puteți să-l cereți?», «Ucrainenii îl cer! Sunt ucrainenii care trăiesc acolo, ei ne-au ordonat să facem asta». «Dar Cernăuți n-a fost niciodată oraș rusesc, a fost întotdeauna parte a Austriei și apoi a României!», a răspuns ambasadorul german la Moscova, Friederich von der Schulenburg. «Da, dar ucrainenii trebuie să se unească!» ...Schulenburg a oftat și apoi a zis: «Voi raporta guvernului meu!». A raportat și Hitler a acceptat”.

Textul ultimatumului din 26 iunie afirma, în mod incorrect, că Basarabia era populată, în principal, cu ucrainenii: „În anul 1918, România, folosindu-se de slăbiciunea militară a Rusiei, a desfăcut de la Uniunea Sovietică (Rusia) o parte din teritoriul ei, Bucovina, călcând prin aceasta unitatea seculară a Basarabiei, populată în principal cu ucrainenii, cu Republica Sovietică Ucraineană”. Guvernul sovietic cerea partea de nord a Bucovinei care „ar reprezenta, este drept că numai într-o măsură neînsemnată, un mijloc de despăgubire a acelei mari pierderi care a fost pricinuită U.R.S.S. și populației Basarabiei prin dominația de 22 de ani a României în Basarabia.” Bucovina de nord avea unele legături istorice cu Galiția, care fusese anexată de URSS în 1939 ca urmare a invaziei germano-sovietice din 1939, doar prin faptul că

ambele regiuni fuseseră parte a Imperiului Austro-Ungar din a doua parte a secolului al XVIII-lea până în 1918.

La 26 iunie 1940, la ora 22:00, Comisarul poporului pentru afaceri externe al URSS, Viaceslav Molotov, i-a prezentat ministrului plenipotențiar al României la Moscova, Gheorghe Davidescu, un ultimatum prin care i se cerea României „retrocedarea” Basarabiei până pe 28 iunie și „transferul” părții de nord a Bucovinei către Uniunea Sovietică. Reprezentantul României a fost invitat la sediul Comisariatului Afacerilor Străine, unde, fără nici o explicație, i-a fost înmănată nota ultimativă adresată României.

Ultimatumul mai adăuga: „Acum, când slăbiciunea militară a URSS a trecut în domeniul trecutului, iar situația internațională care s-a creat cere rezolvarea rapidă a chestiunilor moștenite din trecut pentru a pune în fine bazele unei păci solide între țări, URSS consideră necesar și oportun ca în interesele restabilirii adevărului să pășească împreună cu România la rezolvarea imediată a chestiunii înapoierii Basarabiei Uniunii Sovietice”.

Guvernul românesc a răspuns, sugerând că este de acord cu „negocieri imediate asupra unei largi categorii de probleme”.

În cursul după-amiezii zilei de 27 iunie, Casa Regală de la București a făcut public, mai întâi prin radio, următorul anunț:

1. Astăzi, la ora 12.30, sub Înalta Președinție a M. S. Regelui (Carol al II-lea) a avut (loc) ședința Consiliului de Coroană la Palatul Regal din București.

2. Consiliul a luat în deliberare nota remisă aseară, 26 iunie, la orele 22, de guvernul URSS ministrului nostru la Moscova, prin care guvernul sovietic cere cedarea Basarabiei și a Bucovinei

de nord, cerând răspunsul guvernului român în cursul zilei de 27 iunie a. c.

3. Consiliul, în dorința de a păstra raporturi pașnice cu URSS, a aprobat hotărârea guvernului român de a cere ca guvernul sovietic să fixeze locul și data unde ar putea să aibă loc întâlnirea delegațiilor ambelor guverne pentru a lua în discuție Nota Sovietică.

Se așteaptă răspunsul guvernului URSS la propunerea guvernului român”.

Al doilea ultimatum sovietic din 27 iunie a cerut evacuarea administrației și armatei române din Basarabia și nordul Bucovinei în patru zile.

În aceeași zi este dat un înalt decret regal prin care era mobilizată întreaga armată de uscat, aer și marină. Decretul a fost contrasemnat de Gheorghe Tătărescu, președintele Consiliului de Miniștri, și de generalul de corp de armată Ion Ilcuș. Conform ziarului „Universul”, ca urmare a decretului de mobilizare „Bărbați tineri sau mai vârstnici, de toate categoriile iau cu asalt trenurile, fiecare voind să ajungă cât mai repede la unitățile lor”.

A doua zi, guvernul român condus de Gheorghe Tătărescu, după ce primise și sfaturi din partea Germaniei și Italiei, a acceptat să se supună condițiilor sovietice.

Decizia de acceptare a ultimatului sovietic și de executare a unei „retrageri” (s-a evitat folosirea cuvântului „cedare”) din Basarabia și nordul Bucovinei a fost luată în Consiliul de Coroană din noaptea de 27-28 iunie 1940. După cum este consemnat în jurnalul Regelui Carol al II-lea, rezultatul votului a fost următorul:

- 6 voturi pentru *respingerea ultimatumului*: Ștefan Cioabanu, Silviu Dragomir, Victor Iamandi, Nicolae Iorga, Traian Pop, Ernest Urdăreanu
- 20 de voturi pentru *acceptarea ultimatumului*: Petre Andrei, Constantin Anghelescu, Constantin Argetoianu, Ernest Ballif, Aurelian Benteoiu, Mircea Cancicov, Ioan Christu, Mitiță Constantinescu, Mihail Ghelmegeanu, Ion Gigurtu, Constantin C. Giurescu, Nicolae Hortolomei, Ioan Ilcuș (Ministru de război), Ion Macovei, Gheorghe Mironescu, Radu Portocală, Mihai Ralea, Victor Slăvescu, Gheorghe Tătărescu (prim ministru), Florea Țenescu (șeful marelui Stat Major al Armatei)
- o *abținere*: Victor Antonescu.

Nu este clar dacă Regele a participat sau nu la discuții, sau dacă a votat sau nu.

În ședința Consiliului de Miniștri din 28 iunie, la ora 16.00, noul ministru al afacerilor externe, Constantin Argetoianu, le-a relatat colegilor săi „evenimentele care au făcut obiectul deliberărilor Consiliului de Coroană din 27 iunie”, comunicându-le hotărârea guvernului român de a accepta prevederile ultimatumului. Constantin Argetoianu adăuga că „Această acceptare obligă guvernul român să evacueze teritoriul Basarabiei și cel din nordul Bucovinei în termen de 4 zile, cu începere de la 28 iunie, ora 12”. La ora când avea loc această comunicare, trupele sovietice trecuseră deja frontiera României, orașele Cernăuți, Chișinău și Cetatea Albă fiind ocupate în după-amiaza aceleiași zile. În aceeași ședință, Gheorghe Tătărescu precizează că guvernul urma să expună în fața parlamentului „istoricul tuturor faptelor care formau această mare dramă a românismului”.

Dintr-o populație de 3.776.000 de locuitori, (în conformitate cu rezultatele recensământul din 1930), în teritoriile ocupate de URSS, 2.078.000 (55%) erau etnici români. Peste 200.000 de locuitori de toate etniile s-au refugiat în România în cele câteva zile care au urmat după 28 iunie. Guvernul român a căutat să evite, chiar dacă doar temporar, un război cu Uniunea Sovietică. Ca urmare, toate instalațiile militare au fost cedate fără a fi distruse și fără a se trage un singur foc de armă, armata română având ordine stricte să nu răspundă niciunei provocări.

După ce Kremlinul a înaintat României ultimatumul de cedare a Basarabiei și nordului Bucovinei, Ion Antonescu l-a vizitat pe Regele Carol al II-lea, la 1 iulie, și i-a prezentat Suveranului un Memoriu în care sublinia:

„Maiestate, Țara se prăbușește. În Basarabia și Bucovina se petrec scene sfâșietoare. Mari și mici unități, abandonate de șefi și surprinse fără ordine, se lasă dezarmate la prima amenințare. Funcționarii, familiile lor și ale ofițerilor, au fost lăsate pradă celei mai groaznice urgii. Materiale imense și depozite militare acumulate acolo din incurie și menținute până în ultimul moment din ordin, au rămas în mâna inamicului”.

La 3 iulie cele două camere ale parlamentului, Adunarea Deputaților și Senatul, s-au întrunit în ședințe extraordinare separate. Activitatea parlamentarilor s-a rezumat la ascultarea conferințelor susținute de președinții lor, Constantin Rădulescu-Motru și Anibal Teodorescu, și la păstrarea unui minut de reculegere. Anterior ședințelor, în comisiile de politică externă ale corpurilor legiuitoare, Constantin Argetoianu făcuse o declarație mai explicită. Printre altele, în această declarație Constantin Argetoianu a menționat că

„Situația noastră era lămurită: cedare sau război. În care condiții se putea prezenta pentru noi războiul? În ce privește puterea noastră, eram chemați să luptăm spre răsărit cu forțe covârșitoare față de ale noastre, fără să avem în spate siguranță de liniște absolută pe celelalte granițe. În lupta pe care am fi întreprins-o nu puteam conta pe nici un ajutor”. Șeful guvernului, Gheorghe Tătărăscu, a făcut unele precizări: „Menținerea României în afară de orbita acestui război a fost țelul permanent al politicii guvernelor din ultimul timp. Toate actele noastre n-au urmărit decât neutralizarea tuturor forțelor care ar fi putut târâ România în conflict... Dar efectele prăbușirii echilibrului european s-au întins până la hotarele noastre, împotriva tuturor inițiativelor ce luasem pentru îndepărtarea lor”.

Cedarea Basarabiei și a Bucovinei de nord a avut un impact semnificativ asupra vieții politice din România. Garda de Fier a considerat că venise momentul să treacă la acțiune. Împrejurările interne, dictatura regală, dar mai ales cele externe, le erau favorabile. La 27 iunie intrau în guvern, din inițiativa Regelui, Horia Sima și un alt legionar, ca miniștri subsecretari de stat. La 4 iulie, deveneau miniștri deplini, într-o guvernare cu orientare de dreapta, progermană, condusă de Ion Gigurtu, care a declarat că „înțelege să facă o politică de integrare sinceră în sistemul creat de axa Berlin-Roma”.

Ultimatumul sovietic a șocat opinia publică românească. La 29 iunie 1940 ziarul „România” publica:

„Cutremuratele vremi abătute asupra Europei nu ne-au ocolit. Nu ne cruță.

Nota remisă de guvernul URSS ne-a pus în fața unei aspre realități, pe care neamul nostru n-o trăiește întâia oară.

Hotărâta voință de a ne păstra în afară de sângeratele tragedii ale lumii cere o neînduplecată vamă.

Cunoaștem din experiența trecutului că, în asemenea ceasuri, rămânem singuri în fața destinului. Și tot din această experiență mai cunoaștem că, adeseori, biruindu-te pe tine, biruiești vremurile (...). Nu întrebări, nu alarme, nu amăgiri, nu deșertăciunea cuvintelor va să ne șteargă amarul încremenit pe buze. Ci tăria tăcută din voi va să răscumpere acest amar de azi, încrederea zilei de mâine.

E povara de dincolo de morminte a voievozilor noștri din veac adormit, care au știut să înfrângă brutalitatea timpurilor cu armele timpului, făcându-și o armă din timp”.

În data de 30 iunie 1940, ziarul „Curentul” publica: „Ne-am găsit izolați. Politica de neutralitate – sprijinită doar pe alianțele balcanice nu ne-a putut acoperi cu un scut de protecție... Legitimarea drepturilor noastre istorice – totul apare zadarnic în fața covârșitorului argument al forței...”.

În numărul din 1 iulie, cotidianul „Universul” comenta: „Primejdia nu s-a terminat și în fața ei suntem singuri. Unica chezășie stă în întrebuintarea cât mai chibzuită și mai bărbătească a puterilor care ne rămân. Un popor trăiește dacă știe să dea dovada voinței și puterii lui de viață și dacă are curajul să se ridice dârz în fața riscurilor de azi în loc de a recurge la soluția comodă de a amâna primejdia pe mâine... Nici o lume nouă nu va putea ieși din tragedia Europei dacă nu va fi întemeiată pe dreptate”. La 6 iulie, același ziar adăuga: „Pentru apărarea țării, de-a lungul Nistrului s-au ridicat cetăți care dăinuiesc și astăzi la Hotin, la Soroca, la Cetatea Albă, la Chilia, la Izmail, cetăți care erau puse sub comanda celor mai viteji ostași, încercați în războaie și nebiruiți în

lupte, vestiți pârcălabi de la margini de țară. Acești pârcălabi aveau grijă de a păzi mai ales vadurile Istrului (...). Când se vestea vreo năvălire, pârcălabii (le) ațineau calea... Toate aceste așezări moldovenești la Nistru dovedesc vechimea neamului nostru în aceste părți”.

La 4 iulie, în ziarul „Timpul” apărea următorul fragment: „Oțeliți de durere, cu lacrimile secate, trăim această dramă a istoriei cu dârzenia de piatră a unui neam care a înfrânt, în milenii de viață națională, urgii și mai grele... Le-a înfruntat cu credința în dreptate și adevăr și această credință s-a împlinit întotdeauna”.

România a cerut sprijinul englezilor, iar guvernul britanic a răspuns că va considera orice pierdere teritorială a românilor ca fiind temporară. Dintre toți aliații regionali cu care România avea tratate de cooperare militară, doar Turcia a răspuns că este gata să-și ofere sprijinul în cazul unei agresiuni militare sovietice.

În revista Time din 1 iulie 1940, se relata: „În această săptămână, avioane rusești au început să facă zboruri de recunoaștere deasupra Basarabiei. Mai apoi au fost semnalate ciocniri de frontieră de-a lungul râului Nistru. Deși armata română a simulat rezistența pentru a se lua act, nu are nicio șansă să oprească rușii fără ajutor, iar Germania a admis deja pretențiile Rusiei pentru Basarabia în negocierile secrete din anul trecut. România și-a acceptat destinul în noua Europă pe care Hitler o plănuiește. Ea va pierde de asemenea Transilvania în fața Ungariei și probabil o parte a Dobrogei în favoarea Bulgariei [...]. Rusia a fost preocupată de consolidarea propriei poziții în estul Europei lui Hitler. În urma ocupării [de către URSS] Estoniei, Letoniei și Lituaniei,

aceste trei țări au stabilit guverne de stânga, care par că deschid drumul către sovietizarea completă. [...] Germania privește cu calm ocupația. Calmul Germaniei a fost fără nicio îndoială real, de vreme ce înțelegerile de anul trecut i-au dat Rusiei mână liberă în statele baltice și în Basarabia”.

Presa internațională a prezentat evenimentele din iunie 1940. Atitudinea predominantă era de satisfacție deplină în țările Axei și de nedumerire și stupeoare în presa din Marea Britanie și din țările neutre. Agenția italiană de știri Stefani exprima punctul de vedere al lui Mussolini și Ciano, conform căruia rezolvarea pașnică a conflictului dintre URSS și România era privită „atât la Roma, cât și la Berlin, cu satisfacție”. Se dădeau asigurări solemne că „Ungaria și Bulgaria n-aveau de gând să se pregătească și ele pentru revendicări”. Un cotidian german dădea asigurări că „nu se va mai produce în viitor nici o acțiune care ar putea tulbura liniștea în sud-estul european”. Marile cotidiene din statele neutre aveau o altă perspectivă. „Osservatore Romano”, oficiosul Vaticanului, deplângea tragicele evenimente prin care trecuse România și menționa că, în 1918, Basarabia se unise cu patria-mamă „nu în virtutea tratatelor, ci în virtutea unui plebiscit popular. Tratatetele au venit mai târziu, în 1920, pentru a recunoaște și a valida această stare de fapt”. Ziarul elvețian „Journal de Geneve” nota, într-un amplu comentariu, că România „re-dusă la propriile ei forțe, nu putea decât să se închine în fața strivitoarei superiorități a armatei sovietice”. De asemenea, cauza românească a găsit susținere în presa turcă și în cea britanică, cea din urmă fiind preocupată de posibilitatea invadării insulelor britanice de către armata germană.

În 28 iunie, la ora 9:00, prin comunicatul nr. 25 al Mare-lui Stat Major al Armatei Române, populația a fost anunțată în mod oficial despre existența ultimatumului, despre acceptarea acestuia de către București și despre intenția guvernului de evacuare a armatei și a administrației pe malul drept al Prutului. În conformitate cu prevederile ultimatumului, trei orașe cheie – Chișinău, Cernăuți și Cetatea Albă – trebuiau să fie predate sovieticilor până la ora 14:00. Până pe 2 iulie, noua graniță de-a lungul râului Prut a fost închisă definitiv.

Între 28 iunie și 1 iulie, administrația sovietică înstituită în regiune a ordonat depozitarea de bunuri a Capelelor de pe lângă Palatul Mitropolitan, Facultății de Teologie, Seminarului Teologic, Liceului Eparhial de Fete, Liceului „B. Petrescu-Hașdeu”, Liceului „Alecă Russo”, Școlii Normale de Băieți, Liceului „Regina Maria”, Facultății de Agronomie, Liceului Militar „Regele Ferdinand”, Azilului de Bătrâni „Sfântul Alexandru”, Închisorii Centrale, Școlii Naționale de Viticultură, Azilului „Cavalji”, Spitalului „Costiujeni”, Casei copilului, Ospătăriei Săracilor din Piața Nouă, 20, celor trei biserici militare, și Bisericii grecești din Chișinău.

Doar o mică parte a populației Basarabiei și Bucovinei a întâmpinat anexarea sovietică cu sentiment pozitiv. Cam 200.000 de cetățeni au decis să se refugieze în grabă în România. În zilele următoare, în localitățile mai importante și în unele din gările unde se adunau refugiații pentru evacuare au avut loc incidente antiromânești și prosovietice, în care grupuri de tineri fanatizați au atacat, despuat, bătut sau omorât preoți, intelectuali, soldați români separați de unitate, persoane civile în curs de evacuare. Felul în care aceste grupuri au acționat, inclusiv coordonarea lor cu armata sovietică de

ocupație a lăsat să se întrevadă clar eșecul administrației românești de a ține sub control activitățile comuniste și pro-sovietice în perioada imediat precedentă ocupației. Unele documente militare și civile, produse în acea perioadă, indică participarea unor etnici evrei din Basarabia și nordul Bucovinei în proporție mare în aceste grupuri. Totuși, acești tineri fanatizați reprezentau o picătură minusculă în totalul populației evreiești din Basarabia și Bucovina de nord, care totaliza circa 270.000 de oameni. Însă, aceste incidente au exacerbât sentimentul antisemit din România. Au fost numeroase cazuri de militari români, atacați de grupuri pro-sovietice în zilele evacuării, care după trecerea Prutului s-au dedat la acțiuni violente împotriva unor evrei nevinovați. În 1941, regimul lui Ion Antonescu a folosit aceste atacuri ca pretext pentru politica sa de evacuare a evreilor din Basarabia și Bucovina de nord care nu se refugiaseră, în adâncul URSS, în ghetto-uri și lagăre de concentrare în Transnistria, unde foarte mulți, dacă nu chiar majoritatea, au pierit de malnutriție și molime. (Doar circa jumătate din evreii din Cernăuți au scăpat de această soartă.)

O dată cu ocupația sovietică, cea mai mare parte a materialelor de rezervă ale postului Radio Basarabia, personalul și arhiva au fost retrase la Huși, dar nu și emițătorul de 20 kw. Pe cei rămași acolo sovieticii nu i-au cruțat, cadavrele lor fiind găsite într-un puț părăsit din curtea postului, iar clădirea, cu tot ce se afla în ea, a fost aruncată în aer de Armata Roșie. După revenirea armatelor și a administrației române în Basarabia, în 1941, Societatea Română de Radiodifuziune i-a trimis la Chișinău pe ing. Emil Petrașcu și pe Alexandru Hodoș (ziarist) pentru a evalua pagubele produse de armatele

rusești în retragere. Clădirea postului, emițătorul și pilonii antenei au fost distruse prin dinamitare, iar toate aparatele de radio-recepție fuseseră confiscate.

În cartea sa *Fascismul în Ungaria și România*, istoricul american Nicolas M. Nagy-Talavera afirma: „În haosul generat de retragerea română grăbită și neorganizată, s-au întâmplat multe lucruri care nu ar fi trebuit să se întâmple. Populația evreiască și ucraineană, în entuziasmul generat de plecarea autorităților române, care transformaseră această provincie în cea mai prost administrată parte a țării, i-au tratat pe românii care se retrăgeau într-un fel care avea să-i coste scump un an mai târziu. În afară de aceasta, ei aveau să facă cunoștință curând cu NKVD-ul și alte binecuvântări ale puterii sovietice”. Unii etnici români din Basarabia au rămas foarte surprinși de faptul că în primele zile ale ocupației mulți reprezentanți ale minorităților naționale au ieșit să privească cu curiozitate și uneori chiar cu optimism sosirea trupelor sovietice, fără niciun resentiment, iar unii indivizi au primit cu entuziasm îndemnurile propagandistice ale autorităților de ocupație, participând în administrația sovietică. Conform mărturiilor vremii, nu a trecut mai mult de una-două luni până ce populația civilă rămasă, indiferent de etnie, să se convingă de fățarnicia și destructivitatea regimului sovietic de ocupație. În 1940-1941, au avut loc multe deportări, condamnări și execuții politice, precum și o falimentare și/sau naționalizare a sectoarelor ne-agricole ale economiei, evenimente care au afectat minoritățile naționale basarabene și nord-bucovinene în aceeași măsură ca și pe etnicii români, iar în cazul persoanelor mai întreprinzătoare chiar mult mai tare. Minoritățile naționale, în special cea evreiască, au avut

de pătit foarte mult ca urmare a ocupației sovietice: pe de o parte persecutați de NKVD pentru spirit de întreprinzători și pentru implicare în viața publică înainte de 1940, proprietățile lor fiind până la urmă confiscate de sovietici, ei au fost pe de altă parte tratați cu resentimente de către unii români pentru atitudinea lor (sau doar a unor co-etnici ai lor) optimistă pe 28 iunie 1940, în fine deportați în grabă și adesea exterminați în Transnistria de către regimul lui Antonescu. Deși peste jumătate din evreii basarabeni (nu și din cei bucovineni) au reușit să se evacueze în iunie-iulie 1941 în Asia centrală, pentru ca să se reîntoarcă abia după război, condițiile de călătorie și viață în exilul sovietic s-au deosebit de cele ale deportaților în Siberia doar prin lipsa convoiului militar și a muncii silnice.

Pe 3 iulie, la ora 12.00, „autoritățile sovietice” de ocupație au închis punctele de trecere la frontieră, astfel în România au reușit să treacă doar o parte din cei care au dorit să se refugieze. În aceeași zi, la ora 13.00, toată populația României a păstrat un minut de reculegere. Circulația a fost complet suspendată în întreaga țară la aceeași oră pentru un minut.

Cedările teritoriale din anul 1940 au produs o amărăciune profundă și resentimente în rândul populației românești și a grăbit scăderea popularității regimului Regelui Carol al II-lea. El a abdicat și a părăsit țara, lăsând drum liber formării unui guvern al generalului Ion Antonescu și al Gărzii de Fier. Dorința de eliberare a teritoriilor pierdute în 1940 a fost factorul decisiv care a dus la intrarea României în luptele celui de-al doilea război mondial de partea Axei împotriva URSS.

Teritoriul ocupat a fost organizat de sovietici pe 2 august 1940 după cum urmează: cea mai mare parte a Basarabiei și o mică parte din Republica Socialistă Sovietică Moldovenească (care a fost desființată cu această ocazie) au fost proclamate ca o nouă republică sovietică – Republica Socialistă Sovietică Moldovenească. Bucovina de nord și jumătatea nordică a județului Hotin (Ținutul Herța), ca și partea de sud a Basarabiei (cea mai mare parte a județelor Ismail și Ceta-
tea Albă, așa numitul „Bugeac”) au fost date Ucrainei sovietice. Această împărțire a fost hotărâtă de o comisie condusă de Nikita Sergheevici Hrușciiov.

În perioada 1940-1941, s-a declanșat o campanie de persecuții împotriva localnicilor – arestări arbitrare, torturi, execuții și deportări în gulagurile Siberiei. Au rezultat, conform unor estimări, aproximativ 57.000 de morți și peste 100.000 de deportați. Economia celor două regiuni a fost paralizată de exproprierea întreprinderilor particulare și de sistemul cotelor și rechizițiilor din agricultură. A fost stabilită o rată de schimb de 40 lei pentru o rublă, ceea ce a făcut ca soldații și oficialii sovietici deplasați în zonă să cumpere produsele aflate în magazine la prețuri extrem de mici. Întrucât magazinele nu au fost reaprovizionate, a rezultat o criză dezastruoasă pentru sectorul comercial al economiei zonale.

În urma semnării Pactului Ribbentrop-Molotov din 23 august 1939, Basarabia este revendicată de sovietici drept zona lor de influență. Astfel, la 28 iunie 1940, Armata Roșie ocupă Basarabia, precum și Bucovina de Nord și ținutul Herței. Drept urmare, este creată Republica Sovietică Socialistă Moldovenească (RSSM) la 2 august 1940. Numai 6 din cele 13 raioane ale RASSM intră în componența RSSM,

iar județele basarabene – Ismail și Cetatea Albă din sud și o parte a județului Hotin din nord – sunt incluse în cadrul Ucrainei Sovietice. Basarabia cunoaște astfel încă din anii 1940-1941 experiența sovietizării și comunizării, unul din elementele centrale ale acestei experiențe fiind aplicarea terorii în masă față de clasele sociale indezirabile. Anexarea Basarabiei de către sovietici anticipează astfel instaurarea regimului comunist în spațiul românesc după 1944. Întrucât majoritatea etnică românească din Basarabia era alcătuită din țăărani, iar această clasă era vizată de măsurile de teroare, represiunea capătă, în mod indirect, un pronunțat caracter antiromânesc. În ansamblu, în URSS nu etno-națiunile erau supuse exterminării sau re-educării, ci anumite clase sociale considerate a fi purtătoare a valorilor societății burgheze. Există însă și câteva excepții de la regulă, fiind vorba de germanii de pe Volga, deportați imediat după invazia hitleristă din vara anului 1941; precum și de ceceni, kalmuci, tătarii din Crimeea, ingușii, karaceenii, balcari și turcii meshetini, învinuiți de colaborare cu regimul de ocupație nazist și deportați în masă la sfârșitul celui de-al doilea război mondial în Kazahstan, Asia Centrală și Siberia. Cine, mai exact, a avut de suferit în primul an de ocupație sovietică și cum iminența izbucnirii războiului cu Germania nazistă a influențat politica Moscovei în regiune? În primul rând, organizația locală de comuniști era insignifiantă și dominată de reprezentanți ai minorităților etnice. Din totalul comuniștilor basarabeni de 285 persoane în august 1940, 186 erau evrei, 28 ucraineni, 21 ruși și 21 români. Criza de cadre locale loiale partidului comunist se observă și în primăvara anului 1941. Din circa 9.000 de comuniști din RSSM, aproape jumătate erau veniți

din alte republici sovietice. Acest lucru reflectă faptul că populația locală majoritară era refractară la ideile comuniste. În același timp nu se înregistrează acțiuni violente de amploare împotriva noii puteri sovietice. Primii care au căzut victime ale regimului comunist au fost 1.122 de persoane, arestate în perioada 28 iunie-4 iulie 1940, constituind foști funcționari ai statului român sau suspecti de colaborare cu administrația română. În următoarele luni au fost arestate alte aproximativ 2.000 persoane, majoritatea fiind lucrători ai căilor ferate, în care regimul sovietic nu avea încredere.

Inamici potențiali ai puterii sovietice au fost considerați și germanii din Basarabia, urmași ai coloniștilor din secolul al XIX-lea. Astfel, în lunile iulie-noiembrie 1940 au fost repatriați în Germania aproape 124.000 de germani basarabeni, conform unor acorduri bilaterale sovieto-germane. Etnicii germani nu obțineau nici un fel de compensație din partea Moscovei pentru proprietățile abandonate, averea lor imobilă și utilajul agricol trecând la colhozurile întemeiate în grabă în fostele colonii germane. Cele mai importante arestări ale populației locale vor avea loc în ajunul atacului german asupra Uniunii Sovietice din iunie 1941. La 31 mai 1941, împluternicitul Moscovei pentru arestarea sau strămutarea elementelor indezirabile, S.A. Goglidze, trimite un raport lui Stalin. Potrivit acestuia, urmau să fie anihilate cele mai periculoase elemente, cum ar fi foștii membri ai Gărzii de Fier, caracterizată ca „cea mai clandestină organizație, cu experiență de ani de zile în activități ilegale”, având „cadre teroriste, organizate în trupe speciale”. Alte persoane susceptibile de deportare erau foști membri ai Partidului Național Creștin, ai Partidului Național Țărănesc și Partidului Național

Liberal, care ar fi încercat să organizeze activități ilegale. Alte persoane vizate proveneau din rândurile marilor latifundiari, comercianților, jandarmilor, albgardiștilor ruși etc. Operațiunea majoră de arestare și deportare a fost stabilită pentru noaptea de 12 spre 13 iunie 1941, fiind vizate 32.423 de persoane din Basarabia, Bucovina de Nord și ținutul Herței. Dintre acestea, 6.250 urmau să fie arestate, iar 26.173 – deportate. În raportul din 14 iunie 1941 despre rezultatele operațiunii, înaintat lui Stalin, Beria și Molotov, se constată că numărul celor arestați și deportați a scăzut de la cifra inițială de 32.423 persoane la 31.419. Cum se explică această diferență și ce relevanță are această micșorare a listei inițiale? Avem date în acest sens numai în legătură cu Basarabia – 1.183 reușesc să evite tragedia care îi aștepta. Dintre aceștia, trei persoane au reușit să se ascundă, 133 n-au fost arestate din motive de boală, 318 și-au schimbat în ajun domiciliul, iar 829 au scăpat, retrăgându-li-se învinuirile ad hoc, „din cauza insuficienței materialelor compromițătoare”. Astfel, din RSSM au fost arestate și deportate în noaptea de 12 spre 13 iunie 1941 – 18.392 persoane, iar din celelalte teritorii românești anexate la 28 iunie 1940 – 11.844 persoane. După estimările guvernului antonescian, 97 la sută dintre cei arestați și deportați în 12-13 iunie 1941 erau români. În total, în primul an de ocupație sovietică au avut de suferit – prin arestare sau deportare – nu mai puțin de 86.604 persoane din Basarabia, Bucovina de Nord și ținutul Herței. Această cifră se apropie de cea calculată de istoricii ruși după documentele de arhivă de la Moscova, adică în jur de 90.000 de persoane reprimare, arestate sau deportate în primul an de ocupație sovietică. Arestările au continuat chiar după 22 iunie

1941. În toiul operațiilor militare, a fost arestat și condamnat la 15 ani deportare Nicolae Costenco, fost redactor șef al revistei interbelice „Viața Basarabiei”. Altor intelectuali, precum Mihail Curicheru, li s-a incriminat conducerea unor organizații antisovietice, drept care au fost deportați ad-hoc. Dacă deocamdată nu poate fi stabilită componența etnică a celor deportați, din punct de vedere social aceștia erau catalogați drept cele mai „antisovietice și contrarevoluționare” elemente. O operațiune similară de „extracție a elementelor antisovietice și contrarevoluționare” a avut loc aproape simultan în alte teritorii anexate de URSS conform Pactului Ribbentrop-Molotov. În Țările Baltice, spre exemplu, în noaptea de 13 spre 14 iunie 1941 au fost deportate peste 50.000 de persoane. În ansamblu, în cele aproape 12 luni de putere sovietică în zona baltică au dispărut fără veste sau au fost executate nu mai puțin de 123.000 de persoane. În perioada septembrie 1939 – sfârșitul lunii iunie 1941, au fost arestate, deportate sau executate aproximativ 1.000.000 persoane care aveau anterior cetățenia Poloniei, adică proveneau din teritoriile vestice ale Ucrainei și Bielorusiei. Componența etnică a acestora era următoarea: 52% – polonezi, 30% – evrei, 18% – ucraineni și bieloruși. În acest sens, putem constata că motivul principal al operațiunilor ținea de eliminarea unor potențiali sau prezumtivi dușmani ai puterii sovietice în condițiile în care posibilitatea izbucnirii unui război de lungă durată cu Germania era iminentă. În perioada postbelică, arestările, deportările și execuțiile sumare vor fi justificate, din punctul de vedere al autorităților sovietice, de necesitatea consolidării regimului comunist în regiunile nou cucerite. Mai exact, era vorba de pedepsirea celor care au colaborat cu

„ocupanții” și, mai ales, de eliminarea totală a elementelor sociale indezirabile ce constituiau o piedică în construcția socialistă – în special a țăranilor înstăriți, numiți peiorativ kulaci sau chiaburi.

La 22 iunie 1941, armata germană atacă URSS, iar România intră în război de partea Germaniei, cu scopul declarat de a elibera teritoriile pierdute un an mai devreme. Ulterior, mii de basarabeni sunt recrutați în armata română și participă la războiul împotriva Uniunii Sovietice, inclusiv la bătălia de la Stalingrad. Ca aliat al Germaniei naziste, România acceptă să preia administrația civilă a teritoriului dintre Nistru și Bug. În Transnistria antonesciană din timpul războiului sunt deportați în masă toți evreii basarabeni și parțial cei bucovineni, considerați de propaganda vremii drept „țapi ispășitori” pentru umilințele armatei române în 1940. Vor fi deportați peste Nistru circa 147.000 evrei din cele două provincii – Basarabia și Bucovina (în special de nord), dintre care circa 90.000 vor muri în ghetto-urile și lagărele de concentrare, în mare din cauza tifosului și a înfometării. Regimul lui Ion Antonescu este de asemenea responsabil de moartea a unui număr de 130.000-170.000 de evrei din regiunea dintre Nistru și Bug. În total, deci, regimul antonescian a deportat sau exterminat circa 300.000 evrei. Au fost deportați de asemenea circa 25.000 țigani (din totalul de 209.000), dintre care jumătate au decedat ca urmare a execuțiilor, înfometării sau bolilor contagioase.

Odată cu atingerea liniei Nistrului de către Armata Roșie în martie 1944, basarabeni sunt eliberați treptat din armata română și trimiși acasă. Mulți dintre ei vor fi înrolați imediat de către sovietici și vor lupta împotriva Germaniei până în

mai 1945, servind drept „carne de tun” în prima linie a frontului. România va pierde iarăși teritoriile sale din Est, de data aceasta cu acordul Statelor Unite și Marii Britanii care, din considerente geostrategice, recunosc legitimitatea hotărârii sovietic de la 22 iunie 1941.

După ce România a fost nevoită să accepte noi concesiuni teritoriale – de această dată față de Ungaria și Bulgaria, care se bucurau de sprijinul nemijlocit al Germaniei Naziste și Italiei Fasciste – fiind pus în fața unei nemulțumiri generalizate, care putea degenera în orice moment într-o mișcare națională antidinastică, Regele Carol al II-lea a abdicat (pentru a patra și ultima oară) în favoarea fiului său Mihai I și a părăsit țara. Regelui Carol i s-a interzis să mai revină vreodată în România. Regele Mihai I îndeplinea doar o funcție strict protocolară, puterea reală fiind deținută de Ion Antonescu și de armată, în alianță cu Legiunea Arhanghelul Mihail, mișcare pronazistă, care fusese parțial distrusă în 1938. Țara a fost declarată stat național-legionar. În ianuarie 1941, Mișcarea Legionară a încercat să preia puterea printr-o lovitură de stat, care a eșuat în cele din urmă, în principal datorită sprijinului de care se bucura Antonescu în rândurile armatei.

Pe 22 iunie 1941, România s-a alăturat Finlandei, Ungariei, Italiei și Germaniei în atacarea Uniunii Sovietice. Până pe 26 iulie, Basarabia și Bucovina de nord au fost eliberate. În ciuda opoziției liderilor politici de frunte români, Antonescu a ordonat armatei române să continue războiul alături de Axă, participând la operațiunile din Odessa, Peninsula Crimeea, Stalingrad și Caucaz.

Pe 23 august 1944, în condițiile în care trupele sovietice avansau pe frontul de răsărit, amenințând cu transformarea României în teatru de război, Regele Mihai I a organizat o lovitură de stat, îndepărtându-l de la putere pe mareșalul Antonescu. După semnarea unui armistițiu cu Aliații, armata română a întors armele contra Ungariei horthyste și Germaniei naziste, luptând alături de Armata Roșie pentru eliberarea teritoriilor ocupate de Ungaria prin Dictatul de la Viena și, în continuare, în Ungaria, Slovacia și Austria.

Pe 6 martie 1945, Regele Mihai a fost silit de sovietici să accepte guvernul dominat de comuniști al lui Petru Groza, iar în 30 decembrie 1947 a fost silit să abdice și să părăsească țara. Abdicarea Regelui Mihai a reprezentat momentul instaurării unui regim communist, care nu avea să se sfârșească decât o dată cu evenimentele din decembrie 1989.

În 1947, ca parte a Tratatului de Pace de la Paris, România și Uniunea Sovietică au semnat un tratat de frontieră prin care frontiera comună era „fixată în concordanță cu înțelegerea sovieto-română din 28 iunie 1940” (aceasta în condițiile în care pe 28 iunie nu a fost semnată nicio înțelegere, ci s-a răspuns unui ultimatum, iar anterior acestei date nu au existat nicio înțelegere scrisă în această privință).

După prăbușirea comunismului în România, președintele Ion Iliescu și președintele Uniunii Sovietice, Mihail Gorbaciov, au semnat pe 5 aprilie 1991, în Vinerea Mare(!), la Moscova, un tratat politic care, printre altele, recunoștea granița sovieto-română așa cum fusese consfințită de tratatul de la Paris! Această grabă a lui Iliescu de a accepta, practic, un nou dictat al Moscovei în privința Basarabiei și Bucovinei a fost ceva cu totul de neînțeles, mai ales în condițiile în

care Uniunea Sovietică începuse să se prăbușească inexorabil. Totuși, acest tratat nu a fost niciodată ratificat de Parlamentul României. România și Federația Rusă au semnat și ratificat până la urmă un tratat în 2003, după prăbușirea Uniunii Sovietice și proclamarea independenței de către Republica Moldova și Ucraina.

În perioada 1940-1989, autoritățile sovietice au provocat evenimentul de pe 28 iunie 1940 ca pe „ziua eliberării de sub jugul românesc”, data în sine fiind proclamată sărbătoare în RSS Moldovenească.

În conformitate cu afirmațiile lui Alexandru Usatiuc-Bulgăr, din 1940 până în 1953 în Basarabia s-au pronunțat 32.433 sentințe politice. Dintre cei condamnați, 8.360 au fost executați sau au murit în timpul interogatoriilor. În acest număr nu sunt incluși cei împușcați pe loc fără judecată, printre aceștia aflându-se în special foști oficiali români care nu voiseră sau nu putuseră să se refugieze.

În afară de aceștia, numeroși oameni au fost arestați de NKVD și au dispărut fără urmă. După retragera sovieticilor, aproximativ 1.000 de corpuri lipsite de viață au fost descoperite în diferite gropi comune improvizate în beciuri, curți interioare sau în fântâni părăsite din apropierea sediilor județene ale NKVD-ului. Numai în Chișinău au fost descoperite 450 de cadavre de preoți, studenți și elevi de liceu sau muncitori feroviari etc.

În perioada aprilie-august 1943 a fost descoperit un grup de gropi comune în apropiere de satul Tatarca de lângă Odessa. Pe o suprafață de 1.000 metri pătrați au fost găsite 42 de gropi comune (s-a apreciat că numărul lor ar fi putut să depășească 50), în care existau cam 3.500 de cadavre (dar

s-a considerat că la o deshumare completă s-ar fi putut descoperi cam 5.000 de cadavre). Dintre acestea, au fost deshumate 516 cadavre, care au fost studiate, identificate și reînhumate într-un cimitir din zonă, mai înainte ca regiunea să redevină zonă de luptă. Printre victime au fost identificate persoane arestate în Basarabia și Bucovina în 1940-1941, dar și altele arestate (după cum arătau actele găsite asupra lor) în RSSA Moldovenească în 1938-1940.

O serie de tragedii s-au petrecut și în Bucovina de nord, unde mai mulți localnici au încercat să traverseze cu orice preț granița sovieto-română în perioada 1940-1941. Masa-crul de la Fântâna Albă a fost doar unul dintre aceste evenimente tragice. La 19 noiembrie 1940, 40 de familii (105 persoane) din localitatea Suceveni au încercat să treacă granița noaptea la Fântâna Albă. Surprinși de patrurile sovietice, a avut loc o confruntare în care 3 oameni au fost uciși, 2 răniți și capturați de sovietici. Restul grupului (inclusiv 5 răniți) a reușit să ajungă la Rădăuți. Drept represalii, autoritățile sovieto-ucrainene au ordonat arestarea și deportarea tuturor rudelor celor 105 de persoane în Siberia.

A urmat o altă încercare de refugiere în România a peste 100 de persoane din localitățile Mahala, Ostrița, Horecea și alte câteva sate, aceștia având mai mult noroc și reușind să treacă în România. Aceasta a dat încredere și altor oameni, de aceea în noaptea de 6 februarie 1941 un grup de 500 de persoane din satele Mahala, Cotul Ostriței, Buda, Șirăuți, Horecea-Urbana și Ostrița a încercat să treacă în România. Oamenii au fost surprinși însă și atacați cu rafale de mitralieră din mai multe direcții. Au fost uciși foarte mulți, inclusiv organizatorii N. Merticar, N. Nica și N. Isac. 57 de persoane

au reușit totuși să se refugieze în România, dar alții 44 au fost arestați și acuzați că ar fi fost „membri ai unei organizații contrarevoluționare”. La 14 aprilie, 1941, 12 dintre ei au fost condamnați la moarte, iar restul de 32 la 10 ani de muncă forțată și pierderea drepturilor civile pentru 5 ani. Ca și în cazurile anterioare, toate rudele lor au fost considerate „trădători de țară”, arestate și deportate în Siberia.

La începutul anului 1941, NKVD a lansat zvonuri potrivit cărora sovieticii ar fi permis trecerea graniței în România. Drept urmare, la 1 aprilie, 1941 un grup mare de oameni din mai multe sate de pe valea Siretului (Pătrăuții-de-Sus, Pătrăuții-de-Jos, Cupca, Corcești, Suceveni), purtând în față un steag alb și însemne religioase (icoane, prapuri și cruci din cetină), a format o coloană pașnică de peste 3.000 de persoane, și s-a îndreptat spre noua graniță sovieto-română. În poiana Varnița, la circa 3 km de granița română, grănicerii sovietici i-au somat să se oprească. După ce coloana a ignorat somația, sovieticii au tras în plin cu mitraliere, încontinuu, secerându-i. Supraviețuitorii au fost urmăriți de cavaleriști și spintecați cu sabia.

După masacru, răniții au fost legați de cozile cailor și târați până la cinci gropi comune săpate dinainte (ceea ce dovedește caracterul premeditat al provocărilor agenților NKVD), unde au fost îngropați, unii fiind în viață încă, bătrâni, femei, copii, sugari – vii, morți sau muribunzi. Două zile și două nopți s-a mișcat pământul în acele gropi, până toți și-au dat duhul!

Câțiva, „mai norocoși”, au fost arestați de NKVD din Hliboca (Adâncata) și, după torturi înfiorătoare, au fost duși

în cimitirul evreiesc din acel orășel și aruncați de vii într-o groapă comună, peste care s-a turnat și s-a stins var.

Numărul exact al victimelor nu s-a aflat și probabil nu se va mai afla vreodată. Conform datelor arhivate de autoritățile sovietice, 20 de persoane au fost ucise în încercarea de a trece granița, printre care bătrâni, femei și copii. Conform listelor realizate mai târziu, numărul victimelor din doar șase sate bucovinene era de 44 de persoane (17 din Pătrăuții-de-Jos, 12 din Trestiana, 5 din Cupca și 5 din Suceveni, 3 din Pătrăuții-de-Sus, 2 din Oprișeni). Alte estimări ale martorilor locali dau un număr între 200 și peste 2.000 de victime, ucise direct de mitraliere, altele rănite și ucise apoi cu lovituri de săbie și hârleț sau îngropate de vii.

După masacru a fost declanșată o operațiune vastă de represalii. Astfel, în noaptea zilei de 12 spre 13 iunie 1941, peste 13.000 de români au fost ridicați din casele lor și deportați în Siberia și Kazahstan. Au supraviețuit puțini. Ca rezultat al emigrărilor, deportărilor și asasinatelor, populația românească a regiunii Cernăuți a scăzut cu 75.000 de persoane între recensământul românesc din 1930 și primul recensământ sovietic în 1959. S-a afirmat că aceste persecuții au făcut parte dintr-un program deliberat de exterminare a populației românești, plănuț și executat de regimul sovietic.

Subiectul masacrului de la Fântâna Albă a fost considerat tabu până în anii '90, fiind interzisă de autoritățile sovietice și ulterior de cele ucrainene orice referire la el sau comemorare a lui. Doar din anul 2000 autoritățile ucrainene au permis oficierea unui parastas pentru odihna românilor care și-au dorit doar să trăiască în România.

Deportările localnicilor din Basarabia și Bucovina de nord s-au făcut pe motivul apartenenței la grupul „dușmanilor poporului” – intelectuali, militari, polițiști, foști politicieni, moșieri sau culaci, ai celor cu atitudini antisovietice dovedite sau închipuite etc. Perioadele de maximă opresiune au fost 1940-1941, 1944-1950 și, într-o măsură mai redusă, 1950-1956. Deportările au atins nu numai grupul etnic al românilor, dar și pe cel al ucrainenilor, rușilor, găgăuzilor, bulgarilor sau evreilor. Cele mai importante deportări au fost cuprinse în trei valuri mari:

- 29.839 persoane au fost deportate pe 13 iunie 1941;
- 35.796 persoane au fost deportate pe 6 iulie 1949;
- 2.617 persoane au fost deportate pe 1 aprilie 1951.

Au avut loc deportări de mică amploare în toate orașele mai importante ale Basarabiei și Bucovinei.

Aceste cifre se referă numai la RSS Moldovenească, nu și la Bugeac sau Bucovina de nord, de unde s-au făcut de asemenea deportări.

Arestările acestor persoane se făcea de regulă în timpul nopții, uneori fiind ridicate familii întregi, cu copii cu tot. Deportatii au fost transportați în condiții inumane, în vagoane de marfă închise, în Siberia sau în Kazahstan. În timpul transportului, care dura până la șase săptămâni, deportatii nu se bucurau de asistență medicală, călătoreau în condiții igienice îngrozitoare și aveau puțină apă sau hrană. La destinație, erau de multe ori obligați să-și construiască propriile lagăre, să lucreze în condiții foarte grele – temperaturi extreme, norme de muncă greu de atins, hrană proastă și puțină etc – toate acestea ducând la moartea a aproximativ 50% dintre ei.

După moartea lui Stalin în 1953, deportaților li s-a permis să se reîntoarcă în Moldova, cam jumătate dintre supraviețuitori alegând să revină pe pământurile natale. Repatriații au avut probleme mari în Basarabia și Bucovina, unde au găsit casele confiscate ocupate de străini, locuri de muncă puține și prost plătite destinate celor cu cazier politic etc.

Cât timp Basarabia și Bucovina au fost în componența României, bărbații din aceste regiuni, care au avut vârsta legală, au fost chemați sub arme, în conformitate cu legile în vigoare în acele timpuri. După terminarea Operațiunii Iași-Chișinău din august 1944, Armata Roșie a luat peste 100.000 de prizonieri români, inclusiv mulți basarabeni și bucovineni. Conform unor anumite aprecieri, 10% dintre acești prizonieri au supraviețuit până în 1956, când au fost eliberați.

Unii dintre prizonierii de război capturați au fost trimiși de îndată în interiorul URSS-ului, în timp ce alții au rămas în partea europeană a Uniunii Sovietice aproape un an. În Basarabia, au fost organizate două lagăre la Bălți, unul obișnuit, altul de concentrare. Cel de-al doilea avea cam 45.000 de prizonieri, între care aproximativ 35.000 de români (din care aproximativ jumătate erau basarabeni și bucovineni), 5.000 de germani, restul fiind unguri, italieni, cehi, polonezi și alții. Condițiile foarte grele din lagăr au făcut ca numai cei mai rezistenți prizonieri să supraviețuiască, doar pentru a fi trimiși în lagărele de muncă din interiorul Uniunii Sovietice.

Unele surse afirmă că mai multe mii de civili au murit ca urmare a staționării celor 3,4 milioane de soldați sovietici în regiune din martie până în august 1944.

În perioada 1946-1947, ca urmare a situației dezastruoase de la finalul războiului, a secetei și a politicii agricole a

guvernului sovietic, în Basarabia și Bucovina de nord au pierit aproximativ 298.000 de locuitori.

Mii de locuitori ai Basarabiei și Bucovinei de nord au fost mobilizați în lagărele de muncă, unde, în ciuda regimului disciplinar foarte strict, erau plătiți, dar foarte puțin. Muncitorii au fost trimiși în zone îndepărtate ale Uniunii Sovietice. Doar în 1940 au fost trimiși la muncă forțată 56.365 de persoane.

După ocuparea Basarabiei și Bucovinei de nord de către URSS, bărbații din regiune au fost mobilizați în cadrul armatei sovietice. Dintre aceștia, 220.000 au murit între august 1944 și mai 1945 în luptele Armatei Roșii din Lituania, Prusia Răsăriteană, Polonia și Cehoslovacia.

Aproximativ 200.000 de oameni s-au refugiat din Basarabia și Bucovina de nord în România pe 28 iunie 1940, dar mulți dintre ei s-au reîntors la casele lor în 1941. În condițiile în care Armata Roșie înainta spre România, temându-se de deportări precum cele din 13 iunie 1941, până la 800.000 de oameni s-au mutat spre vest pe restul teritoriului României, lăsând aproape goale marile orașe basarabene și bucovinene. Acești refugiați erau în principal profesori, ingineri, medici, avocați, practic oricine putea fi calificat intelectual, dat fiind faptul că acest statut era una dintre țintele predilecte ale persecuțiilor sovietice. A trebuit să treacă 25 de ani pentru ca în Moldova sovietică să apară o nouă generație de intelectuali, în special din rândul copiilor de țărani.

Ocupația sovietică a inaugurat și o politică antiromânească în Basarabia și Bucovina de nord, care a ținut atât grupul etnic și, mai larg, pe toți reprezentanții de frunte ai societății civile și clasei politice presovietice fără deosebire

de naționalitate. Între 1940 și 1941, aproximativ 300.000 de români au fost persecutați, condamnați la muncă silnică în gulaguri, sau au fost deportați împreună cu familia. Dintre aceștia 57.000 au fost uciși, în acest număr nefiind incluși cei care au pierit în gulag. Aceste politici au fost reluate și au continuat în perioada 1944-1956, după care abuzurile au fost reduse la un număr de cazuri izolate.

După unele surse, pe toată durata de existență a URSS-ului, aproximativ 2.344.000 persoane originare din Basarabia, Bucovina de nord și RSSA Moldovenească au fost victime ale arestărilor, persecuțiilor politice, deportărilor, condamnărilor la muncă silnică, 703.000 dintre ei pierind. Ultimele cifre includ și cele 298.500 de victime ale foametei din perioada 1946-1947 și cei aproximativ 100.000 de prizonieri de război români de origine basarabeană și bucovineană, care au murit în lagăre. Restul sunt victime ale execuțiilor, masacrelor, deportărilor și ale gulagului.

Aceste politici au avut ca țintă elitele basarabene și bucovinene, care nu se refugiaseră în România în 1940 și între 1944-1945. Printre cei vizați de politicile sovietice se aflau învățătorii, profesorii, doctorii, preoții, avocații, foștii polițiști și jandarmi și cadre active ale armatei regale române, proprietarii de pământ (atât moșierii, cât și „culacii”), membrii partidelor politice (inclusiv membrii Partidului Comunist Român, aflat până în 1944 în clandestinitate), ca și oricine își exprimase orice fel de disidență, practic marea majoritate a populației cu o educație înaltă, purtătoare a culturii române. Dar opresiunea sovietică a vizat în egală măsură și mii de ucraineni, ruși, evrei din regiune. În Bucovina de nord, persecuțiile au dus la un număr disproporționat de victime din

cadrul etniei române. Acest fapt poate fi explicat prin structura socială a satelor din regiune, cu numeroși țărani înstăriți și mijlocași, care respingeau tacticile sociale sovietice. Ucrainenii din regiune care și-au exprimat opoziția față de regimul sovietic au avut aceeași soartă cu românii persecutați.

În perioada de după ocuparea Basarabiei și Bucovinei din 1940, 82.000 de germani basarabeni și 40-45.000 de germani bucovineni au fost repatriați în Germania la cererea guvernului lui Hitler. Unii dintre ei au fost colonizați forțat în Polonia ocupată, pentru ca, în 1944-1945, aceștia să fie nevoiți să se refugieze spre vest din calea războiului și a Armatei Roșii.

Ca urmare a plecării intelectualilor români din 1940-1944, a germanilor din 1940-1941, a evreilor în 1945, a repatrierilor forțate a polonezilor bucovineni în Polonia, Cernăuțiul, una dintre „perlele” universitare ale fostei Austro-Ungarii și a Regatului României și-a pierdut importanța universitară, iar populația sa de aproximativ 100.000 de locuitori din perioada interbelică a scăzut foarte mult. După război, în oraș s-au mutat ucrainenii bucovineni din regiunile rurale, ucrainenii galițieni sau podolieni. Cu toate acestea, cele mai importante funcții de conducere în politică și economie au fost ocupate de cetățeni sovietici aduși din Ucraina de răsărit, considerați mult mai loiali sistemului sovietic.

Ca urmare a persecuțiilor sovietice, a emigrării germanilor, polonezilor și evreilor și românilor, populația locală a scăzut dramatic, iar intelectualitatea din regiune a dispărut aproape în totalitate. Sovieticii au căutat să repopuleze regiunea, să umple uriașa prăpastie săpată de plecarea sau moartea intelectualilor și să pună pe picioare organizațiile de partid comuniste și ale aparatului de stat loiale Moscovei. Imediat

după război, Stalin a declanșat o colonizare de proporții și o rusificare *de facto* a ceea ce erau acum Regiunea Cernăuți, RSS Moldovenească și Bugeacul ucrainean. Numeroși ruși și ucraineni, dar și alte mici grupuri etnice, au migrat din restul Uniunii Sovietice în Basarabia și Bucovina de nord, aproape în exclusivitate în orașe, pentru a repune pe picioare economia devastată de război, a repopula regiune, cu rezultatul imediat al schimbării compoziției etnice. Noii veniți erau în special muncitori în fabrici sau în construcții, personal cu pregătire superioară, militari, cu toții însoțiți de familiile lor. Conform cu statisticile oficiale, în perioada sovietică, peste un milion de oameni s-au stabilit în Moldova sovietică. Deși printre ei se aflau ingineri, tehnicieni și un mic grup de cercetători științifici, majoritatea noilor veniți erau muncitori cu o pregătire redusă.

Accesul localnicilor la pozițiile înalte din administrație sau economie a fost limitat. Primul român care a fost numit în guvernului RSS Moldovenești a fost ministrul sănătății din deceniul al șaptelea. Limitări similare au fost impuse reprezentanților minorităților locale care au trăit în regiune înainte de 1940. Antagonismul dintre moldovenii/românii și noi veniți a persistat pe toată perioada de existență a RSS Moldovenești, izbucnind cu putere în perioada evenimentelor antisovietice și anticomuniste din 1988-1992. Aceste rivalități au fost un important factor declanșator al războiului din Transnistria din 1992.

Colonizarea a afectat în mod special orașele din Basarabia, Bucovina de nord, regiunile rurale din Bugeac, (de unde emigraseră germanii basarabeni), dar în mod special orașele din Transnistria. În ciuda imigrației masive, recensământul

din 1959 a arătat o scădere semnificativă a populație față de situația din 1940, ceea ce arată cât de dramatic a fost afectată populația locală de evenimentele din 1940-1956.

După ocuparea Basarabiei și Bucovinei, învățământul s-a desfășurat exclusiv în așa-zisa „limbă moldovenească” – limba română scrisă cu alfabetul chirilic. După 1952, s-a permis studierea operelor lui Mihai Eminescu și Ion Creangă, e adevărat, cu eliminarea, în cazul primului, a tuturor scrierilor politice și a unor poezii precum *Doina* sau *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie*.

Istoriografia și propaganda sovietică au prezentat perioada 1918-1940 ca pe una „a înrobirii țării de către boierimea și burghezia română, în cârdășie cu exploatatorii și trădătorii moldoveni”, iar numele de „român” a devenit unul cu conotații negative. Naționalitatea locuitorilor Basarabiei și a unora dintre cei ai Bucovinei de nord a fost trecută în acte ca „moldovenească”. În Bucovina de nord, regiunea Cernăuți, autoritățile sovietice au permis locuitorilor să se declare „români” în actele de stare civilă. Copiii deportaților din Basarabia și Bucovina de nord, care au rămas în Siberia sau Kazahstan, au studiat exclusiv în limba rusă.

În RSS Moldovenească, autoritățile sovietice au deschis, în special în orașe, numeroase școli cu predare în limba rusă, mai multe chiar decât cele cu predare în limba „moldovenească” și un număr de școli mixte, cu clase cu predare în limbile română și rusă. Autoritățile au încurajat studierea limbii ruse ca pe o condiție necesară a perfecționării profesionale și a promovării în funcții de conducere în economie sau politică.

Treptat, în Basarabia s-a format o nouă pătură a intelectualilor, care a înlocuit vechea intelectualitate exterminată

sau refugiată. Noua intelectualitate moldovenească era formată din copiii țăranilor și nu s-a bucurat de beneficiile unei legături directe cu intelectualitatea interbelică. Contactul cu literatura clasică română a fost foarte limitată, un mare număr de cărți și autori fiind interziși sau cenzurați, chiar și în cazul celor născuți în Basarabia sau Bucovina, precum Mihai Eminescu, Mihail Kogălniceanu, Bogdan Petriceicu Hasdeu și Constantin Stere. În ciuda politicii oficiale antiromânești, din 1956 s-a permis treptat localnicilor să-și viziteze rudele din România. Deși presa și cărțile tipărite în România nu puteau fi găsite la Chișinău sau Cernăuți, în rețeaua librăriilor „Drujba” din restul Uniunii Sovietice puteau fi găsite numeroase titluri ale unor autori români clasici sau moderni. Emisiunile radiofuziunii române puteau fi ascultate în mare parte a Basarabiei și Bucovinei, iar în unele regiuni puteau fi urmărite emisiunile postului TVR 1 al televiziunii române.

Ziua de 28 iunie 1940 a fost declarată „Ziua ocupației sovietice” în Republica Moldova, printr-un decret semnat de președintele interimar Mihai Ghimpu. În acest decret, președintele Interimar al Republicii Moldova, Mihai Ghimpu, cerea Rusiei să-și retragă armata de pe teritoriul Republicii Moldova aflată în Transnistria. Duma de Stat a Federației Ruse a condamnat acest decret în 2010, acuzând că acesta este „un act îndreptat împotriva relațiilor moldo-ruse, o încercare directă de denaturare a istoriei mondiale”. (<https://ro.wikipedia.org>)

Distrugerea Basarabiei și a Bucovinei s-a de către Stalin în complicitate directă cu aliatul său inițial, Hitler. În iulie 1940, când la Chișinău au fost organizate mari sărbători în onoarea Armatei Roșii „eliberatoare”, alături de trupele

sovietice au defilat și trupe germane, ca o consecință a Pactului Molotov-Ribbentrop.

Mărturiile lui Victor Suvorov, „spionul condamnat la moarte” în Rusia, arată ce s-ar fi întâmplat cu România, când plănuiau rușii să intre în război și unde vroiau să atace. În cartea sa, *Spărgătorul de gheață*, Victor Suvorov aduce argumente potrivit cărora Stalin a pregătit încă din 1936 ocuparea țărilor din vestul Europei, mizând pe un conflict între nemți și forțele anglo-franceze.

Hitler a fost considerat de Stalin drept „Spărgătorul de gheață” al Revoluției, în ideea că va porni o confruntare militară în lumea capitalistă. Slăbite de război, acestea vor fi o pradă ușoară pentru Armata Roșie, care va „elibera” proletariatul din țările occidentale.

Suvorov (Vladimir Bogdanovici Rezun, pe numele său real), un fost spion sovietic, fiul unui militar care a luptat în Al Doilea Război Mondial, a aflat secrete tulburătoare despre deciziile lui Stalin. El s-a hotărât să fugă în Occident, în 1978. Sortit să poarte pentru toată viața eticheta de trădător și să nu-și mai vadă rudele sau prietenii, fostul ofițer GRU, Vladimir Rezun, își ia pseudonimul Victor Suvorov și scrie mai multe cărți, bazate pe documente de arhivă, dar și pe informații din interiorul sistemului.

În dimineața zilei de 1 septembrie 1939, când Hitler atacă Polonia, nu se știa care va fi reacția Franței și Angliei. În aceeași zi, deputații din Sovietul Suprem se reunesc la Moscova, introducând serviciul militar obligatoriu și alte măsuri pentru consolidarea industriei de război. Convocarea Sovietului Suprem se face cu 7-10 zile înainte, întrucât delegații

vin din cele mai îndepărtate colțuri ale URSS. Cum se explică acest paradox?

În data de 19 august 1939, a avut loc o ședință a Biroului Politic, în care Stalin pune problema atragerii Germaniei în război, în vreme ce URSS urma să rămână neutră, arată Suvorov. Războiul trebuie continuat cât mai mult, pentru a epuiza părțile în conflict, a spus Stalin. Protocolul ședinței a fost publicat de agenția franceză Havas, ceea ce îl face pe Suvorov să presupună o scurgere de informații de la nivelul unor oficiali cu rang înalt din partid sau din Armată, speriați de planurile lui Stalin.

Nimic nu se schimbă, însă. Pe 23 august, patru zile mai târziu, este semnat Pactul Ribbentrop-Molotov. Odată semnat pactul, Hitler speră că nu va ajunge să lupte pe două fronturi și își ia riscul de a ataca Polonia. Iar Stalin este citat, inclusiv de istorici ruși, că ar fi spus după semnarea pactului: „L-am înșelat pe Hitler!”. Stalin știa că a câștigat războiul mondial chiar înainte ca Hitler să atace Polonia. De aceea, data la care a pornit cu adevărat conflagrația mondială ar putea fi 23 august, când se semnează pactul, sau mai degrabă 19 august 1939, când Biroul Politic aprobă planul lui Stalin, scrie Suvorov.

Împărțirea Poloniei între Germania și Rusia nu avea sens, dacă ambele țări doreau să-și consolideze apărarea. Polonia era un teritoriu tampon, care îngreuna agresiunile din ambele părți. Rușii au justificat pactul spunând că granița s-a mutat cu câteva sute de kilometri mai la vest, după ocuparea Poloniei. Dar și Germania și-a scurtat căile de comunicații pentru a ataca Rusia, cu 350 de kilometri.

Ce se întâmplă după declanșarea războiului între Aliați și forțele Axei este și mai surprizător. URSS abandonează Linia Stalin, un fel de Linie Maginot, de la Baltica la Marea Neagră. Construită cu sacrificii enorme până în 1938, aceasta este dezafectată, în vreme ce Linia Molotov, proiectată după expansiunea teritorială din 1939, nu este fortificată. În schimb, în Belarus și Ucraina de Vest se dezvoltă șosele și linii de cale ferată, se deminează podurile și se masează trupe la graniță.

În cazul unui război de apărare, trupele sunt amplasate în adâncime, folosindu-se avantajul terenului (dealuri, cursuri de apă, fortificații naturale). Prin aceste măsuri, luate de generalii Merețkov, Jukov și Beria, Rusia devenea vulnerabilă în cazul unui atac prin surprindere al nemților. Acesta s-a și produs, în 22 iunie 1941.

De ce nu au fost sancționați cei trei generali, ba, dimpotrivă, au fost avansați, se întreabă Suvorov? Pentru că acesta era planul: URSS se pregătea de atac, nu de apărare.

În 1936, Hitler avea 4.000 de militari în trupele de desant. Încă din 1930, URSS putea mobiliza 1 milion de soldați pentru acțiuni de desant. Acestea nu au sens decât într-o invazie, nu pentru apărare. Peste 30.000 de persoane din URSS studiau planorismul. Uzinele de armament construiau planoare pentru desant. Această strategie are sens doar dacă sunt atacate la sol avioanele adversarului, care ar putea pune în pericol planoarele de desant. Deci, are sens pentru cel care dă primul lovitură.

Rușii au mobilizat, după ocuparea Basarabiei, o flotilă la Gurile Dunării, cu 70 de vase. Acestea nu puteau fi apărate, în condițiile unui mal deschis, cum era cel din apropierea Chiiliei. Singura explicație: Flotila Dunării ar fi putut interveni,

în cursul unui atac general, la luptele de pe cursul superior al fluviului. Navele puteau urca până în inima Germaniei.

Înzestrarea trupelor sovietice dovedește caracterul ofensiv al planurilor lui Stalin. Hitler a intrat în război cu 3.195 de tancuri. Doar uzina de locomotive din Harkov producea jumătate din acest număr, într-un an. Iar modelul care a intrat în producție de masă, în toate uzinele, era unul de mare viteză, cu motor diesel, care putea să-și schimbe șenilele cu roți obișnuite. Un astfel de vehicol nu este util decât la vest de granița sovietică, pe drumurile din Europa și mai ales pe autostrăzile din Germania. Toată producția de armament, remarcă Suvorov, era de tip ofensiv, nu defensiv.

Concentrarea de forțe militare realizată de Stalin depășește tot ce s-a cunoscut în istorie. Între 1939 și 1941, Stalin pregătește trei eșaloane strategice, mobilizând inclusiv forțele din Extremul Orient.

Primul eșalon strategic se îndrepta împotriva României, pentru a tăia rezervele de petrol ale nemților, arată Suvorov. Eșalonul din linia a doua era pregătit pentru contralovitura germană, care ar fi venit cu siguranță, pentru că nemții nu puteau funcționa fără petrolul românesc.

Armata a 9-a, cea mai mare din lume la acel moment, trebuia să atace, prin Basarabia, capitala și câmpurile petroliere de la Ploiești. Armata a 16-a, din al doilea eșalon, urma să atace Ungaria, din Ucraina.

Decizia de atac fusese luată, irevocabil, în februarie 1941, când s-au desfășurat punctele de comandă ale fronturilor pe granița de vest a URSS. Jukov urma să conducă operațiunile din România. Dacă unii istorici spun că Stalin ar fi vrut să atace în 1942, Suvorov demonstrează că acest lucru nu era

posibil. Trupele concentrate pe cele 5 fronturi nu aveau cazărmi pregătite pentru iarnă și consumau resurse uriașe pentru hrană. Era total în afara logicii războiului să concentrezi trupele și să nu le folosești. Odată terminată concentrarea, în termen de o lună trebuie pornit atacul.

Suvorov scrie că data cea mai probabilă a atacului pregătit de Stalin era 6 iulie 1941. Operațiunea „Furtuna” nu a putut fi declanșată mai devreme pentru că nu se finalizase concentrarea eșalonului doi pe fronturile din Vest. Data la care urma să se încheie concentrarea era 10 iulie, potrivit arhivelor sovietice, deci atacul putea fi lansat cu trei-patru zile mai devreme.

La ora 3.40 a zilei de 6 iulie 1941, un baraj de artilerie ar fi lovit pe tot frontul, de la Baltica la Chilia. Mii de avioane ar fi trecut granița, surprinzând la sol avioanele germane și românești. Desantul ar fi tăiat căile de comunicații, iar trupele mecanizate ar fi pornit atacul, la sol. În prima oră de război, aviația Armatei a 9-a avea sarcină să distrugă rafinăriile de pe Valea Prahovei, iar Flota Mării Negre portul Constanța, cu instalațiile petroliere.

De altfel, chiar și după lansarea atacului german, Stalin a insistat pentru apărarea Basarabiei, ca parte a planului său ofensiv. Iar Jukov a ordonat, la o zi după atacul german, bombardarea Ploieștilor, care s-a executat în 26 iunie, reducând la jumătate producția de petrol.

Suvorov a descoperit în arhivele sovietice o informație esențială pentru a demonstra că Stalin a decis să atace Germania, dar nu a mai apucat din cauză că Hitler a făcut prima mutare. În 21 iunie, cu o zi înainte ca armata germană să atace Rusia, a avut loc o ședință a Biroului Politic.

Stalin devenise oficial premierul URSS, în luna mai. Până atunci nu avusese nicio funcție oficială în Stat, conducând URSS din poziția de secretar general al PCUS. Asumarea responsabilităților de premier poate fi explicată în trei feluri: dorea să fie cunoscut drept negociatorul păcii între puterile europene; dorea să fie cel care dădea personal ordinul pentru începerea războiului de „eliberare” a statelor europene; se pregătea să conducă personal războiul de apărare. Din toate informațiile prezentate de Suvorov, reiese clar că varianta apărării și cea a negocierilor nu stau în picioare. Stalin plănuia atacarea Germaniei naziste.

Rezerviștii fuseseră concentrați înainte de strângerea recolțelor, fapt fără precedent în istorie. Flota Baltică ieșise din Golful Finic și avansa spre Vest. Operațiunea de sovietizare, pregătită încă din 1940, când peste 99.000 de activiști din rezerva comitetului de partid fuseseră reatestați și 63.000 fuseseră pregătiți pentru a însoți armatele „eliberatoare”, a fost încheiată în data de 17 iunie 1941. Atunci, peste 3.700 de activiști din rândurile nomenclaturii au fost chemați în armată, pentru a ocupa funcțiile de comisar politic.

În 21 iunie, Biroul Politic ia două decizii. Dotarea trupelor cu lansatoare mobile de rachete în salve, BM 13, celebrele Katiușa, a fost una dintre ele.

A doua este mult mai importantă: au fost înființate formațiunile de front pe baza regiunilor militare vestice de frontieră. Cu alte cuvinte, scrie Suvorov, s-a formalizat juridic planul de invazie. Spionajul german a aflat de primul eșalon al dispozitivului, dar nimeni nu a bănuț că, în realitate, Stalin mai avea două eșaloane în rezervă. Iar forța Armatei a 9-a, îndreptată împotriva României nu era una de șoc,

ci de supra-șoc. Lovitura ar fi anihilat total rezistența germană și ar fi spulberat armata română.

Generalii lui Hitler și-au dat seama că, și dacă ar fi putut păstra România, un atac al rușilor pornit din Basarabia distrugea instalațiile petroliere, paralizând mașinăria de război a Reich-ului. De altfel, scrie Suvorov, comunicatul german explică decizia de a invada Rusia prin concentrarea de trupe la granița României, până în data de 21 iunie 1941. Planul german a funcționat fiindcă a devansat cu două săptămâni atacul sovietic. Operațiunea Barbarossa a surprins armatele lui Stalin nepregătite pentru apărare. Trupele de vânători de munte, concentrate de Armata a 9-a pentru a lansa atacul în Carpați, nu au reușit să blocheze înaintarea Wehrmachtului în șesurile Ucrainei. Spargerea frontului în nord și centru l-a obligat pe Stalin să-și retragă trupele de invazie din Basarabia pentru a apăra Ucraina și apoi Moscova. România scăpa de un atac devastator, iar ocuparea țării de către ruși era amânată cu trei ani. În plus, actul de la 23 august 1944 previne transformarea întregii țări în teatru de război, așa cum s-ar fi întâmplat în vara anului 1941, dacă nemții nu atacau primii.

Printre criticii cei mai importanți ai lucrării lui Suvorov se numără istoricul israelian Gabriel Gorodetsky și generalul rus Dmitri Volkogonov, potrivit Wikipedia. Una dintre criticile aduse muncii lui Suvorov este aceea că nu a terminat analiza asupra începutului dezastruos pentru sovietici al celui de-Al Doilea Război Mondial.

Dacă poate fi posibil ca Suvorov să fi sesizat corect intențiile reale ale lui Stalin și expunerea uriașului potențial material al mașinii militare sovietice, el a neglijat în mod nepermis argumentele despre problemele Armatei Roșii: slaba încadrare

cu ofițeri experimentați de toate gradele după epurările armatei din 1938 și moralul redus. Deși Suvorov a încercat să atace și aceste puncte în cărțile care le-a publicat mai apoi, toate disputele au rămas nerezolvate.

Criticii afirmă că cea mai mare parte a acestor dovezi nu sunt concludente, sau pot fi explicate în alți termeni decât cei sugerați de Suvorov. Un alt exemplu al argumentelor lui Suvorov a fost acela că sovieticii au proiectat tancul BT pentru a fi folosit pe rețeaua de autostrăzi germane (*Autobahns*). De fapt, acest proiect își avea originea în SUA, iar producția de tancuri BT a început în Uniunea Sovietică în 1931, când în Germania nu existau autostrăzi, iar URSS și Germania nu aveau frontieră comună.

Istoricul militar David Glantz pune la îndoială argumentele conform cărora armata sovietică era dispusă în formație de atac în 1941. El demonstrează că Armata Roșie era în starea de mobilizare parțială în iulie 1941, stare în care nici o apărare eficientă, nici un atac cu șanse de izbândă nu puteau fi asigurate fără o întârziere considerabilă... (www.dcnews.ro)

România – 10% pe șervetelul lui Churchill

În seara zilei de 23 august 1944, la orele 22,25, Regele Mihai a citit la radio *Proclamația către Țară*, redactată de Lucrețiu Pătrășcanu, reprezentantul Partidului Comunist din România în coaliția care viza răsturnarea regimului antonescian. Printre altele, suveranul a precizat că „România a acceptat armistițiul oferit de Uniunea Sovietică, Marea Britanie și Statele Unite ale Americii”. În realitate, în acel moment nu exista niciun armistițiu. El a fost semnat la 12 septembrie 1944, la Moscova.

S-a trecut cu vederea în mod deliberat situația militară a României în primavara și vara anului 1944, nu s-a spus nimic poporului român despre marea trădare de la Iași, din 20 august 1944 (a comandantului Armatei a 4-a, general Mihai Racoviță, săvârșită în strânsă legătură cu Casa Regală și cu Partidul Comunist), au fost prezentate în mod denaturat situația militară a României de dinainte de 23 august 1944, precum și tratativele diplomatice ale guvernului Antonescu

de la Cairo și Stockholm, inițiate încă de la sfârșitul anului 1943, ca și despre rezultatele acestora. Nu s-a suflat o vorbă despre manevrele cercurilor palatului de sabotare a acestor tratative și nu s-a spus până acum nimic despre conspirația Casei Regale și a PCR pentru arestarea lui Ion Antonescu și a guvernului său.

Încă din februarie 1943, Mareșalul Antonescu îi propune lui Mussolini ieșirea comună din război, iar în septembrie 1943 încep negocieri secrete pentru încheierea unui armistițiu cu anglo-americanii. După întrevvederele serviciilor secrete aliate la Cairo, s-a decis trimiterea misiunii colonelului De Castelaîne în România, împreună cu alți doi ofițeri, pentru a lucra ca intermediari între aliați și București. Acesta este prins la parașutare și instalat, în București, într-un apartament al Jandarmeriei la ultimul etaj. Ca urmare a parașutării colonelului De Castelaîne în România, Principele Barbu Știrbei este trimis în cel mai mare secret la Cairo, sub numele de Bond(!), cu un pașaport dat de Antonescu, dar la Istanbul este demascată nemților de către englezi, care nu erau pentru ieșirea României din Axă.

La sprijinirea războiului antisovietic au contribuit și cererile americane, din ianuarie 1943, reluate în ianuarie 1944, adresate țărilor Axei, inclusiv României, de capitulare necondiționată, cereri prezentate și în negocierile de armistițiu de la Cairo, din martie 1944, respinse atât de către guvernul Antonescu, cât și de opoziția Maniu-Brătianu, fapt ce a dus la prelungirea războiului cu peste un an. Rușii își urmăreau, și ei, cu destulă abilitate interesele. Încă din octombrie 1943, la Conferința miniștrilor de Externe de la Moscova, ministrul de Externe al URSS, a afirmat că „singurul om ce poate

face o atare schimbare de front în România este Mareșalul Antonescu”. Pe la mijlocul lunii septembrie 1943, viceprim-ministrul și ministrul de externe Mihai Antonescu aducea la cunoștința Secretarului de Stat american John Foster Dulles că „participarea României la război nu mai e decât simbolică. A rupe cu acest simbol, înseamnă a expune România celor mai grave represalii. Asta nu e cu puțință decât în cazul unei debarcări aliate”. Cu acest prilej, el insista asupra inoportunității schimbării regimului Antonescu, care dispunea de 45 de vagoane de aur, de mari cantități de cereale și de un milion de soldați înarmați.

În negocierile de armistițiu de la Cairo, a ieșit în evidență faptul că între Departamentul de Stat al SUA, reprezentatii militari și presedintele american Roosevelt existau serioase divergențe de opinie. Departamentul de Stat a salutat propunerile românești de armistițiu, arătând că „noi credem că ei singuri (românii) trebuie să decidă dacă vor o lovitură de stat a lui Maniu sau ieșirea din Axă o va face guvernul Antonescu. Dar, pentru o schimbare de front, recunoaștem că, dacă Mareșalul Antonescu vrea și este hotărât să o facă, numai el are mijloacele necesare și cele mai mari șanse de succes”. Dar Roosevelt rămânea neclintit în acțiunea de capitulare necondiționată. Opoziția din România – Maniu și Brătianu – au colaborat strâns cu Antonescu la toate negocierile de armistițiu în vederea ieșirii României din război alături de Axă. Guvernul sovietic a răspuns categoric la discuțiile dintre putere și opoziție: „Noi, rușii, preferăm să negociem cu actualul Guvern al României și suntem gata să-l ajutăm să elibereze țara de germani”.

Deoarece negocierile de la Cairo trenau din cauza poziției rigide a SUA, guvernul Antonescu începe negocierile de armistițiu la Stockholm cu guvernul sovietic. Contactul, discuțiile și negocierile din capitala suedeză se concretizează prin formularea unor condiții precise de armistițiu și nu de capitulare necondiționată, cum ceruse Roosevelt la Cairo. Trupele române de pe front, fie se predau rușilor, fie vor ataca trupele germane. Rușii se obligau să le aprovizioneze cu armament și alte materiale necesare și să rămână la dispoziția lui Antonescu și Maniu pentru a restabili independența și suveranitatea României. Rușii acceptă și ca România să dea un ultimatum de 15 zile Germaniei, pentru a-i părăsi teritoriul înainte de a-i declara război. În cazul retragerii trupelor germane, România poate rămâne neutră; Arbitrajul de la Viena este nul și neavenit. Transilvania revine la patria-mamă în totalitate. Rușii se mulțumesc numai cu o fâșie de trecere în nordul țării, iar guvernul român poate să-și exercite funcțiile într-o parte a țării neocupată de armatele sovietice.

În paralel cu negocierile de armistițiu de la Stockholm și Cairo și cu desfășurarea complotului regal, prin trimișii Regelui se duceau tratative și de către Partidul Comunist de scoatere a României din războiul antisovietic. Oricât s-ar nega sau subestima azi, PCR a jucat un rol important în complotul de la Palatul Regal și în tradarea de la Iași, dar și în desfășurarea ulterioară a evenimentelor declanșate la 23 august 1944.

În noaptea de 13-14 iunie 1944, are loc o întâlnire conspirativă (ultima) a reprezentanților PCR, Emil Bodnăraș și Lucrețiu Pătrășcanu, cu reprezentanții Palatului Regal și ai armatei. Emil Bodnăraș a prezentat planul Partidului Comunist care prevedea: a) răsturnarea prin forță a dictaturii

militaro-fasciste; b) scoaterea țării din războiul hitlerist; c) întoarcerea armelor împotriva Germaniei naziste. Cei prezenți au aprobat planul elaborat de PCR, iar a doua zi l-a aprobat și Regele, care se împotriva armistițiului negociat de guvern cu rușii. Pozitia lui față de armistițiu rezulta clar dintr-o declarație făcută lui Gheorghe Brătianu: „Dacă îl lăsăm pe Antonescu să facă singur armistițiul, ne va ține sub papuc”. Cu acest prilej, l-a sfătuit pe Brătianu să se retragă de la orice acțiune cu Antonescu. În acest spirit a acționat și Gheorghe Duca, trimisul Regelui la Stockholm, care, și la vârsta de 80 de ani, își făcea „un titlu de glorie” din misiunea ce i-a dat-o Regele de a sabota tratativele de armistițiu româno-sovietice. (*www.adevarul.ro*)

Acordul de procentaj, cunoscut și ca „Documentul obraznic”, a fost o înțelegere între liderul sovietic Iosif Vissarionovici Stalin și prim-ministrul britanic Winston Churchill privind împărțirea Europei de sud-est în sfere de influență în timpul celei de-a Patra Conferințe de la Moscova, în anul 1944.

În 1944 armatele sovietice avansau rapid în Europa de Est, convingându-l pe Churchill de necesitatea de a ajunge la un acord cu Stalin privind viitorul regiunii. Churchill a încercat să restabilească influența britanică în regiune, în special în Grecia, pentru a asigura o dominația britanică în Marea Mediterană.

În luna mai, Churchill a evaluat posibilitatea de a rezista cu sprijinul SUA la trecerea la comunism a regiunii. La 5 mai 1944, ministrul de externe britanic, Anthony Eden, a propus ambasadorului sovietic să examineze problemele românilor, în principal în ceea ce privește URSS-ul, în timp ce grecii ar trebui să rămână sub influență britanică. Iugoslavia nu a fost

menționată în propunerea de acord. La 18 mai, ambasadorul sovietic a informat consimțământul guvernului său, cu condiția aprobării SUA.

La 9 octombrie 1944, Churchill și Stalin s-au întâlnit la Conferința de la Moscova. Relatarea lui Churchill privind acest incident este următoarea: Churchill a scris pe o bucată de hârtie (unii pomenesc de un șervețel) propunerea ca sferele de influență să se împartă procentual după cum urmează:

- **România:** Uniunea Sovietică ar trebui să aibă 90% influență, iar Marea Britanie 10%;
- **Grecia:** Uniunea Sovietică ar trebui să aibă 10% influență, iar Marea Britanie 90%;
- **Ungaria și Iugoslavia:** Uniunea Sovietică și Marea Britanie ambii cu 50%;
- **Bulgaria:** Uniunea Sovietică cu 75% influență, iar Marea Britanie cu 25%.

El a împins hârtia spre Stalin, care a bifat și a dat-o înapoi lui Churchill.

„Oare nu este cinic să dispunem în această manieră de soarta a milioane de oameni? Hai să ardem hârtia!” ar fi spus Churchill.

„Nu, păstrați-o!” ar fi răspuns Stalin.

În cursul negocierilor din zilele următoare, la 10 și 11 octombrie 1944, dintre Anthony Eden, ministrul de Externe al Marii Britanii, și Viaceslav Molotov, comisarul poporului pentru Afacerile Străine al URSS, procentele propuse de Churchill au fost modificate în cazul Bulgariei și al Ungariei, Uniunea Sovietică obținând, în cele două țări, o influență de 80%. În afara acestor două țări, nu au fost menționate altele.

Dacă acest acord a avut loc în realitate, atunci Stalin și-a păstrat promisiunea în privința Greciei, dar nu și în cazul României, Bulgariei și Ungariei, care au căzut complet sub influență sovietică. Pe de altă parte, nici Churchill nu s-a ținut de cuvânt în privința Greciei, unde nu s-a permis nicio influență sovietică. În Războiul Civil Grec, Marea Britanie a acordat sprijin forțelor guvernamentale, dar sovieticii nu au acordat ajutor partizanilor comuniști greci. (<https://ro.wikipedia.org>)

Conferința de Pace de la Paris (29 iulie-15 octombrie 1946) a fost urmată de Tratatul de Pace, semnat pe 10 februarie 1947, dintre Aliați și statele Axei, în urma celui de-Al Doilea Război Mondial.

În ziua de 10 februarie 1947, în palatul Ministerului de Externe al Franței, au fost semnate tratatele de pace cu Italia, Bulgaria, Ungaria, Finlanda și România. Din partea României, tratatul a fost semnat de Gheorghe Tătărescu, Lucrețiu Pătrășcanu, Ștefan Voitec și Dumitru Dămăceanu. Tratatul de pace cu România conținea multe prevederi dezavantajoase: deși armata română participase alături de Națiunile Unite de la 24 august 1944 la 12 mai 1945, și dăduse grele jertfe de sânge (circa 170.000 de morți, răniți, dispăruți), care o situau pe locul al patrulea (după Uniunea Sovietică, Marea Britanie și SUA) în privința pierderilor umane suferite, România nu a primit statutul de țară cobeligerantă. În septembrie 1944, cu prilejul discuțiilor asupra Convenției de armistițiu, cobeligeranța era considerată de reprezentanții celor trei Mari Puteri ca firească, dar nu au înscris-o în textul documentului, iar motivul real s-a evidențiat abia în momentul elaborării tratatului de pace.

De asemenea, cu toate că guvernele SUA și Marii Britanii declaraseră că nu recunosc nici o modificare teritorială survenită după 1 septembrie 1939 (izbucnirea celui de-al doilea război mondial), aceste state și-au schimbat poziția, recunoscând anexarea Basarabiei, Nordului Bucovinei și ținutului Herța de către Uniunea Sovietică, în urma notelor ultimative din 26-27 iunie 1940 (numite în articolul 1 din tratat ca reprezentând „Acordul sovieto-român din 28 iunie 1940”). Pe de altă parte, Marile Puteri au decis să restabilească granița de stat între România și Ungaria din 1 ianuarie 1938, anulând astfel dictatul de la Viena din 30 august 1940. Ca urmare a trasării noilor granițe, România a se învecina cu Uniunea Sovietică, Ungaria, Iugoslavia și Bulgaria. Potrivit articolului 21, toate forțele militare aliate urmau să fie retrase din România, în termen de 90 zile de la intrarea în vigoare a tratatului, „Uniunea Sovietică rezervându-și dreptul de a păstra pe teritoriul român forțele armate care i-ar putea fi necesare pentru menținerea liniilor de comunicație ale Armatei Sovietice cu zona de ocupație din Austria”. Era o formulă de circumstanță (drumul cel mai scurt între Uniunea Sovietică și Austria nu trecea prin România), prin care Marile Puteri au convenit ca Armata Roșie să rămână în această țară. În septembrie 1944, retragerea trupelor sovietice după încetarea războiului fusese prezentată ca un fapt normal, de la sine înțeles.

În 1947, această chestiune era abordată din alt unghi de vedere, cu consecințe contrare spiritului din 1944. O altă chestiune viza despăgubirile de război: tratatul obliga România să plătească 300 milioane dolari SUA, timp de opt ani, începând cu 12 septembrie 1944, în bunuri (produse petroliere,

cereale, lemn, vase maritime și fluviale, utilaj divers și alte mărfuri). România trebuia să restituie în bună stare bunurile ridicate de pe teritoriul statelor Națiunilor Unite și să suporte cheltuielile de lucru, materiale și transport. Clauzele militare prevedeau că România era autorizată să dispună de o armată de uscat de 120.000 de oameni, la care se adăugau câte 5.000 pentru artileria antiaeriană și pentru marină, 8.000 pentru aviația militară. Personalul care depășea acest efectiv urma să fie licențiat în termen de șase luni de la intrarea în vigoare a Tratatului.

În Tratat erau și prevederi care vizau politica internă a României: asigurarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, inclusiv libertatea de exprimare, libertatea presei și de publicare, libertatea cultului, libertatea de opinie politică și de întrunire publică; să nu admită discriminări între persoane pe criterii de religie, rasă, sex sau limbă; să abroge legislația discriminatorie; să dizolve toate organizațiile de tip fascist, precum și alte organizații care ar face propagandă ostilă Uniunii Sovietice sau oricăreia din celelalte Națiuni Unite; să aresteze și să prevadă în vederea judecării persoanele acuzate de crime de război și contra păcii sau umanității ș.a. Tratatul conținea și elemente privind statutul internațional al României, între care obligația de a recunoaște ca deplin valabile tratatele de pace cu Italia, Bulgaria, Ungaria și Finlanda, precum și alte acorduri sau aranjamente încheiate de Națiunile Unite cu Austria, Germania și Japonia.

De asemenea, România se angaja să accepte toate aranjamentele care au fost sau urmează a fi încheiate pentru lichidarea Societății Națiunilor. La rândul lor, Puterile Aliate și Asociate promiteau să sprijine cererea României de a adera

la Organizația Națiunilor Unite. Din punctul de vedere al dreptului internațional, prin semnarea Tratatului de pace, România ieșea de sub regimul armistițiului cu Națiunile Unite și devenea un stat independent și suveran. Într-adevăr, Înalta Comisie Aliată de Control și-a încetat existența, iar activitatea guvernului român nu mai era „monitorizată” și amen- dată de reprezentanții S.U.A., Uniunii Sovietice și Marii Britanii. În realitate, statutul internațional al României nu a cunoscut o ameliorare, deoarece ea a rămas practic sub ocu- pația sovietică.

Reprezentanții SUA și ai Marii Britanii nu mai aveau calitatea oficială de a interveni în sprijinul forțelor democra- tice, pentru respectarea drepturilor și libertăților cetățenești de către guvernul român. Notele diplomatice americane și engleze aveau să fie respinse de guvernul de la București, sub motivul că se încerca intervenția în treburile interne ale unui stat independent și suveran. Încercarea SUA de a sprijini țările europene printr-un masiv ajutor economic („Planul Marshall”, lansat în iulie 1947) a fost respinsă de statele aflate în zona de dominație sovietică, inclusiv de România. Relațiile cu statele occidentale s-au diminuat considerabil pe fondul declanșării războiului rece între SUA și aliații ei, pe de o parte, și Uniunea Sovietică și celelalte state din lagă- rul socialist, pe de altă parte. (*www.istorie-pe-scurt.ro*)

La ora 22.00, în ziua de 23 august, prin Comunicatul Regelui Mihai, s-a ordonat încetarea focului între trupele române și cele sovietice, dar, pentru că armistițiul cu sovie- ticii nu era semnat, rușii au continuat să captureze militarii români. Așa au luat drumul Siberiei circa 175.000 de militari români, 40.000 dintre aceștia au fost internați în lagărul de

la Bălți din Basarabia, unde au murit de foame sau de frig, de boli sau au fost executați de comisari basarabeni din Armata sovietică, între ei numărându-se și maiorul Alexandru Bârlădeanu. Armistițiul se semnează abia pe 12 septembrie.

Criticii actului de la 23 august 1944 (și nu sunt puțini) îl consideră ca „act de înaltă trădare”, iar alții o „gravă eroare politică”. Aceștia susțin că Mareșalul Antonescu trebuia lăsat să încheie și să semneze armistițiul, deoarece el îl negociase și putea să impună rușilor, prin puternica sa armată de un milion de oameni, un alt mod de acțiune decât capitularea. Prin arestarea lui Antonescu și capitularea întregii armate, din ordinul Regelui Mihai, înaintea semnării armistițiului cu rușii, România a pierdut baza juridică și morală a apărării drepturilor sale, s-a dezonorat singură. Capitularea necondiționată a însemnat un dezastru național, un mare calvar pentru România, ce îl va purta o lungă perioadă de timp. Alături de cei circa 175.000 de militari români care au luat drumul lagărelor sovietice de prizonieri după 23 august 1944, au mai fost deportați în URSS peste 20.000 de alți români și 72.000 de români de etnie germană. Prin nesemnarea armistițiului și capitularea necondiționată, România și-a pierdut definitiv libertatea, i s-a refuzat statutul de țară cobeligerantă, deși a fost a patra putere militară participantă la înfrângerea Germaniei fasciste. În decurs de un deceniu și jumătate, după 23 august 1944, România a fost furată de ruși de cel puțin trei miliarde de dolari, în locul celor 300 de milioane impuse prin „Armistițiul” dictat de Moscova. Semnarea armistițiului cu URSS, care conținea destule condiții împovărătoare pentru România, față de armistițiul negociat cu Antonescu, a fost trăgănată pâna la 12 septembrie 1944, iar protocolul

privind raporturile dintre Armata română și Armata sovietică a fost semnat abia pe 25 septembrie, ceea ce a făcut ca Armata română să se angajeze singură în luptele pentru eliberarea Transilvaniei, reușind ca, până către jumătatea lunii septembrie, să fie respinse de pe teritoriul României, până la frontiera vremelnice impusă, trupele hitleristo-horthyste.

Semnificativ pentru prestigiul de care se bucura la Moscova Mareșalul Antonescu este și răspunsul dat de Molotov lui Lucrețiu Pătrășcanu, la 12 septembrie 1944, prezent la Moscova cu delegatia română pentru semnarea armistițiului. Când Pătrășcanu a întrebat de ce condițiile de armistițiu impuse de URSS României sunt mai grele decât cele oferite lui Antonescu, Molotov i-a răspuns: „Antonescu reprezenta România, iar voi nu reprezentați pe nimeni”!

Către începutul lunii septembrie 1944, s-au intensificat presiunile comandamentelor sovietice de subordonare a Armatei române, iar începând cu ziua de 7 septembrie Armata română a intrat în subordinea Armatei sovietice, fiind împărțită la diferite grupuri de armate sovietice, iar Marinei române i-au fost debarcate echipajele la 3 septembrie și înlocuite cu echipaje sovietice. (*www.historia.ro*)

Cotidianul spaniol El Pais l-a vizitat, la sfârșitul anului 2011, în Elveția pe Regele Mihai al României. Hitler și Mussolini nu și-au imaginat niciodată că acel tânăr și neexperimentat monarh va fi capabil să schimbe cursul celui De-al Doilea Război Mondial cu o lovitură de Stat. Sau cel puțin să scurteze cu șase luni acel carnagiu. „Oficial, ceea ce am făcut a fost să scot România din război, cu speranța de a evita o vărsare de sânge. Deși știam că nemții nu vor accepta niciodată asta. De altfel, nici nu au făcut-o, în aceeași zi

ne-au bombardat”, își reamintea fostul rege. Dar în lungii ani de exil, pe Mihai I-l-a apăsât mereu ceea ce în fond consideră o trădare a Occidentului și, în special, a liderului britanic Winston Churchill. „România și toate țările aflate la est de Germania au fost abandonate, la Yalta”, spune el, reamintindu-și de conferința din februarie 1945, la care Stalin, Roosevelt și Churchill au stabilit reîmpărțirea Europei. „Bineînțeles că înțeleg de ce Churchill a crezut că era singura strategie posibilă, sau cel puțin din perspectiva britanică. Dar nu pot să-l iert, nici să i-o accept.” Regele nu uită că oame-nii de rând au fost cei care au plătit consecințele. „Aceleași popoare pentru care au intrat Aliații în război”, adaugă el. „Și deși nu a existat opoziție din partea niciunui alt lider prezent la Yalta la împărțirea continentului, a fost Churchill cel care a considerat-o o soluție naturală și perfect acceptabilă.”... (*www.adevarul.ro*)

Un episod extrem de interesant din *Memoriile* lui Dimitrie Dimăncescu îl constituie relatarea întâlnirii cu Churchill în perioada Maroc. În decembrie 1950, omul care a schimbat istoria lumii sosește la Marrakech ca să-și scrie al cincilea volum de memorii și să picteze în liniște. Pentru cazarea lui, hotelul Mamounia pune la dispoziție o aripă întreagă, de unde Churchill avea priveliște către Munții Atlas, de care era captivat. În jurul lui se ridică un zid impenetrabil de securitate, pe care ardeau să-l treacă notabilități, ziariști și oameni care doreau să-i fie în apropiere temutului politician căruia i se spunea, cu deferența cuvenită statutului, „Bătrânul”.

Memoriile lui Dimitrie Dimăncescu relatează acest episod. La 19 ianuarie 1951, Churchill dă un dineu la care au fost invitate doar câteva persoane. Familia Dimăncescu s-a

aflat printre ele, ba mai mult, Alexandrei, soției lui Dimitrie, i-a fost rezervat scaunul din dreapta lui Churchill, ceea ce însemna că avea să fie partenera sa de discuție. Numai că Alexandra Dimănescu a fost pusă în gardă că Bătrânul este cam morocănos și nu are chef de conversație, mai ales că era ultima sa cină franceză din Maroc, iar el avea de gând să o savureze. Masa fusese organizată cu minuțiozitate de soția sa Clementine, descrisă ca o gazdă perfectă, care-i suporta toate capriciile ilustrului om politic.

Când Winston Churchill intră în salon, salută pe rând invitații, iar soților Dimănescu li se adresează direct: „Sunt așa bucuros c-ați putut veni. Am încercat din răputeri să vă salvez țara de comunism. Îmi pare rău că n-am putut face mai mult pentru România, dar am salvat Grecia cu un preț groaznic. 33.000 oameni au trebuit uciși”, a spus el dintr-o suflare. Oaspeții români au rămas fără cuvinte, surprinși de regretele exprimate de omul de stat renumit pentru stilul său dur. „În acel moment nu am putut realiza ce l-a făcut să ne ofere scuzele lui. Trebuie să o fi compus în mintea lui înainte de a coborî la cină, era clar că nu era o remarcă improvizată. Am făcut un efort disperat să spun ceva. Nu era o ocazie în care să-mi expun durerea din suflet”, a povestit Dimitrie.

Meniul a fost simplu: supă de carne cu legume și condimente, pește, friptură de miel, cartofi prăjiți, mazăre, salată de cicoare, înghețată cu căpșune proaspete și foietaje. Supa, în special, era favorita lui Churchill, fiind sigura care se mănâncă folosindu-te de furculiță și cuțit. După cea de-a doua porție de supă, Winston s-a întors către Alexandra Dimănescu întrebând-o în ce limbă vor să converseze, în franceză sau în engleză, și despre ce anume să vorbească. Ea i-a cerut

sfatul personal despre educația copiilor pe care voia să-i trimită la studii în Anglia, considerându-i acolo în siguranță în cazul unui atac al Rusiei. Churchill i-a spus că mult mai sigur este în Marrakech. „Cine ar fi atât de prost încât să irosească o bombă pe acest oraș? O bombă, orice bombă, este un lucru scump, iar Marrakech nu merită bombardat. Dacă rușii ar înainta spre inima Europei, vor fi împinși dincolo de Urali. Americanii au, sunt sigur, mai mult de 1.000 bombe atomice. Asta ar presa rușii înapoi în Asia, de unde vin”, a argumentat el. Româncea l-a întrebat, însă, dacă asta n-ar fi o greșală uriașă, având în vedere că împingând rușii în afara Europei, în Asia, ar aduce laolaltă 200 milioane ruși cu peste 400 milioane chinezi. Întrebarea i-a ridicat tensiunea lui Churchill, care a bătut cu pumnul în masă de a zăngănit vesela. „Chinezii? Pot zbura? Pot înota? Pot ei face 1.001 de lucruri pe care o națiune, orice națiune măreață, trebuie să le facă pentru a susține un război la nivel global? Nu, doamnă!”, a răspuns el cu voce ridicată. Dimitrie, care simțise nevoia să mai ceară un pahar de șampanie la auzul discuției tensionate, se temea deja că soția sa l-a mâniat prea tare pe Churchill. Dar companionii l-au liniștit că, din contră, lui îi plac disputele politice. La sfârșitul dineului, politicianul a venit la român și l-a felicitat: „Aveți o soție deșteaptă: știe despre ce vorbește”.

A doua zi, Winston Churchill, Clementine și fiica lor Diana au plecat înapoi în Anglia, conduși la scara avionului de oficiali și apropiați.

În volumul *Triumf și tragedie*, Churchill avea să descrie cum a decurs împărțirea sferelor de influență din Balcani între cele două mari puteri, Rusia și Marea Britanie. „La prima întâlnire importantă de la Kremlin, eram eu, Stalin, Molotov

și Eden. Momentul era prielnic pentru afaceri. Pe o bucată de hârtie am scris cifrele. În Bulgaria, influența Rusiei ar fi fost de 75%. În timp ce lui Stalin i se traducea propunerea mea, el a luat stiloul său albastru și a parafat procentele. A urmat o pauză lungă. Hârtia era în mijlocul mesei.” „Era destul de firesc că Rusia are interese vitale în zona Mării Negre. România a fost cea mai atacată, cu 26 divizii de război. Marea Britanie consideră corect să arate respect îndeosebi pentru viziunea Rusiei în privința României și Bulgariei, unde Sovietele doresc să ia conducerea”, avea să mai spună Churchill. (*www.adevarul.ro*)

Lămuriri bibliografice

Pentru a aduna materialul documentar necesar realizării acestui nou volum din colecția „Istории secrete” am consultat colecțiile unor cunoscute publicații, precum și arhivele lor online. Le rămân îndatorat colegilor de la Adevărul, Memoria, Historia, Formula As, Libertatea, Jurnalul Național, Evenimentul Zilei, Ziarul de Duminică, Click!, Cancan, precum și celor de la Agenția Mediafax.

Recunoștința mea îi vizează în egală măsură și pe cei care gestionează resursele de pe internet ale site-urilor și blogurilor:

www.adevarul.ro

www.antena3.ro

<http://atlas-geografic.net>

<https://cersipamanromanesc.wordpress.com>

www.contributors.ro

www.cotidianul.ro

www.cultural.bzi.ro

www.curentul.info

www.dcnews.ro

<https://deieri-deazi.blogspot.ro>
www.descopera.ro
<http://enciclopediaromaniei.ro>
<http://evz.ro>
www.gandul.info
www.historia.ro
<https://historice.ro>
www.hotnews.ro
<https://identitatea.ro>
www.istorie-pe-scurt.ro
<http://istorieveche.ro>
www.jurnalul.ro
www.lovendal.ro
www.obiectiv.info
<http://povestidealtadata.blogspot.ro>
www.ring.ro
<http://romanalibera.ro>
www.rtv.net
www.stelian-tanase.ro
<https://tudorcurtifan.wordpress.com>
www.ziarulmetropolis.ro
www.ziuanews.ro

Foarte multe informații prețioase am cules din enciclopedia online Wikipedia (<https://ro.wikipedia.org/>).

Nefind o lucrare științifică (vreo „teză de doctorat”!), nu am inclus note în subsolul paginilor în care să precizez data și locul unde au apărut fragmentele citate, ci doar am marcat preluările din presa scrisă și online cu ghilimele, spre a nu îngreuna/complica inutil lectura.

Am consultat și mai multe volume ce cuprind date și informații despre cei care au încercat să distrugă România și motivațiile lor:

Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor – *Istoria României*, Editura Enciclopedică, București, 1998.

Dan-Silviu Boerescu – *Carol al II-lea, Suveranul controversat și iubirile lui interzise*, Editura Integral, București, 2018.

Dan-Silviu Boerescu – *Clipele astrale ale istoriei României. Zece zile incredibile care ar fi putut schimba destinul țării*, Editura Integral, București, 2018.

Dan-Silviu Boerescu – *Pagini din istoria țării pe care am vrea să le uităm*, Editura Integral, București, 2018.

Dan-Silviu Boerescu – *Românii neștiuți din spatele marilor personalități ale omenirii și secretele lor odioase*, Editura Integral, București, 2018.

Lucian Boia – *Istorie și mit în conștiința românească*, Editura Humanitas, București, 1997.

Lucian Boia – *Mituri istorice românești*, Editura Universității din București, 1995.

Lucian Boia – *Jocul cu trecutul. Istoria între adevăr și ficțiune*, Editura Humanitas, București, 1997.

Anton Caragea – *Pagini de istorie ascunsă*, Editura Cartier, Chișinău, 2004.

Carol al II-lea, Regele României. Însemnări zilnice, 1937-1951, ediție îngrijită, note, glosar și indice de Viorica Moisiuc, Nicolae Rauș, cuvânt înainte de Ioan Scurtu. Editura Scripta, București, 1995-1997.

*** *Memoriile Regelui Carol I al României. De un martor ocular*, ediție de Stelian Neagoe, Editura Machiavelli, București, 1994.

Winston S. Churchill – *The Second World War. Triumph and Tragedy*, Vol. VI, Cassell, London, 1953.

Adrian Cioroianu – *Cea mai frumoasă poveste. Câteva adevăruri simple despre Istoria Românilor*, Editura Curtea Veche, București, 2013.

Florin Constantiniu – *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2002.

Dimitri D. Dimăncescu – *Uncharted Journey. Memoirs*, BTF, 2016.

Jean Baptiste Duroselle – *Istoria relațiilor internaționale 1919-1947*, Vol. I, Editura Științe Sociale și Politice, București, 2006.

Vlad Georgescu – *Istoria românilor de la origini până în zilele noastre*, Editura Humanitas, București, 1992.

Constantin C. Giurescu – *Istoria românilor*, vol. I-III, Fundația Regală pentru Literatură și Artă „Carol al II-lea”, București, 1938.

Mihail Manoilescu – *Dictatul de la Viena. Memorii iulie-august 1940*, Editura Enciclopedică, București, 1991.

Bogdan Murgescu – *Istoria României în texte*, Editura Corint, București, 2001.

George Potra – *Din Bucureștii de ieri*, vol. I-II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1990.

George Potra – *Documente privitoare la Istoria Orașului București*, Vol. I-II, Editura Academiei R.P.R., București, 1967.

Lucian Predescu – *Enciclopedia Cugetarea*, Editura Cugetarea – Georgescu Delafras, București, 1940.

Mihai Sorin Rădulescu – *În căutarea unor istorii uitate*, Editura Vremea, București, 2011.

Victor Suvorov – *Spărgătorul de gheață. Cine a declanșat Al Doilea Război Mondial?*, Editura Polirom, Iași, 2010.

Ștefan Ștefănescu – *Istoria poporului român*, Editura Academiei, București, 1970.

*** *Izvoare privind istoria României*, Editura Academiei R.P.R., București, 1964.

*** *23 August 1944. Documente*, vol. I, 1939-1943, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984.

Mulțumirile mele se îndreaptă către colectivul **Anticariatului UNU**, Str. Academiei, 4-6, București, care m-a ajutat cu profesionalism în activitatea de documentare, ca și în cazul altor cărți semnate de mine. (www.anticariat-unu.ro)

Colecția ISTORII SECRETE

prezentată de Dan-Silviu Boerescu

Am fost prea multă vreme prizonierii stereotipurilor patriotarde din manualele de istorie, care au falsificat – vreme de mai multe generații – semnificația unor fapte și evenimente care ne definesc ca popor. Uneori, trucajele propagandistice s-au realizat prin omisiune, alteori prin folosirea de clișee specifice luptei de clasă de inspirație sovietică.

Însă, în momentul de față, când accesul liber la informație nu mai este o utopie, putem puncta altfel o sumedenie de episoade istorice și putem privi personajele exponențiale ale diferitelor epoci în toată complexitatea lor umană, fără teama de a deveni culpabili în ochii cenzurii, dar și cu riscul inerent de a șoca naționaliștii, protocroniștii sau extremiștii, indiferent de culoare lor politică.

Spre descifrarea istoriei secrete a României!

Un proiect editorial

INTEGRAL

Volumul I

Cele mai murdare crime politice din istoria modernă a României

Secolul XX a fost marcat de o succesiune de întâmplări tragice – asasinate politice sau felurite „accidente” ale unor lideri români, care au hrănit toate o mulțime de scenarii și teorii ale conspirației. Au murit, în circumstanțe care ridică multe semne de întrebare, personalități care au marcat decisiv epoca lor și care au avut orientări ideologice de toate culorile – liberali, țărăniști, carliști, legionari, comuniști etc., uniți între ei numai de caracterul violent al sfârșitului fiecăruia, provocat de glonț, otravă, rangă sau baionetă.

Volumul II

Clipele astrale ale istoriei României. Zece zile incredibile care ar fi putut schimba destinul țării

Ziua în care, în anul 44 î. Hr., Burebista a fost asasinat și cea de Crăciun, în 1990, când Regele Mihai s-a întors prima oară în România după mai bine de patru decenii de exil, dar a fost izgonit din nou din țară, ziua în care, în august 1601, Mihai Viteazul a fost ucis la Câmpia Turzii și cea, din august 1991, când Republica Moldova și-a declarat independența față de Uniunea Sovietică dar nu s-a reîntors la sânul Patriei-Mamă... sunt doar câteva momente istorice în care România și-a ratat destinul.

Volumul III

Pagini din istoria țării pe care am vrea să le uităm

Istoria unei țări nu se compune doar din momente glorioase, de apoteoză și triumf, când mulțimile exultă de fericire, iar conducătorii sunt nimbați de haloul gloriei. Din nefericire, adesea memoria colectivă reține traumatizant momentele oribile ale decăderii și agoniei. Nici în cazul poporului român acestea nu au lipsit. De pildă, atunci când Constantin Brâncoveanu și fiii săi au fost uciși și mutilați barbar la Stambul sau atunci când, în 1812, într-o sală a Hanului lui Manuc, Rusia țaristă ne fura prima oară Basarabia, sau atunci când, pe 30 august 1940, la Viena, cu complicitatea lui Hitler și a lui Mussolini, Horthy împlânta pumnalul în trupul Transilvaniei, ori atunci când, în decembrie 1989, cripto-comuniștii confiscau revolta populară...

Volumul IV

Zece mistere fascinante ale spațiului carpato-danubiano-pontic

Sfinxul din Bucegi, Kogaion – polul energetic al Planetei, „Gura de Rai” – locul cu „energie pură” din Carpați (certificat de NASA), tunelurile din Dobrogea, aurul dacic ascuns în munți, tăblițele de aur de la Sinaia, Tărtăria și prima scriere a lumii, comorile templierilor de la Câmpulung Muscel, orașul subteran de sub Sarmisegetuza, Androniconul, scheletele uriașe din Lunca Dunării și... România încă mai are enigme incredibile de descifrat!

Volumul V

Românii neștiuți din spatele marilor personalități ale omenirii și secretele lor odioase

Pare incredibil dar, într-un moment sau altul, lideri mondiali precum Stalin, Hitler și, chiar, Churchill au cochetat, în diverse maniere, cu ideea distrugerii României. În trecutul istoric, asemenea exemple pot fi găsite cu duiumul. Nici prezentul nu ne scutește de asemenea scenarii abracadabrante...

Volumul VII

Aurul, uraniul și alte comori furate din România. Noi scenarii despre marile jafuri naționale

După cucerirea Daciei, Traian a luat atâta aur din comoara lui Decebal încât timp de doi ani a oferit cetățenilor Romei petreceri cu mâncare și lupte de gladiatori (*panem et circenses*) gratis. În epoca societăților mixte româno-sovietice (faimoasele Sovrom-uri), în contul achitării „datoriilor de război”, rușii ne-au luat uraniul și alte substanțe rare și prețioase. Astăzi, munții noștri se golesc de păduri în ritm accelerat...

Volumul VIII

Nova ordine europeană Teoria conspirației privind dezmembrarea României și reîmpărțirea Bătrânului Continent

Chiar dacă, deocamdată, separarea Cataloniei de Madrid și dezmembrarea Spaniei au eșuat, tendința de atomizare a Europei, începută o dată cu spargerea în bucăți a fostei Iugoslavii și ruperea Cehoslovaciei, probabil va continua. Franța, Italia sau Marea Britanie par a fi victime predestinate, însă nici România nu este iertată de astfel de amenințări: vă spune ceva „Țara Secuilor”? Surpriza este că nu este singura astfel de încercare...

Volumul IX

Marile manipulări din istoria României Teroriștii din decembrie 1989 – realitate, ficțiune sau manipulare criminală?

„Teroriștii” care ne-au înspăimântat în timpul Revoluției au început să fie pregătiți încă din 1968. Deloc întâmplător, în martie 1989 într-o revistă militară românească se publica studiul *Lupta de rezistență în cadrul războiului de apărare a patriei. Particularități ale participării unităților centrale și teritoriale de securitate la organizarea luptei de rezistență pe teritoriul vremelnic ocupat de inamic*. Istoricii au remarcat că „tema era discutată de mai mulți ani și au existat numeroase ședințe și dezbateri la care participau cadre din Securitate, Armată, Gărzi Patriotice și partid. Au fost elaborate variante de lucru și s-au adus îmbunătățiri periodice ale planurilor, în funcție de realitățile schimbătoare de-a lungul timpului”...

Volumul X

**Operațiuni secrete
ale unor puteri străine în România**

Scena Revoluției din Decembrie 1989 a fost doar una dintre cele pe care au evoluat agenții unor puteri străine, încercând și, uneori, reușind să influențeze evenimente epocale din istoria noastră, în care oamenii cu dublă sau multiplă comandă, reprezentând interesele imperiilor vecine au ajuns foarte aproape sau chiar în vârful piramidei politice autohtone.

Volumul XI

**Odissea marilor spioni români
din secolul XX**

Mihail Moruzov este numele celui care se trage din cazacii zaporojeni refugiați din Caucaz în România. Născut la 18 septembrie 1887, în satul Zebil din Tulcea, într-o familie cu opt copii, Moruzov avea să devină, cu voia sa și împins de instinct, părintele serviciilor secrete românești. Cu toate că a făcut doar trei clase primare, inteligența și flerul tulceanului l-au transformat în timp într-unul dintre cei mai apreciați spioni ai Europei. Maria Tănase, Elena Constantinescu alias Helen O'Brien, Veturia Goga sunt cele mai cunoscute spioane române, unele în acte, altele doar bănuite de așa ceva. Iar gălățeanca Vera Atkins a devenit unul dintre șefii serviciului de spionaj britanic din timpul ultimei conflagrații mondiale.

Volumul XII

Tainele Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918

Actul istoric înfăptuit la 1 Decembrie 1918 a constituit apogeul unor acțiuni politice, militare și diplomatice care, multă vreme, au fost sau sunt încă învăluite în mister, protagoniștii lor fiind unii dintre marii eroi necunoscuți sau abia intuiți ai acelor împrejurări istorice de o însemnătate vitală pentru națiunea română...

Volumul XIII

Războaiele balcanice și alte momente din istoria militară a României despre care se vorbește mai puțin

Cele două Războaie balcanice au anticipat în multe feluri tot ceea ce s-a întâmplat cu România în cele două războaie și în perioadele ce au urmat acestor mari confruntări militare, dar și în perioadele de mari prefaceri istorice care le-au urmat acestora. De ce, totuși, în aceste condiții, cele două importante confruntări regionale sunt de obicei trecute cu vederea de cărțile de istorie? Și e adevărat că, în 1968, tancurile Tratatului de la Varșovia au încercat să treacă granițele dinspre Ungaria și URSS?

Volumul XIV

Basarabia, Bucovina, Cadrilaterul, Maramureșul istoric și alte ținuturi disputate de români

Rușii și ucrainenii ne-au luat, de mai multe ori, Basarabia, Bucovina, Ținutul Herța, Maramureșul istoric (pe care l-au administrat un pic și cehii), Insula Șerpilor și Gurile Dunării. Polonezii au stăpânit părți ale Bucovinei, pe care au avut-o și austriecii, care au primit câteva decenii și... Oltenia. Cu bulgarii ne-am disputat Cadrilaterul, existând discuții și asupra Dobrogei. Nici cu sârbii nu au lipsit discuțiile asupra Banatului...

Volumul XV

Secretele închisorilor românești

În perioada interbelică și a celui de-Al Doilea Război Mondial deținuții comuniști au fost închiși în penitenciare și lagăre. La fel și piloții americani doborâți de apărarea antiaeriană deasupra Bucureștiului și a câmpurilor petrolifere de pe Valea Prahovei. Mai apoi, nu este deloc clar ce s-a întâmplat cu protagoniștii „marelui jaf comunist” din 1959 sau cu *serial killer*-ul Râmăru în închisoare și cum reușeau să evadeze unii deținuți pe vremea lui Ceaușescu...

Volumul XVI

Crime și catastrofe uitate din istoria neagră a României

O colonie muncitorească din apropierea șantierului unei hidrocentrale este spulberată într-o noapte de o revărsare de ape, care au luat cu ele zeci de vieți omenești. Sute de brigadieri entuziaști sau „dușmani ai poporului” trimiși la reeducare pier la Canal și pe faimoasele șantiere ale tineretului. Două mari accidente aviatice, adevărate catastrofe, au avut loc în Banat și în Transilvania în perioada comunistă. Inundațiile din anii 1970-1975 fac numeroase victime. Trei teribile catastrofe feroviare din anii '30 fac sute de victime, iar o a patra se petrece în 1968. În 1930, o biserică a ars cu 118 oameni înăuntru. Un autobuz care circula pe ruta Suceava-Botoșani s-a răsturnat de pe un pod într-o mlaștină adâncă, la Hunțani. În urma accidentului din 1980 au murit 48 de oameni. Dezastrul de la Certej din 1971, provocat de ruperea digului și alunecarea muntelui de steril din iazul de decantare al exploatarei miniere, a provocat 89 de morți și 76 de răniți. Iar în 1974, la Iași, un șofer de camion era pe punctul de a porni un război interetnic după ce, din răzbunare, a călcat cu o mașina grea o șatră de țigani, curmând 24 de vieți.

Volumul XVII

Secretele medicinei legale românești

Ce s-a întâmplat în realitate cu penisul lui Terente din muzeul Institutului de Medicină Legală din București, care era, de fapt, o butaforie? Și cum a reușit Mina Minovici să mumifice corpul portarului de la IML mai bine decât trupurile faraonilor? Iar Nicolae Minovici a fost fratele celebrului legist căruia Institutul Național de Medicină Legală îi poartă numele. Ca și fratele său, și-a dedicat viața științei și a recurs la metode extreme pentru a-și pune în practică studiile. A cercetat efectele agoniei prin autostrangulare și a fost el însuși cobai, spânzurându-se de 12 ori!

Volumul XVIII

Enigmele românești ale celui de Al Doilea Război Mondial

Avea România vreo șansă să lupte pentru a împiedica pierderile teritoriale din vara lui 1940? De ce armata română, după ce a recuperat Basarabia, a continuat să lupte și dincolo de Nistru? De ce nu ne-am retras trupele de la Stalin-grad? Ce s-a întâmplat, de fapt, la Odesa când partizanii (evrei?) au aruncat în aer comandamentul trupelor române? Care sunt explicațiile masacrului de la Cotul Donului, în 1942, când au pierit peste 150.000 de soldați ai noștri? Și dacă Antonescu era lăsat să întoarcă el armele în august 1944? Cum au ocupat Budapesta a doua oară românii în 25 de ani? Ce au făcut la Viena și în Munții Tatra?

Volumul XIX

Întoarcerea lui Dracula: Vârcolaci, strigoi și alți monștri atestați în România

Înainte de proliferarea mitului lui Dracula a existat o contesă transilvană însetată de sânge de fecioară. Dacii, ca să-și înspăimânte dușmanii, foloseau capete de lup împăiate continuate cu trupuri de șarpe în loc de steaguri de luptă. În 2015, o femeie din Brașov a divorțat de soțul ei după ce, în nopțile cu lună plină l-a urmărit și a descoperit că acesta, în pielea goală, ataca animalele și le mușca de gât...

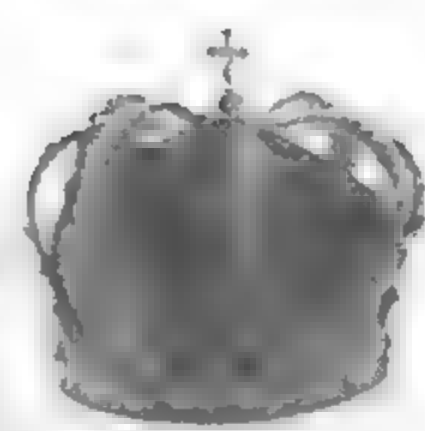

Volumul XX

Fenomenul Maglavit și alte minuni petrecute pe teritoriul românesc

În vara anului 1935, o Românie întreagă n-avea ochi decât pentru Maglavit, localitatea din Oltenia în care ciobanul Petrache Lupu pretindea că l-a văzut și a vorbit cu Dumnezeu. Foarte repede, societatea s-a împărțit în tabere: unii i-au zis ciobanului analfabet „nebun”, alții „sfânt”, iar unii au bănuț că-i vorba de o escrocherie. Cert e însă că puhoie de oameni au pornit-o înspre Maglavit, convinși de virtuțile tămăduitoare ale locului. În mai 2015, mii de pelerini au ajuns la Pușcași, un sat din vecinătatea Vasluiului, pentru a se ruga lângă un tablou cu Arsenie Boca, despre care localnicii afirmau că lăcrimează. Iar în iunie 2015, o familie din satul arădean Semlac afirma că a observat cum curge mir dintr-o icoană care îl înfățișă pe Arsenie Boca. Sute de credincioși din zonă au venit în pelerinaj la casa localnicilor, pentru a vedea minunea.

COLECȚIA REGALĂ

prezentată de Dan-Silviu Boerescu

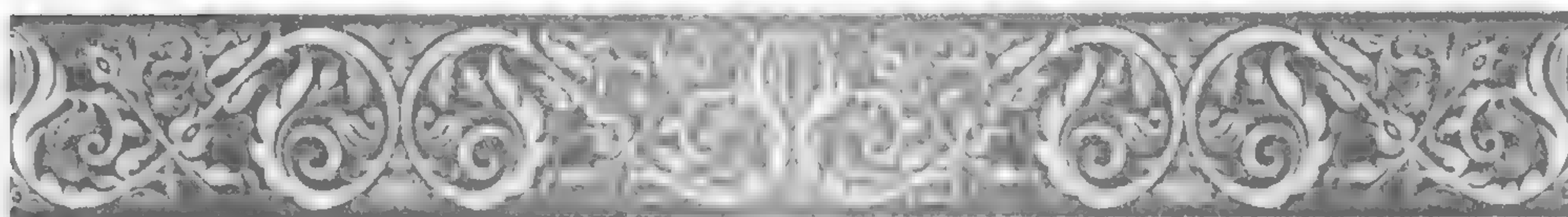

Istoria modernă a României (1866-1947 și, în fapt, până în prezent) este imposibil de înțeles fără analiza istoriei Casei Regale a României, ale cărei personaje, de la Carol I la Mihai I, au marcat decisiv momentele cele mai importante ale ultimului veac și jumătate al Principatelor, Regatului și – vai! – Republicii Populare/Socialiste sau, revenind în vârtoarea clipei, al unei României fără de noimă și identitate precisă, parcă mereu pierdută în caruselul european și mondial.

Fără contribuția novatoare a Casei Regale nu se știe când și cum România ar fi putut trece din feudalismul întârziat direct în epoca modernă, cum fără acțiunile inspirate și deciziile înțelepte luate (uneori, contra inimii și a glasului sângei!) de Suverani (Regele Carol I, Regele Ferdinand și Regina Maria) niciodată nu s-ar fi putut înfăptui, la 1 Decembrie 1918, unica Românie Mare.

Recunoscând rolul istoric jucat de cele cinci generații ale Familiei Regale a României, nu putem să le negăm acestora nici calitatea de oameni ai timpului lor (...nu doar ai eternității!), de ființe investite nu doar cu prerogativele dinastice, ci și cu atributele lor pur umane, care au creionat și personalitățile puternice ale unor ființe adesea pătimase și chiar contradictorii, pe care nu ne-am propus să le

idealizăm în vreun fel. Din amalgamul de trăsături, uneori destul de greu de armonizat, au reieșit figuri luminoase, fascinante și, în ciuda locurilor comune livrești, absolut surprinzătoare. Vă invităm să le devoalăm împreună în filele (pe care unii le-ar putea considera, pripit, iconoclaste) ale cărților din Colecția REGALĂ!

Un proiect editorial
INTEGRAL

identice în viziunea lui. În ambele cazuri, înțelegerea
de către el a termenilor de bază este
limitată și nu poate fi decât o simplă
repetiție a termenilor folosiți în
discuțiile anterioare. În viziunea sa, înțelegerea
implică o anumită înțelegere a termenilor de bază.

Înțelegerea termenilor de bază este
esențială pentru înțelegerea termenilor de bază.

Înțelegerea termenilor de bază este
esențială pentru înțelegerea termenilor de bază.

Ca și în cazul lui, înțelegerea termenilor de bază
implică o anumită înțelegere a termenilor de bază.
Rezultatul este că înțelegerea termenilor de bază
implică o anumită înțelegere a termenilor de bază.
Înțelegerea termenilor de bază este
esențială pentru înțelegerea termenilor de bază.

Pentru a înțelege termenii de bază, trebuie să
înțelegem termenii de bază. Înțelegerea termenilor de bază
implică o anumită înțelegere a termenilor de bază.
Înțelegerea termenilor de bază este
esențială pentru înțelegerea termenilor de bază.
Înțelegerea termenilor de bază este
esențială pentru înțelegerea termenilor de bază.

Înțelegerea termenilor de bază este
esențială pentru înțelegerea termenilor de bază.
Înțelegerea termenilor de bază este
esențială pentru înțelegerea termenilor de bază.
Înțelegerea termenilor de bază este
esențială pentru înțelegerea termenilor de bază.

Români și românce care au schimbat lumea

Fără a inventa false merite și priorități inexistente în enciclopediile serioase, destui români și destule românce au impresionat lumea — sau, măcar, Europa! — cu performanțele lor în diverse domenii, de la impunătoarea cultură de profunzime la seducătoarea industrie a entertainmentului profan, fără a neglija domenii precum sportul de performanță, medicina de pionierat sau aventurile exploratorii în diferite zone abisale și necunoscute muritorilor de rând.

**Un proiect editorial
INTEGRAL**

